సకలానంద గ్రంథమాలిక

18 వ పుష్పము

సంపాదకుడు :

సత్యవోలు రాధామాధవరావు.

శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతము.

అభినవకాళిదాసమహాకవి సంస్కృతకావ్యమునుండి

సత్యవోలు సోమసుందర కవిగారిచే

నాంధ్రీకరింపబడినది.

సకలానందసమాజము

సత్యవోలు రాధామాధవరావుగారిచే

ప్రకటింపబడినది.

కాకినాడ:

సుజనరంజనిముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1935

వెల 1—0—0.

విజ్ఞాపనము.

—:o:—

శ్రీమజ్జనకులగు సత్యవోలు సోమసుందరకవిగారు నా కోరిక నంగీకరించి సంపూర్ణముగా నాంధ్రీకరించిన యిట్టి శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతమును మొదటినుండి తుదివరకు వారు వ్రాసిన పుస్తకప్రతినిబట్టి నకలువ్రాయుచు వారిలో శతాంశమైనను బోలజాలనియసమర్థుడనైనను వారు మొదట నొకమాఱు వ్రాయుటయేగాని మఱల వ్రాతలోని స్వల్ప దోషములైన సవరింపకయే స్వర్గస్థులగుటచే మిగుల చింతించి కుమారుడనగుటచే దానిభారమంతయు నాపైబడియుండ నే నసమర్థుండనైనను గురుపితృభక్తిచే వదలజాలక శ్రీమత్పరమే శ్వరుని మా తండ్రిగారిని ప్రతిపదంబునం దలంచుకొనుచు నేనేవిధముగను వారిఋణము దీర్పజాలనివాడనగుటచే వారు దెల్పిన విద్యాబుద్ధులను మాత్రము వారి గ్రంథప్రకటనకై యుపయోగించి నా శక్తికొలది సవరించి ముద్రించి ప్రకటించినాడను. ఆంధ్రసోదరు లెల్లరు దీనిం గైకొని యానందించుటయేగాక వీరి యముద్రితగ్రంథముద్రణకై సాహాయ్య మొనరింతురని నమ్ముచున్నాను.

యీ గ్రంథ ముద్రణకై నాకు బంధుమిత్రులైన శ్రీ సుజనరంజనీ ముద్రాశాలాధికారులు, శ్రీ పోతాప్రగడ కనకరాజుగారు తగిన ప్రోత్సాహ మొసంగి త్వరలో ముద్రించి నన్ను కృతార్థుని జేసినందుకు నే నెంతయు కృతజ్ఞుడను. ఇంకను నిట్టి శాశ్వతగ్రంథము లనేకము లిందుప్రకటింపబడుగాక!

కాకినాడ,
26-11-35.

వీణాకళాప్రవీణ,
సత్యవోలు రాధామాధవరావు.
కొత్తపల్లి—పిఠాపురము.

అభినవ పోతరాజు

శ్రీ సత్యవోలు సోమసుందరకవిగారు

పండితాభిప్రాయము.

శ్రీ సత్యవోలు సోమసుందరకవిగారు ఆంధ్రీకరించిన శ్రీమదాంధ్రచంపూభాగవతమును చదివి చూచితిని. వీరు నాకు చిరపరిచితులు. వీరు సంగీతసాహిత్యములం దసమాన పాండిత్యము కలిగి, వచనాంధ్రకాదంబర్యాది గ్రంథములు పెక్కు రచించిరి. కవితాధార ప్రాచీన ప్రబంధములవలె మిగుల మృదుమధురమైనది. ఇందలి పద్యములు ఆంధ్రీకరణము లయ్యును స్వతంత్రరచనగా పోతనామాత్యుని భాగవతములోని పద్యములవలె కర్ణామృతములుగా నున్నవి. సంస్కృతములో 14 వ శతాబ్దమున అభినవకాళిదాసమహాకవిచే రచియింపబడిన యీ భాగవతచంపువునందలి శ్లేష యమకాదులకు సమగ్రముగా నిట్లు తెనుగునగూడ సులభశైలిని రచించుట వారి కవితామహిమను దెలుపుచున్నది. వీరిని అభినవపోతరాజనవచ్చును. వీరి యముద్రితగ్రంథములింకను చాల గలవు. ప్రకటించు భారము భాషాభిమానులదై యున్నది.

ఈ గ్రంథము విద్యార్థులకుగూడ పాఠశాలలలో పఠనీయగ్రంథముగా నేర్పరచదగినదై యున్నది.

ఇట్లు,

కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి.

27—11—35.

పీఠిక.

శ్రీమన్మహీమండలంబునకు మండనప్రాయులై మున్ను వన్నెకెక్కిన గీర్వాణభాషా విశేషజ్ఞులగు పండితోత్తము లనేకులు తమ లలిత కవితా చాతుర్యంబున సరస వచన రచనా చమత్కృతులలర మృదుమధురశైలినిభక్తిజ్ఞానవైరాగ్యబోధకంబులును చతుర్విధపురుషార్థసాధకంబులు నగు సంస్కృత కావ్యంబు లెన్నియో రచియించి యుండిరి. అందు రామాయణ భారత భాగవతాది పురాణపుణ్యకథలనుండి మఱికొందఱు చంపూప్రబంధంబులుగా రచియించియుండిరి. అట్టివగు నాయాప్రబంధంబులలో గొన్నిటి కిటీవల సంస్కృతాంధ్రవిద్యాసాంద్రులగు సత్కవీంద్రులు తెనుగుగావించి వెల్లడించిరి. విద్వత్కవులలో మిగుల ప్రసిద్ధిగాంచిన యీ యభినవ కాళిదాస కవివరేణ్యుడు రచించి యున్న శ్రీమద్భాగవత చంపూప్రబంధము మాత్ర మింతవరకు దెనిగింపబడి యుండ లేదు. ఇందు కవితాచాతుర్యంబును లోకజ్ఞాన సంపన్నతయు బ్రహ్మజ్ఞానసంపదయు భక్తిప్రపత్తియు బెంపుమీఱుచుండె. మఱియు శబ్దశ్లేషార్థ శ్లేషాలంకారాదులతో గూడ "జీవితం వ్యంగ్యవైభవం" అనురీతి బ్రతిపద్యగద్యంబులందు ధ్వనియే ప్రధానముగానెంచి చిత్రవిచిత్రంబులగు యమకాదులతో సరసతరంబుగా రచింపబడియున్న యీ ప్రబంధంబు మిగుల

భగవద్గుణానుభవముగలదగుటచే తలఁచు నే దీనింజదువుకొని యానందించుచు "ఏకఃస్వాదునభుంజీత" అనునట్లు యిది తెనుగుగావించిన నెల్లవారల కుపయోగించుటయేగాక మహా కవి భట్టబాణుని కాదంబరి తెనిగించిన నా కిపుడీ హరిచరిత భరితంబగు దీని నాంధ్రీకరించిన మజ్జన్మపావనంబగుగదా! యని దలంచుచుండ నాయైదవ కుమారుడు చిరంజీవి రాధా మాధవరావు భాగవతచంపూప్రబంధము నాయొద్దనే పాఠం బుగా జదువుకొనుచు నొక్కనాడు కాదంబరివలె, నిదిగూడ మీరు తెనుగుకావ్యంబుగా రచించిన నెల్లరకుం దెలియునని యు భగవద్గుణానుభవముగలదగుటచే నిహపరసౌఖ్యదాయ కంబైనదనియు నన్ను మఱింత ప్రోత్సాహపరుచుటంజేసి దుస్తరకార్యంబైనను మదిష్టదేవత యగు జగన్మాత యగు శ్రీ శాంకరి నారాధించి తత్కరుణా కటాక్ష వీక్షణంబున ధైర్యంబునవలంబించి దుందుభినామ సం॥ర శ్రావణ శు॥ 15 పౌర్ణమికిప్రారంభించి మాఘ శు॥ 15 పౌర్ణమివరకు పూర్తిగా నాంధ్రీకరించి సర్వశుభంబు లొసంగు మదిష్టదైవంబులైన శ్రీమదుమామహేశ్వరులకు పుష్పమాలికగా నీకృతి సమర్పిం చితిని. పండితజనులెల్ల దీనిం జదివి ఆనందింతురుగాక.

క. తప్పులు దీనందడవినఁ
గుప్పలుగానుండవచ్చుఁ గోవిదులెల్లన్
మెప్పొకటియెకనుగాని చా
మెప్పుడు నా మోదకలన నెనయుదురుగదా.

గీ. రమ్యతర నవరత్నాకరంబుజేరి
మంచిముత్తెంబులను సంగ్రహించుకొనక
కూటిమిని నత్తగుల్లలు గోరుచున్న
కొంగలకుసాటి గానరొక్కో! కుకవిజనులు.

గీ. భవ్యకాదంబరీరస భాసురాబ్ధి
మగ్నతనుగొన్న నేనిప్డు మఱలి పైకి
సారతర హరిగుణ జాలసంగతిగాని
వచ్చి పరిశుభ్రముగ జగత్పావనముగ.

గీ. భాగవతపుణ్య సత్కథా భవ్యమైన
రసతరంగిత గంగాఝరంబునందు
మజ్జనపావనంబుగ మజ్జనమును
సేయుచున్నాడ నిపుడెంతో హాయిమీఱ.

ది 15—1—1923,
కొత్తపల్లి, పిఠాపురము,
గోదావరిజిల్లా.

ఇట్లు విధేయుడు,

సత్యవోలు సోమసుందరకవి.

శ్రీరస్తు.

విషయసూచిక.

శుభమస్తు. శ్రీరస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీశాంకరీదేవ్యైనమః

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము.

ఉ. శ్రీమదుమామహేశ్వరుల, శ్రీసతి, శ్రీపతి, వాగ్విధాతలన్
సామజవక్త్రు షణ్ముఖుని శక్రముఖావళిఁ బూర్వసత్కవి
స్తోమమునిష్ఠ నా సుకవిసూరుల ధీరుల సంస్కృతాంధ్ర వి
ద్యామహితాత్ములన్ గొలుతు నంచితమత్కవనప్రశస్తికై.

సీ. శ్రీమీనమణిరాజ శేషపన్నగరాజ
భూషణుల్ శ్రితజన పోషణులును
సరసతరోల్లాల సల్లాపమంజుల
భాషణుల్ ఖలజన భీషణులును
సతతనమజ్జాత సంజాత పాతక
శోషణుల్ సురవైరి రోషణులును
చంద్రసూర్యాగ్ని లోచనదీప్తిఘనతమః
పేషణుల్ ఖండిత దూషణులును

గీ. నయిన మహితులు శబ్దార్థనియతిరీతి
సంతతాన్యోన్య సాంగత్య సహితులగుచు

నెసఁగు శ్రీపార్వతీ పరమేశులు మము
సాంద్రసంపదలిడి బ్రోచుచుండ్రుగాత !

ఉ. శ్రీకరులై సదాశ్రితవశీకరులై తగు తల్లిదండ్రులా
మీకు నుమామహేశులకు మెండుగ బువ్వులదండరీతి నే
నీకృతిఁగానుకన్ జేసితి రహిన్ గొని మీరెద దాల్చి నిత్యశో
భాకరలీల మోదమెసయన్ ననుమాలికఁబోలె నేలుడీ!

చ. మఱిమఱి సౌరభంబిడెడు మల్లెలు మొల్లలు జాజిపూలు గ
ప్పురపురజంబుగస్తురియుఁబుప్పొడినొప్పగుప్పుచొప్పునన్
సరసపదార్థముల్ ధ్వనులెసంగగ రంగగుశైలిగాత్రల మీ
కరుణనెసంగు నాకృతియె గమ్మని కమ్మని తావులీనెడున్.

చ. కనికరమొప్ప నెప్పుడు జగంబుల నేలెడు తల్లిదండ్రులా
ఘనులబురాణదంపతులఁగాంక్షితదాయకులౌనుదారులన్
దనరు నుమామహేశులసదామిము నెమ్మదినమ్మికొల్చునం
దనుఁడను నన్నుబ్రోవుడు సదాశివులార!సదాదరంబునన్

చ. సురుచిర సత్యవోలు కులజుండను వెంకటరాయమంత్రి స
ద్వరతనయుండ నాంధ్రకవితా మృదుగాననిదాన శాంకరీ
పరమకృపారసంబునకుఁ బాత్రుడ వెంకటజగ్గరాయ భూ
వరుని నిజాశ్రితుండ బుధవర్గవిధేయుడ సుందరాఖ్యుడన్.

చ. వరపరతత్త్వవేది యరివర్గవిదారణమోది యింద్రియో
త్కరమదభేది సత్త్వగుణ తత్పర తామితవాది భూతేసు

స్థిరకరుణానివేది స్వవశీకృత శుభ్రమనోవినోది మ
ద్వరమతి జ్యేష్ఠసోదరుఁడు భాసిలు వెంకటరావభిఖ్యచేన్.

సీ. రమణీయమైన కిర్లమపూడి యాస్థాన
కవివరుండను ఖ్యాతిగాంచెనెవఁడు
తదధినాయక బుచ్చితమ్మయచిన్నరా
ట్ప్రభు గౌరవాదుల బడసెనెవఁడు
వారిచే సత్కృతుల్ బడయుచు నెన్నియో
సుకృతులొసంగిన సుకృతి యెవఁడు
శ్రీతికంఠచరితంబు సొగసుగాఁగల్పించి
వాసిమై బుధులెన్న వ్రాసెనెవఁడు

గీ. మించి మఱికొన్ని తెల్గొనరించె నెవ్వఁ
డనఘచరితుఁడు కామేశ్వరాహ్వయుండు
దనరునాదు కనిష్టసోదరుఁడతండు
సిరులు సంతతులలరారఁ జెన్నుమీఱు.

గీ. వీరలకు నగ్రజుండనై వెలయుచుంటి
సోమసుందరకవియన సొబగుమీఱ
నాంధ్రకాదంబరీ ముఖ్యమైనగద్య
పద్యకావ్యంబులను వ్రాసి వాసిగొంటి.

సీ. ఘనసాహసౌదార్య గాంభీర్యనిధిసోమ
రాణ్మంత్రి యేకవిరాజు తాత

నయగుణ విద్యావినయశాలి వెంకట
రాయుడే సత్కవిరాజుతండ్రి
సద్గుణసంతాన సంతానవల్లియా
రామాంబ యేకవిరాజుతల్లి
రావువెంకటజగ్గరాయాహ్వయ మహీంత
లేంద్రుడే కవిరాజు నేలురాజు

గీ. అట్టి శ్రీసత్యవోలు వంశాబ్ధిచంద్రు
సరససంగీత సాహిత్య సత్కవిత్వ
సరసమతిసాంద్రు సోమసుందరకవీంద్రు
ననునయగుణకదంబ జగదంబ మనుచుగాత!

శుభమస్తు. శ్రీరస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ శాంకరీదేవ్యై నమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూ భాగవతము.

ప్రథమవిలాసము.

దైవప్రార్థనము.

సీ. శ్రీ లాలితాలాప శైలేశ బాలా వి
లాసానుకూల కలావిలోల!
కలితగంగాఝరీకల్లోల జాలార్ద్ర
లలిహిమ భానుమాలా జటాల!
దోషావళీతమఃపూషాయిత సువేష
సాహితీపోష శేషాహిభూష!
సారసుధాసార ధారానుకార స
త్కారుణ్య రసపూరఘనవిహార!

గీ. రచితనతభద్ర భవ్యముద్రావినిద్ర
యత్కయాత్కుద్ర రుద్రాత్కహాతవిపత్క
దివ్యమంగళయుత శివదేవతహిత
సతతకళ్యాణములు మాకొసంగుగాత!

చ. అవనిహిమాద్రి భాగ్యనిలయంబు సమస్తశుభాస్పదంబు శ్రీ
భవుని తపఃఫలంబు శుకభాషలచే ముదితంబు సాదరా
ప్తవిశదమస్త సద్ఘన సుధాకర భూషణకంబు నమ్మహాం
బవిరళమోద కందము శుభావళిమాకిడి బ్రోచుగావుతన్.

చ. అరుదగు ఘోరనేత్రములు నయ్యహిరాజవతంసముల్ జటా
భరముఁ గపాలమూనుభగవంతుఁడ! యెవ్వఁడవీవులోనికిన్
గరిమను దేవియాజ్ఞ గొనకన్ జనరాదని ద్వారపాలు రీ
వరుసను బల్కుచుండ పురవైరిని గాంచియొనర్చునట్టి నీ
చిరునగవెప్డు మాకుశుభ సిద్ధులొనర్చునుగాత మాతరో!

చ. స్మరవర కేళికోపమును శాంతినొనర్పగ క్షేమకారి శం
కరుడువినమ్రిడాలను సకౌతుకయయ్యును తత్రజాహ్నవీ
గురుతర దర్పలీలగని కోపమునొందుచు నబ్జమర్మ భే
దరసిక మేపదంబునను దన్నితివో! యలచంద్రశేఖరున్
సరగున నట్టినీపద మొసంగుత మాకుసిరుల్ సదా శివా!

మ. ధృతినన్యోన్యజయంబు గోరుచు శివాదేవీ శివుల్ నవ్వుతో
నతులానందముతోడ సాహసముతో నన్యోన్యసంపర్కసం
భృతరోమాంచముతో ససంభ్రమముగావిక్షిప్తనిక్షిప్తసం
గతి నవ్యాక్ష కరాబ్జులై నెరపు నక్షక్రీడయందొప్పు శ్రీ
యుతసంరంభము మాకొసంగుత సదాత్యుద్వేలమా శ్రేయముల్

గీ. భద్రతనువు విభూతిచే బరగనేమి
చీరపై పులిరోమముల్ జెలగనేమి

యనుచు చెలులెల్ల హాస్యవాక్యములు వలుక
నవవధూమణి యగునట్టి శివయోనర్చు
మందహాసమొసంగుత మాకుసిరులు. 6

గీ. త్ర్యంబికకుఁ జేర్మి మాడవతనయుఁడైన
ఘనమహాకవి యభినవ కాళిదాసు
భూరిహారిగుణబంధ చంపూప్రబంధ
మామెదయచేతఁ బ్రేరితుఁడై రచించె. 7

ఉ. బాలునిలీల నల్పముగ బల్కెడునాదగు బుద్ధియెంత వా
క్పాళులకందరాని యదు వర్యుని సచ్చరితంబదెంత హా!
చాలగనెంచి వర్ణనము సల్పెడు నాదగు సాహసక్రియా
లీలనుబోలు దానిగన లేదెచటన్ వినలేదు ధారుణిన్. 8

ఉ. శ్రీకర సత్కృపారస ఝరీ పరిపూరిత మాకరంద శో
భాకర పారిజాత కుసుమాళి సమంచిత మాల్యతుల్య గౌ
రీకరుణాకటాక్షలహరీ ముఖరీకృత సన్ముఖుండ నా
కేకృతినైన దుష్కర మదెట్లగుచుండునుముజ్జగంబులన్. 9

గీ. గురుతరంబగు శాంకరీ కరుణచేత
నాదువదనంబునుండియు నవ్యభవ్య
కలితసూక్తులు జనియించుగాత! యేమి
వింత! కఠినతగల చంద్రకాంత శిలయు
గరగిసుధజిల్కదే సుధాకరకరాప్తి. 10

చ. గురుగుణదోషముల్ మిగులగూరిమినెంచి దయార్ద్రచిత్తులై
దొరకొనుడిందు సద్గుణమె దోషముపీడుడుసూరులార! శం

కరుఁడు కళంకితాంశమును గైకొనకెంతయు శుభ్రభమాసుధా
కరవరఖండమాదలను గారవమొప్ప ధరింపలేదొకో. 11

ఉ. శ్రీరమణీశ వర్ణనలు సేయఁగఁబూనియు గ్రామ్యధర్మ శృం
గారము మాఘముఖ్యేతర కావ్యములందున బోలెఁ జెప్పలే
దూరక నిందికేమనఁగ నొప్పఁగనాప్రతిశబ్దమందు శ్రీ
శౌరియుదారతాది గుణసంపద బెంపు వహింపుచున్ జమ
త్కారముగా నపారమగు కావ్యసుధాఝరి బారుచుండెడాఁ

గీ. అలకథనుగూర్ప నవ్యంజనాద్యసార
పద్దెములు మూడునాల్గు గన్పడునొలేవొ
అంతమాత్రనె మత్కావ్యమంతగూడ
నట్టిదెయటంచు గడువెగటందకిపుడు
గనుడు కవులార! ప్రతిపదధ్వనులనరసి. 13

కథాప్రారంభము

గీ. అధికమహిమకు, మహిమకు ననుగుణమగు
రూపమునకును, రూపానురూపచరిత
సుకృతములకుఁ బ్రధానుఁడై శుభదదాన
ధారలననూపముగ మరుధరనొనర్చి
యలపరీక్షుదవనిపాలుఁ డలరె నిలను. 14

గీ. అరినృపచమూచమూరు సింహామతనియని
దనరుకోపాగ్ని కందర్పదర్పహారణ
మునకు హరుఫాలలోచనమునను బోడము
వహ్నికి వివర్తమనిజనుల్ వలుకుచుండ్రు. 15

గీ. జగతినానృపు సద్యశః చంద్రసాంద్ర
చంద్రికలచేత ధవళిమజలధులొంద
రహినెపుడు నితరుల కందరానియాత్మ
దుగ్ధజలభేద విద్యాబల్ దోడ్డతనము
గాంచెనంచెద నెంచె రాయంచలెల్ల. 16

గీ. తత్ప్రభుఁ బ్రతాపరవి, రిపు ధరణిపతుల
జన్మభవనమునంది యాశ్రియవినాశ
మొందగాఁజేసి ధనపద మొంది పిదప
సౌమ్యుఁడయ్యెను విక్రమక్షయవశమున. 17

గీ. ఆవిభుని స్వాతివృష్టిచేనగు యశో ని
భంబులై తగుముక్తాఫలంబులెల్ల
సర్వదిక్పతిమణి మౌళిశాణకమణ
మొంది కవివాక్య గుణగుంభమూని హార
ఘణులుగాదగె దిగ్వధూమణుల కహహా! 18

గీ. ఆలలితు, గురుపాండుసదన్వవాయ
సుప్రతిష్ఠగఁ గని గురుసూనుశరని
కరనియమ్యునిగానెంచి పరమకరుణ

జక్రిమునుబూని సదయుఁడై శౌరివేగ
గుక్షికినిజొచ్చి రక్షించెఁ గూర్మిమీర. 19

ఉ. చాలునుఁబెక్కుమాటలు వెసన్సుకృతస్థితిగాంచి దైవముక్
బోలెడునయ్యితండు కలిపూరుషవైభవ జృంభణార్భమా
కాలమునందుగూడ విధికల్పిత పాతకవృత్తినాపుచుక్
దాలిమినాల్గుపాదముల ధర్మము వర్తిలజేసెనార! దాక్.

వ॥ అపుడట్టిరాజర్షియగు పరీక్షిన్మహారాజు నానావిధంబులును సుధామధురంబులును నగు మధుసూదన కథావిశేషంబుల నాకర్ణించియును నాత్మ పరితృప్తినొందక సకల వేదవేదాంగ పారంగతుండును నిగమతత్త్వజ్ఞుండును తత్త్వవేత్తలలో నగ్రేసరుండును నుపశమంబుచే విషయాభిలాషంబును శకలంబులుగావికలంబులుగావించువాఁడును నపరమిత మహిమాన్వితుండును మహితుండును భగవంతుడును బాదరాయణుండునునగు శ్రీశుకయోగీంద్రుంగాంచి సాదరంబుగా నిట్లువచియించెను.

వ॥ ఓభగవంతుడవగు మునీంద్రా! పాండునందన ప్రశంసా మాంసలంబులును, జగదుద్భవ ప్రసంగసంగతంబులును, రుచిరతరంబులగు మురజిదవతారలీలా నికరంబులచే, గరంభితంబులైనవియును, ధ్రువ, పృథు, పురంజన, చరితభరితంబులును, దక్షాధ్వరవిధ్వంస ప్రపంచంబుచేఁ గంచుకితంబులైనవియును, ప్రియంవ్రతచరిత్ర విచిత్రితంబులును ధరణీ

గోళపరిమితి నిరూపణ సురూపితంబులును సముదంచిదజామిళ చరిత కవచితంబులును, వృత్రవధ విధానవృత్తాంత సంధానితంబులును, ప్రహ్లాదకథాకదంబ కందళితంబులును, వర్ణాశ్రమధర్మ మర్మసముదయమేదురంబులును, మకరకాతరీకృత సింధురవరకథానిబంధన బంధురంబులును, దుగ్ధపయోనిధి మథనోదంత దంతురంబులును, బలిబలనియమన కథానుషంగ తరంగితంబులును, మిహిరహిమకరకుల నృపాలగుణపరిశీలన కీలితంబులును, భవదీయవదనారవిందంబునుండి జారుచుండెడు మకరందబిందు బృందంబువలె వెలయుచున్న వాక్సుధారసవిసరంబుతో మిశ్రితంబులును నగు హరిచరితంబులాకర్ణింపబడినవిగదా! మహానుభావా! 21

వ॥ ఇవ్విధంబున నమృతాసారసరసంబగు త్వదీయవచననిచయంబు నాస్వాదించినదయ్యును నాదుమానసంబనెడుమానసచరంబుసముపజాతపరితోషపోషంబుగానిదై యొప్పుచున్నది. 22

వ॥ కావునమిముబ్రార్థింపదగినదికొంచెముగానున్నది. ఈ నే నిపు డాశానితంబినీనితంబ బింబంబులకు దెల్లనగు పట్టుపుట్టంబువలె వెలయు యశోనికురుంబంబుగలిగి యున్నట్టియు, నపారకృపావారిధియైనట్టియు, యదురాజాన్వయంబుననుగ్రహించినట్టియు, సకలలోక హితార్థంబుగా నవతరించినట్టియు, సాక్షాద్భగవంతుడును నగు గరుడధ్వజుని

మహిమానువర్ణనంబు నాకర్ణించి నిరతిశయసుఖంబు ననుభవింపగలనని యభిలాషగలిగి యున్నాడను. 23

చ॥ జనవరుడట్లుపల్కిన వెసఁ శ్రుతికిఁ మధురంబు మోదదం
బునునగునట్టితద్వచన ముఁ విని శ్రీశుకుడాదరంబునఁ
బొనరు కృపారసాంబుపరిపూరితసారసత్కటాక్షవీ
క్షణముల జూచిచూచిసరసంబుగఁ జెప్పదొడంగెనయ్యెడన్

ఉ॥ భూరమణా! త్వదీయమగుపుణ్యవశంబునబ్రజ్ఞయంతయున్
దీరుగఁ బక్వమొందె జగతీపతిసత్కథలఁ వినఁ మహో
దారపు వాంఛయుఁ గలిగె దానికిమానితహేతువై నశ్రీ
భూరియశుల్ త్వదీయులగు పూర్వులొనర్చిన సత్త్వపంబునీ
ధారుణినిట్టిదట్టిదని తప్పకనొప్పుగఁ జెప్పశక్యమే. 25

గీ॥ ముఱియునభిమన్యుసుతునతి ముదితుజేసి
గరిమమీరగ నల పారికాంక్షివిభుఁడు
అమితమధురతఁ బూదేనెనణచి వెలయు
వాక్యమిటుబల్కె నాదరభరము మెఱయ. 26

అది యుక్తమేగదా!

చ॥ అరయనలక్ష్మితార్థకములయ్యు శుకాంహ్వాయసద్విజోక్తులే
రమనఃలాలనీయములుగాదగుతన్మృదుసూక్తులెంతయున్
సరసములర్థయుక్తములు శౌరివిలాసకులాయరూపతఁ
గర మలరారుచుండగని కఁ వచియింపగ నేలచాలఁగఁ. 27

చ॥ అచిరపదార్థ గౌరవములయ్యనురూఢిగనాశుకనామసద్ద్విజ
ప్రచురవచచ్ఛమత్కృతులు భాసిలివీనులకింపుజేయుచో
నచిరపదార్థగుంభనలు నన్నుత విష్ణువిలాసగోపనో
పచితకులాయరూపముల భాసిలుచోనికఁ జెప్పశక్యమే.

వ॥ పూర్వకాలంబున నిఖిలసమాన బిరుదధురంధరయై నదయ్యను, వసుంధర దుస్సహామద మేదురులగు కంసాదిదుష్ట మేదినీపతులైన ధూర్తనిశాచరుల భరంబును, భరింపజాల ఔదై గోరూపంబుధరించి కన్నీటిజడులు కడువడి వెడలుచుం డుటచేత గలుషితంబగు గన్నుగవతో శోకపావకునిచేఁ బరవశంబగు నిజాంతరంగంబుగలదియై పరివేదనారావంబు చే హరిదంతరంబులను దంతురితంబుగా జేయుచు భగవంతుం డగు నంభోజసంభవుని చరణయుగళంబు శరణంబునొందెను. 28

వ॥ ఆచతురాననుండును నామెని వేదనంబువలనతద్వే దనందెలిసికొని దానింబరిహరింప శతమఖముఖనిలింప నికర పరివృతుండై గోరూపధారిణియగుఁ బుడమిచేడియతోడఁ గూడ పాలకడలి దరికరుగుదెంచెను. అక్కడ 29

—• బ్రహ్మాదులు వైకుంఠుని నుతించుట. •—

చ॥ ఘనశుభమిచ్చువాని ననుకంపనుఁబెంపుఁగ బూనువానిదు
ర్దనుజుల ద్రుంచువాని సతతంబును నాశ్రితపాపరూపవా
ర్ధిని దగగ్రోలువానిన్నసతిఁ సిరినెయ్యెడగాంచువాని లీ

లనుగొని సర్వవిశ్వతతులన్ ధరియించినవాని శౌరినిన్
బనుపడసన్నుతించిబహుభక్తిని మ్రొక్కెనజుండు మెండుగాన్.

క॥ నిరవధిక సత్కృపారస
పరిపూరితమానసమున బరగెడు శౌరిన్
సరసతర వేదవాక్తతి
బరపుచుఁ జతురాననుండు పాసన జేసెన్. 31

చ॥ అజుఁడుసమాధినిష్టగొను నయ్యెడనంబరవీధినుండి బల్
రుజువుగనొక్కవాక్యమది రూఢిగవెల్వడె వక్త్రహీనమై
విజితసుధారసాకృతి యభీష్టకలానుగమైన దాని దా
నిజముగనాలకించి కడునెమ్మదిసర్వసు పర్వపాళితో
బ్రిజలసృజించుధాత యిటుబల్కెను దిక్కులుపిక్కటిల్లగాన్.

వ॥ మేఱమిాఱిన యీవసుంధరా పరితాపంబు సుంత
యుందెలుపబడనిదయ్యునుభగవంతుఁడగు చతుర్భుజునిచే నం
తయుం దెలియబడినదిగదా ! 33

వ॥ ఈపరమపురుషుం డవనీవ్యసననిరసనంబునకై వసు
దేవతనుజ భావంబునొంది ధరణీతలంబున బొడముటకు బ్రి
యత్నించుచున్నవాడు. 34

వ॥ కావున నిపుడు సత్వరంబుగా దదారాధనంబుకొఱ
కు మీరుగూడ యదుకులసముద్భవంబు నొందదగినది. 35

వ॥ ఇవ్విధంబున సురవరవర్ణినులచేతం చూడహరిచరణ
పరిచరణంబునకై మానవమానినీభావంబువరిగ్రహింపదగినది.

వ॥ మహాత్ములచేతంగూడ పురుషోత్తమ పరితోష పోషణంబుకొరకుగోరూపధారణంబై పరమాదరణీయంబైనది.

వ॥ శేషాహివిభుండును వాసుదేవ సేవనంబుకొరకు దదగ్రభవుండు కాగలడు. 38

వ॥ భువనమోహినియగు మాయయును మురశాసన శాసనంబువలన ముందుగావసుంధర యందవతరించుచున్నది.

వ॥ కమలాలయయగు కమలయును నిలాతలంబునతదీ యకుల పాలికాపదంబు నలంకరించుచున్నది. 40

వ॥ కావున నతిత్వరితంబుగా యథోక్తప్రకారంబున జేయబడుగాక యని యివ్విధంబుగా సురసభాసదులతోబలికి సుధాధారాకల్పంబులగు జల్పితపరంపరలచేత వసుంధర నూరడించి సారసాసనుండు నిజనివాసంబునకేగెను. 41

క॥ అలశూరసేనదేశం
బులయందలి మధురయనెడుపురము మధురమై
యలరుపురాతన మదె యదు
వులకుఁ ఘనరాజధానివోల్చు మహితమై. 42

గీ॥ ఒప్పుచుండెడు నప్పురినుగ్రసేనుఁ
డనెడు భూపతి వసియించునతని కనుజుఁ
డన్ని సద్గుణములచేత నన్నువలెనె
నలరుమనుజోత్తముఁడు దేవకాహ్వయుండు. 43

గీ॥ అతనికాత్మజ దేవతయనగబరగి
దేవకీదేవియను పేరదేజరిల్లు
నుగ్రసేన మహీపతికగ్రసుతుఁడు
కంసుడతిహింసకుడు కులపాంసనుండు. 44

వ. అటువిమ్మట నొకప్పుడు వసుదేవుండు మధురా నగరంబున దేవకీదేవింబెండ్లియాడి యతులహర్ష ప్రకర్షంబు నొందుచు భార్యతోడం గూడుకొని పరిజనవృతుండై యా నగరీలలామంబునుండి బయలువెడలి నిజభవనంబునకు వచ్చు నిచ్ఛచే ననుపహతమనోరథుండై రథారోహణంబుగావించెను.

సీ. భగినీజనంబుపై బరగువాత్సల్యంబు
ప్రకటించుచును మోదభరితుఁడగుచు
బంగారురథములు పదివేలు దనతోడ
రాఁ గంసుడపుడు సారథ్యమొందెఁ
గూతుపై ప్రేమచేఁ దాతయాదేవకుం
డమితహర్షంబుగా హరణమొసగె
ప్రాజ్యపూజ్యంబులై ంహిమీరు రథములు
నశ్వరత్నంబుల హస్తితతుల

గీ. మంచిగుణరూపములతోడ మించునట్టి
దాసదాసీజనంబును దగుధనంబు
భూరివస్తువిశేష సంపూర్తిమీర
నట్టి విభవముగొని వచ్చునట్టియెడను. 46

మ. అరయన్ వారవిలాసినీ శుభదవాదాంకూరముల్ గీతనా
దరవంబుల్ ఘనకాహళీ కలకలధ్వానంబులున్ భూనభో
తరముల్ నిండగఁ గంసనిర్వృతివిఘాతంబొప్ప నాకాశవా
ణిరహిన్‌బల్కెను నీదుచెల్లి గనుపున్నెంపుంసుతుండష్టమో
దరుడెన్నన్నిను జంపగాదగునికన్ తథ్యంబుగానంచొగిన్.

సీ. ఆవాక్యమును గంసుఁడాలించి వికలిత
హృదయుఁడై దేవకినదయుఁడగుచు
గొప్పగట్టిగబట్టుకొని క్రోధమున నామె
నటుజంప నుద్యుక్తుఁడగుటఁ జూచి
కష్టాయమానుఁడై కఠినాత్ముగంసుని
గని వసుదేవుండు కరముపట్టి
సారమృదూక్తుల నూరడించిన దన
మదిమరలింపక మారువలుక

గీ. వినుచు ప్రాణప్రియాభంగ భీరుఁడగుచు
నెద్దియునుసేయ దోచకయ్యెడనుశౌరి
పరవశత్వముగొని కొంతవడికిఁదెలసి
మరల ప్రకృతినిగొని యిట్లు మదిఁదలంచె. 48

గీ. సాంత్వనోక్తుల వీనినిశ్చయమునిపుడు
గరిమవారింప శక్యంబుగాదటంచు
దలచి ప్రియయెడ బ్రేమవిహ్వలతబూని
ధీరతనుబల్కె నిటువసుదేవుఁడపుడు. 49

వ. భగవంతుండవగు నోభోజకులతిలకా! ప్రసిద్ధంబగు దీనదయాళుత్వంబుగలిగి దిగంతవిశ్రాంతంబగు యశోవిభవంబుగొన్న నీకిటుల గరుణింపదగినదియును, దోడబుట్టినదయ్యును నాత్మజంబోలె నానందంబు నొందింపదగినదియును నగు నీదీనయగుదానింబట్టి చంపనమకట్టుట యుక్తమైనదేనా! కాబట్టి యిక 50

వ. ఏమంటివా! నీకెంతయు మహాభీతిహేతుభూతంబగు సంతానంబీమెకు బొడమునెడల తత్క్షణంబుననే నీచేఁ జంపబడుగాక! యని నుడివెను. 51

క. పరిణామకాలమున గడు
గరమగునానుడువు హితముగావిని యపుడా
దురితుండు గంసుఁడు మరలెను
వరభగినీవధ విధానపరుషమెడలగన్. 52

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వసుదేవుండు కంసునికింగల తన సతిం జంపునిచ్ఛను దొలగించి ముదంబున దనసదనంబునఁ బ్రవేశించెను. 53

గీ. తీరుగానంత మరికొన్ని దినములకును
వరయశంబును, నామంబుబడయునట్టి
సుతునిగనె దేవకీదేవి సురుచిరముగ
నిందిదిశయల పరిపూర్ణచంద్రునట్లు. 54

వ. తరువాత యదుపతియగు వసుదేవుంకును తన తనయజననంబును వినుటవలన గలుగు నానందంబు ననుభ

వించి సత్యవ్యత్యాసంబునకు వెరచుచు నట్టిసుతునింగొని చని బహుకష్టతరంబుగాఁ గంసునకు సమర్పించెను. 55

గీ. కంసుఁడాతని యనివార్యకలిత ధైర్య
మమితవీర్యంబుగని కొనియాడిపలికె
భయములేదీతనివలన బాలునితని
భవనమొందింపుమీ! యెన్మిదవకుమారు
వింటిమనుఘాతకుండను వింటెనుడువు. 56

వ. అని యిట్లు కంసునిచే ననుగ్రహింపబడినవాడ య్యును దనమనంబున శంకించుకొనుచునే వసుదేవుండు నం దనుంగైకొని నిజనివేశంబు బ్రవేశించెను. 57

వ. అటుపిమ్మటఁ గంసుఁడొకప్పు డనవరతంబు బృం దారకబృందంబుచే వంద్యమానచరణారవిందంబులు గలుగు వాఁడును, నరవిందభవనందనుండును, నమరమునిబృందారకుం డును,నవిరతవిగ్రహాసముత్సుకుండయ్యును సముజ్ఝితవిగ్రహాభి నివేశంబుగలవాఁడును,నధరీకృతగుణగణంబుగలవాఁడయ్యును మురరిపుగుణగణంబు వీణాగానంబున గొనియాడువాఁడును భగవంతుండును నిఖిలనిగమ ధర్మమర్మనిర్భేదన విశారదుం డును నగు నారదుంగనుగొనియెను. 58

వ. అటుపిమ్మట నారదుండును యథావిధ్యుక్తంబుగ గంసునిచే బూజింపబడినవాడై వానితోనిట్లని వచించెను. 59

చ. అలరెడువృష్ణివంశ్యులును నావసుదేవుఁడు దేవకాదులున్
గులికెడునందముఖ్యులును గోపకులున్ దగువారికాంతలున్
బాలుపుగ దేవతాళులను బుద్ధినివ్యాకులసేయవద్దు నిన్
గలయు బకాదులాసురులుగా నిను మున్నగుకాలనేమిగాఁ
దెలియుము శ్రీరమావిభుఁడి దేయదునాథుఁడు గాఁజనించు దాన్.

వ. అని యీరీతినీతినుపదేశించి నారదుండుజనినవెనుక నతని వచనరచనచే దెలియబడిన యాదవదేవభావంబువలన గలిగిన భయంబు దొలగించుకొనుటకై దేవకీవసుదేవుల సంకెళులంగట్టి కారాగారంబునంబెట్టి తనజనకునింగూడ దిరస్కరించి సూరసేనవిషయంబును నిజశాసన విషయీకృతంబు గావించుకొని చాణూర,జరాసంధ, కేశి, మహాశన, ముష్టికా, రిష్ట, ధేనుక, బక, తృణావృత్త్రాది, దానవాళులతో బరివృతుండై యపుడమితంబగు యదుకదనంబొనర్చెను. 61

వ. తరువాత భగినీగర్భసంభూతంబగు నర్భకషట్కంబునం దునిమివైచెను. 62

చ. అలరుచునుండు తద్భగవదంశను బూనిన శేషనాముకున్
గలిమిని దేవకీసుదతి గర్భముదాల్చెను శౌరిభీతుఁడై
వెలయగనట్టి గర్భమునువేగొని నందకులంబుభాగ్యిఁతిచే
నలరిచిరోహిణీజఠరమందిడ నాజ్ఞనిడెన్ స్వమాయకున్.

*సీ. శ్రీమీరుభగవదుద్ధామానువిద్ధమా
శేషాఖ్యగర్భంబుఁ జెన్నుమీర

గా వినతుల్ గాంచు దేవకీదేవి దా
ధరియించియుండుట హరియెరింగి
కంసుభయంబునన్ గాపాడుటకు దాని
నాకర్షణ మొనర్చి యతిరయమున
సర్వజనంబులన్ సమ్మోహ మొందించి
పటుయుక్తిజని నందు వ్రజమునందు

గీ. సరసతరరోహిణీ సతీజఠరమునను
పొందుగానుంచుమని తగుబోధచేసి
శీఘ్రగతిజనుమనుచునుఁ జెన్నుమీఱ
నపుడు తనమాయకట్టుల నాజ్ఞయొసగె.

గీ. అప్పుడామాయచే హరిసెప్పినటుల
భద్రముగ సంతయునుఁ జేయబడినపిదప
ప్రవిగళితమయ్యె దేవిగర్భంబటంచు
పురజనంబెల్ల నాక్రోశమునురచించె. 64

గీ. తెల్లనగుదేహకాంతిచే నెల్లదిశలఁ
దెల్లముగసేయు కొమరుని యుల్లమలర
రోహిణీదేవి గనిమెను రోహిణిగతి
పొందుగను వ్రజబృందమానంద మొంద. 65

వ. తరువాత భగవంతుండగు హరి వసుదేవుని మనో
రథంబు బూరించుటకై దేవకీజఠరంబుసం బ్రవేశించెను. 66

వ. అపుడొక సమయంబునం గంసుండు సనుభూత
పూర్వంబగు శోభనొందియున్న యామెనుజూచి నిశ్చయం

బుగ గర్భవతిగ నెంచి శీఘ్రింబుగా నిప్పుడీమెకు బొడమెడు సంతానంబె నాకత్యంతభయహేతుభూతంబైనదని తలంచి చింతాసంతానతంతువితానంబుచే నెంతయుంగట్టుబడు నంతః కరణంబు గలవాఁడాయెను. 67

—• బ్రహ్మాదులు దేవకీగర్భస్థుఁడగు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. •—

వ. అటుతరువాత సురలందరును బితామహపురస్సరులై నారదాదిసురమానులతో గూడ లోకంబునకుడిగివచ్చి చతుర్దశభువనంబులను గర్భంబున ధరించియున్నవాఁడయ్యును దేవకీగర్భగర్భభవనమధ్యంబున నధివసించియున్న భగవంతుండగు నంభోజనేత్రు నివ్విధంబున వినుతించిరి. 68

వ. అటులనే

క. దూరీకృతాతి దురితా
దారిద్ర్యారణ్య దావదహనా సదయా
ధారుణిధర దామోదర
దారుణదారణవినతులు దానవహరణా. 69

క. నీలాభ్రకాంతిచయసమ
నీలాకళ్యాణజాల నిధి కరుణాబ్ధీ
లీలాలయ పలలాక్ష ప
లాలాధికవాతజాత లక్ష్మీశనుతుల్. 70

గీ. అన్నిటికి ద్రష్టవీవె దృశ్యమదిగాద
టంచునెంచియు పిదపదృశ్యమదినీక

నన్యభూతముగాఁగని యట్టిమతియు
విడిచిసంవిత్సుఖైకకోవిదులునిన్నె
ధ్యానమొనరింతుర్ స్వస్వరూపానుగతిని. 71

గీ. లీలజగము సృజింప పాలింప జంప
కర్తవీవని యనుచుంద్రు గానిసదయ
హృదయుఁడవునీవు సంహారమెట్లొనర్తు
వనుచు నది నమ్మఁగాజాల మనఘచరిత. 72

గీ. ఘనతరానంద జలబిందు కలితనయన
ముద్గమితకంపముద్భూత గద్గదంబు
విపులతరరోమ హర్షంబు వెలయునటుల
సంవిదరవింద మకరంద సరసబిందు
సాంద్రునినుగొల్చి ముదమొందుచుంద్రు మునులు. 73

చ. వలనుగ నీదుపాద నవపల్లవముఙ్గొని పాపవారిధిఙ్
జెలువుగదాటుచున్న మునిశేఖర మానసముల్ బలిష్ఠమై
యలరెడు గాత్రయష్టిఁగొని యారసుఖామృతపూరదీర్ఘికా
వళిని మునుంగుచుండె ననివారణకారణ, కారణాత్మకా!

చ. శ్రితగతినీదుపాద సరసీరుహజాత పరాగజాల సం
గతి శిలయుఙ్జలించి నిజగాఢజడత్వము బాయుదేహబలం
చితహృదయంబునందు నినుజేర్చి సదాపరిరంభమొంది య
ద్భుతముగ స్తంభభావమును బొందెద రెంతొవిచిత్రమీశ్వరా!

గీ. గోరులను జీరఁబడుట విదారితమగు
హృదయమునుగొంట గర్వివై యెసగునీదు
వైరికుచితంబెకాని నీభక్తవరుల
హృదయసద్గ్రంథి భేదిల్లునిదె భవద్వి
లోకమునవింత నరహరీ ! లోకమునను.

చ. తెలియఁగరానిదాట భవదీయయదార్థత జెప్పలేక దా
దెలిపెస్వశక్తిలోపమును దెల్లముగాశ్రుతియొక్కవాక్క
వలనుగనట్లులుండ నినువర్ణనసేయఁగ మాకుశక్యమే
పొలుపగు నీకృపాబ్ధిమముబ్రోవఁగ నొప్పనుగాక మాధవా

క. అరవిందనయను నిటులన్
విరివిగ నుతియించి కంసపీడితయగునా
వరదేవకి నోదార్చియు
వరసురలపుడేగిరి తమభవనంబులకున్.

వ. అటుపిమ్మట దేవకీదేవి దాహృదలక్షణంబు
నుపలక్షితయై విలక్షణంబగు కొండొక శోభాపశేషంబునొ
మెల్లమెల్లన వివిధభూషణగణంబును విడచి యపచితబ
బైనదయ్యును, సముపచితరుచినిచయంబుగల యవయవం
లను ధరించెను.

గీ. చెలువుగా క్షణమెవ్వాని చింతనమున
నిరతసారూప్య మొందగానేర్తు రట్టి
యభర్గిసీలుని గర్భమందలరదాల్చి

గారయగుచును వసుదేవ దారయప్డు
విమలమగు తద్వ్రూపభావమువహించె. 80

గీ. స్వల్పమగునామె మధ్యంబుప్రబలగర్భ
భరముచే గౌరవమునొంది బరగుచుండ
సతత తద్దార్ఢ్య కృద్వళిచ్ఛలముగానిన
కనకదామావళుల్ గడుతునియలయ్యె. 81

గీ. మున్ను గాంభీర్యమునుగాంచి పొల్చునట్టి
యామెనాభి మహాబిలమగుచు నలరు
గర్భవిస్ఫురణను నిష్ఠగాధయయ్యె
విష్ణుపదమిమ్మమున మహాబిలతగానియె. 82

— ♦ శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించుట. ♦ —

వ. తరువాత నొకశుభదినంబున సకలమానవలోకం బు సమందానంద కందళితంబై యొప్పుచుండ దళితంబులై మనుజభువనకలుషంబులును, కలుషంబులై విమతహృదయ కమలంబులును, విమలంబులై సకలసలిలాశయంబులును, విమ లాశయంబులై విబుధజనసమూహంబులును, సమ్మోహితం బులై సకలాసురగణంబులును, భాసురతరంబులై సకలదిశాం తంబులును, శాంతంబులయి జీమూతగర్జితంబులును,తర్జితంబు లయి వ్యసన నిర్ఝరంబులును జర్ఝరంబులయి సకలసమయా రిష్టంబులును వృష్టిదంబులయి కల్పపాదప సుమతరంగితంబు

లును తరంగితంబులయి గీర్వాణ వరవర్ణినీ నృత్తంబులును వృత్తంబులయి గగనకల్లోలినీ కల్లోల మాలికా కలకలంబుచే విడంబించి దట్టంబులై నిర్జర జయడిండిమాడంబరంబులును గలిగి వెలయుచున్న సమయంబున నమ్మధురానగరంబున నర్ధరాత్రంబునందు చంద్రసూర్యాగ్ని తేజః త్రితయంబును దిరస్కరించి జగత్త్రయంబు నుద్భాసితంబుగా జేయుచు ననుద్భూత పూర్వంబగు నొక్కమహాతేజంబు ప్రాదుర్భ వించెను. 83

గీ. దేవకీదేవికి జనించె ధీరుఁడగుచు
లలితగతినప్డు శ్రీవత్సలాంఛనుండు
అపుఁడతనిగాంచుటకువలె నలరుశశియు
నొనరప్రాచీదిశాంగన కుదయమయ్యె. 84

సీ. వసుదేవబహుతపః ఫలరూపకుండును
బాలారుణప్రభా భాసురుండు
ఘనపుణ్యులకు సదా కరతలామలకంబు
భవ్యకృపారస వారిరాశి
సారసుధారస ధారాధరాయిత
నయనధారాంచితానన యుతుండు
అమిత తేజఃపుంజమై రహిమీరెడు
శుభలక్షణాన్విత శుభ్రమూర్తి

గీ. మైననిజబాలకునిచాల హర్ష మొదవ
మరలమరలను వీక్షించి మదినిముదము
గదురతల్లక్షణంబుల గరిమగాంచి
కాంచివసుదేవుఁడానంద కలనజెందె. 85

సీ. యదువంశమునకు మహాభాగ్య విభవంబు
కళ్యాణనిధి రమ్యకళలవాఁడు
నెరిమించు నలయింద్రనీల కాంతులమీరి
దనరారు శ్యామల తనువువాఁడు
తగుశంఖచక్ర గదాధనుర్బాణముల్
కరములధరియించి మెరయువాఁడు
మస్తకంబున రత్నమకుటంబు గలవాఁడు
పీతాంబరము మేన వ్రేలువాఁడు

గీ॥ వక్షమునకౌస్తుభముతోడఁ బరగువాఁడు
ప్రస్ఫురల్లీలలనుచాల బ్రిబలువాఁడు
నైనతనబాలకునిగడు హర్షముగను
గాంచివసుదేవుఁడానంద గరిమమొందె. 86

సీ॥ అలపాండునృపతనయుల కులదైవంబు
గురుకరుణారసం బొరయువాఁడు
తరళలావణ్యసుధావారిరాశికి
వేలయౌతనువుతో వెలయువాఁడు
సుగుణరత్నములకు సురుచిరాంభోనిధి
పుణ్యమూర్తియనంగ బొల్చువాఁడు

చకచకలీనుభాస్వరదీప్తి దశదిశల్
వెలుగొందజేయుచు నలరువాఁడు

గీ. నైనదనసనందనుని గడుహర్షముగను
మరలమరలను వీక్షించి మదినిముదము
గదురదల్లక్షణంబుల గరిమగాంచి
కాంచి వసుదేవుఁ డానందకలననొందె. 87

వ. తరువాత నయ్యానకదుందుభి యివ్విధంబుగా నత్య ద్భుతానుభావుండును నభూతపూర్వుండు నై యావిర్భవించిన యయ్యర్భకుంగాంచి చతుర్భుజునిగా నిశ్చయించి నిర్భరానందసింధు నిమజ్జనంబుగావించియును మరల సలిలావగాహనంబొనర్చి మానసంబునందె గోశతంబును బ్రాహ్మణసాత్కృతంబుగావించి భావించి భగవంతుండగు నయ్యంబుజలోచనుం బ్రస్తుతించెను. అటులనే— 88

—♦ వసుదేవుఁడు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. ♦—

ఉ. ఈవు పురాణపూరుషుఁడ వెన్నగుణోన్నతిలేదుచేష్టయున్
వావిరిగానరాదు హితవాక్కుల కందవు చేతనత్వము
న్గేవల మూనితీవహహా! నీయెడలన్ శుద్ధివామలెట్లు దా
మేవిధిరక్తిఁ జెందెదరొ యెల్లజగంబుల మోహపెట్టునీ
తావున డాయుమాయ సతతంబున జేయగదా! గదాధరా.

గీ॥ ధరణిఁ గళ్యాణనిధివి యుదారుఁడవు ద
యాళుఁడవునీదుభటులు కృతార్థులనియు

దలచినినుఁగొల్చు సేవకధనమెగొందు
వందుచే నతిరిక్తుఁడై యతఁడుపిదప
నాత్మలబ్ధియె లాభమంచరయు నహహా ! 90

చ॥ స్థిరననురక్తిమీరఁగ సుదృగ్జనవశ్యత గొన్నయట్టినిన్
బరజనతాదురాపునిగ బాగుగనెంచి యభీష్టయౌ భవ
ద్గురుతరభక్తిప్రాపుగనుఁగొందురుసుబుద్ధులు తద్విశేషతన్
బరగిన మేలొనర్తు వదిబాసిన లేదుఫలంబులేశమున్. 91

చ॥ పరులగునీదుసద్గుణ నిబద్ధులు భక్తులుముక్తులౌ టెటుల్
గురుతరవేదనాన్వితులుగూడ సుఖాబ్ధినిమగ్నులౌ టెటుల్
వరమగునీదుధ్యానమున ద్వత్ప్రకృతిన్ గొనువారలెట్లునీ
చిరతరమాయదాటెదరు చిత్రమహో! జగదింద్రజాలభా
స్వరతరపింఛ! నీదుఘనవాంఛ, గదాధర! శ్రీపరాత్పరా!

చ॥ అలరుతమంబుచే విరసమౌభవరూపమునొందు ధీరులౌ
వలనుభవద్గుణంబులను బట్టుకునెట్టులొ పైకి వత్తురి నిన్
గలితసుధాబ్ధిమగ్నతనుగాంచు మహాత్ములునైనవారికిం
పలరమటింజటింపనిరయంపు తలంపును నెట్టుబుట్టెడున్.

*చ॥ అతిదళమౌతమఃపరిచయంబునశుష్కభవాంధుపొందితౌ
మతులితలీలదావకగుణాంచితరజ్జువులూని ధీరులౌ
యతగతి పైకివత్తురు సుఖాంబుధినైతగునట్టినీయెడన్
సతతనిమగ్నలౌతటి వెసన్ మఱలన్నిరయప్రసంగసం
గతమతిగూడవీరులకు గల్గుటయెట్లగునోపరాత్పరా.

ఉ॥ తీరుగనిట్లు శౌరినినుతించి నుతించి నమస్కరించె బల్
సారులుచూచిచూచియును సౌహితినొందగజాలడయ్యెనిం
పారగగాంచి కాంచి సుకృతాత్మునిగాఁ దనుదాదలంచెత
ద్వైరినియెంచియెంచియపమితంబగుభీతిని జెందెనాత్మలోఁ

—• దేవకీదేవి స్వామిని స్తుతించుట •—

వ॥ పిమ్మట దేవకీదేవియును నమందానందకందళితుం డగు ముకుందునకు వందనంబుగావించి సుధాసారసారంబుల గు నమితనుతులొనర్చి యిట్లని ప్రార్థించెను. 95

వ॥ భగవంతుండవగు నోవాసుదేవా! యిట్టియనను భూతచరంబును నదృష్టపూర్వంబును ననురూపంబును నగునీ రూపంబు నస్మాదృశులగువారి చర్మచక్షువులకు జూపవలదు. దీనింబరిహరింపుము. 96

వ॥ మఱియును దేవా! నీవుతనయవిరహదూయమాననమానసయగు నీమె నానందింప జేయుదువుగాక శత్రుభయంబునుగూడ నెడబాపుదువుగాక, స్వామీ! యని వధూవరులిర్వురుం బ్రార్థించిరి. 97

వ॥ ఇవ్విధంబున బల్కుచున్న తనయవిరహాతురులగు మాతాపితృలనుగూర్చి మురశాసనుండు సాదరంబుగా నిట్లు వలికెను. 98

గీ॥ పూర్వమున మీరలిర్వురు పొందుగాను
పృశ్నిసుతపాంహ్వయంబున వెలసినన్ను

బూనితప మొనరించుటఁ ముదితమాన
సాన్వితుఁడనై తియటు పరమాదరమున. 99

గీ॥ అరయగనుమీకు తనయుఁడనగుదుననుచు
వర మొసంగితిగావున వన్నె మీర
నిపుడిటుజనించినాఁడ నేనిచటమీకు
ప్రియముగావించుటకు గడు వేడ్కతోడ. 100

గీ॥ భవ్యులగు మీరలు మదనుభావముసను
నెంతలో శోకవార్ధి దరింతురంత
లోననన్నెవ్వరును గానరానిపగిది
నందుమందిర మొందింపు డంద మొంద. 101

గీ॥ పెంపుమీఱుభవాబ్ధి దరింపజేయు
ప్రౌఢభగవంతుఁడిటువల్కి ప్రాకృతుఁడగు
శిశువులీలనుగొని చవుల్ జెవులనెనయ
ఘనతరధ్వని వెలయరోధన మొనర్చె. 102

గీ॥ మాయయును నయ్యెడలనందజాయయందు
బొడమెనాహరిమాయచే మోహితులుగ
నైరికంసునిదగునట్టి యంతిపురిని
పాలన మొనర్చుచుండెడు బంటులెల్ల. 103

వ॥ అనంతరంబున వసుదేవుండును జనార్దనప్రేరితుం
డై నందుమందిరంబునొందఁగోరెడు డెందంబుతోఁ దక్షణం
బున నిగళబంధవిగళితుండై, సుతునింగొని సూతికానికేతనం

బునుండి బయలువెడలి గత్యనుకూలంబుగా నప్రియత్నసం
భవంబగు నర్గళవిఘటనంబుగనుంగొని ఫణిపతిఫణాగణంబు
చేత వారిధారలునివారితంబులగుచుండ నతిత్వరితంబుగా నం
తఃపురంబునుండి బహిర్ద్వారంబువెలువడి యమునానది గమన
మార్గంబు నొసంగుటంజేసి నావయెక్కనక్కరలేకయే దానిం
దరియించి, నందవ్రజంబును బ్రవేశించెను. 104

గీ॥ నందుమందిరమొంది యానందముగను
శౌరియర్భకుని యశోద శయనమునఁ నె
యుంచియపుడామెసుతను గ్రహించి సంత
సమునఁగొనివచ్చి నిజనివేశంబుఁజొచ్చె. 105

గీ॥ ధన్యుఁడాతఁడు దానిని దారమెదుట
నుంచిచరణంబులకును మున్నొప్పుచున్న
నిగళయుగళంబుమఱలను నగనుబోలె
దాల్చి మెప్పటియట్లను దావసించె. 106

గీ॥ నందసుందరివసుదేవ నందనుఁదన
నందనుండను భ్రాంతినానందమొందె
నట్టిదచ్చట నిశ్శంకనగుపరత్వ
బుద్ధిచేనామెకు సుఖంబు బొందదగునె. 107

వ॥ తరువాత నంతఃపురద్వారంబులును, పురగోపురం
బులును, నెప్పటివలె నావృతంబులగుచుండునప్పుడు బాలికా
కలకలంబాలకించి,నిలయ పాలికలు దెలిసికొని త్వరగొని కం
సునితో సుతావతరణంబును విన్నవించిరి. 108

వ॥ అపుడాకంసుండును, తద్వాక్యంబును వినునంతనె పిడుగుబడినవానివడువున, వజ్రఘాతంబునొందిన ధరాధరంబు చందంబున సమధికంబగు హృదయవేదనంగొని నిజవిలయ హేతుభూతుండగు నంతకుండనిభయంబు నొందుచు బురుద గోతంబడిన కరికరణి నేమిసేయుటకుందోచక ద్వివిధంబగు నరిష్టంబునొంది కృత్యాకృత్యంబులం దెలియక కరుణమాలి హింసించుటకు తనయనిమ్మని దేవకతనయను యాచించెను. అపుడామె పాపాశయుండగు వానికిట్లు మారుబలికెను. 109

ఉ॥ చక్కనిచంద్రసన్ముఖులసౌమ్యులరమ్యులమాననీయులన్
చెక్కురసూనులన్ దునిమి పీడయొనర్చితి భీరువై నదీ
తక్కనదీనపై ప్రియముదాల్పుము ఖేదమొనర్పవద్దికన్
దిక్కురుచెల్లి నాథ నిహతింగొనుదానను గారవింపుమీ
వక్కులపర్వతాళి ఘనాశని తాపమునబ్బుఁడార్పడే. 110

వ॥ అని యివ్విధంబున నతికరుణంబుగా దీనారవంబున ముఖరితంబులగు హరిదంతరంబులుగలుగునటుల నాలపించు చున్న దేవకీవసుదేవులను గణనసేయకయే యాబాలికుఁడా బాలికను బలాత్కారంబుగా గ్రహించి పైకెత్తియొక శిలా తలంబునంబడవైచుట కారంభించెను. 111

గీ॥ దేవకీదేవియబల యధీరగాన
నా మెమాటను వినకుండుటది యుచితమె

సంత తానకదుందుభి శబ్దమైన
వినడనెడుమాట గనసయ్యె విస్మయముగ. 112

వ॥ అపుడామాయాబాలికయును సత్వతనలీలాకాశ లంబుగాని తక్షణమంతరిక్షమార్గమున నటించుచు సురసుంద రీరూపంబునొంది యామె, విస్మయమానమానసుండై డిల్ల వడి నిశ్చేష్టుండై చూచుచున్నకంసుంగాంచి యిట్లనియెను.

వ॥ ఓరీ! మూర్ఖకులతిలకా! యిట్లు బాలికనగుబా లను ననుజంపుటచే నీకేమి ప్రయోజనమున్నదిరా? 114

వ॥ మఱియును నిన్నుఁ బూజించుటకొఱకు నిరంకుశ మహిమానుభావుండగు మహానుభావుం డొకఁడీ భూతలం బుననముద్భూతుండైవర్ధిల్లుచున్నవాఁడు సావధానంబుగా నది నీవవధరింతువుగాక! యని యంతర్ధానంబునొందెను. 115

వ॥ అపుడు కంసుండు నత్యంతమర్మచ్ఛేదకంబులగు తద్వచనంబులచేత జర్ఝరితహృదయకోటరంబుగలవాఁడైకొం డొకకర్కశదశావిశేషంబునొంది వసుదేవుండే శరణంబుగా జేయదగినవాఁడనెడు బుద్ధినొందెను. 116

గీ॥ తనయపీడన వజ్రఘాతములనొంది
నట్టి ఘనవసుదేవాద్రియపుడు కంస
వారిధరకృత వాక్యాంబు ధారలుగొనె
శిరముననను, గుర్విగద! యుర్వి, జీవనాశ! 117

వ॥ దేవకియును నూరడింపుమాటలచే హృదయోల్లాసంబునొనర్ప నేర్పుగలిగి పశ్చాత్తాపంబునొంది ప్రార్థించుచున్న కంసుని దక్షిణంబునని యానందింపఁజేసెను. 118

వ॥ ఇవ్విధంబునఁ బుండరీకలోచన విలోకనంబువలన సకలబంధఁబులచే విడివడినవారి దంపతులకుంగూడ నిగళబంధంబులు విగళితంబులుగానొనర్చి ప్రసాదమేదుర హృదయారవిందంబులు గలవారలుగ నొనర్చి వారిచే నోదార్పఁబడి కంసుండు నిజసదనంబునకుం జనెను. పిమ్మట— 119

వ॥ తరువాత నవగతరుచినిచయంబు గల విధునితో విరహావిధురితయగు రజనీయువతి పరిదేవనవిరావంబులుగా వెలయు నానావిధవిహాగవిరుతంబులచే ముఖరితంబులగు దిఙ్ముఖంబులు వెలయుచుండ, పూర్వధరాధరంబుచే నవలంబ్యమానంబగు భాసురమణిముకురంబైయుండునో, లేక పరిసరంబులందు విస్తృమరకేసరంబులుగల వానరకమలావిలాస కోకనదంబైయుండునో, యాహా! లేక యువనీతలావతీర్ణుండగు మధుసూదనుని సేవించుటకు బలిసదనంబునుండి బయలువెడలిన భుజగేంద్రుని శిరంబునం దగుశిరోమణియైన పద్మరాగంబైయుండునో! అట్లుగాక రథాంగవిహంగంబులచే దూరీకృతంబగు విరహానలజ్వాలాపటలంబయి యుండునో! లేక ద్విజరాజపసుహారణంబుచే సముపగతంబగు, విగర్హణంబును నిబర్హణంబును గావించుటకై దినకరకరసము ద్భూతంబగు తేజస్సో

హాఫలకంబై యుండునో! యని యనేక భేదవచనంబు
నుల్లేఖ్యమానుండగుచు ప్రాగ్దిశాముఖంబును జుంబించుచ
భగవ తుండగు భాస్కరుం డలరుచుండునపుడు 120,

గీ· పాపహృదయుండు సంతానపాంసనుండు
నైన కంసుఁడు దుష్టాత్ములైన మంత్రి
జనులతో దన దురభిలాషంబుఁ దెలుప
సభకు జనుదెంచె తక్కనజనులవిడచి.

వ॥ అపుడు కంసుండు కపటబాలికయగు బాలి
బలుకబడిన సల్లాపంబునంతయు వారలతో జెప్పి పిమ్మ
తరువాత జేయందగినపనియును దెలియబలికెను.

వ॥ ఆమంత్రులును తదాజ్ఞాపరతంత్రులై జగంబు
దెల్లెడలను గలుగు నర్భకజనంబుల మర్దించుటకు కృతని
యులై బయలువెడలిరి. కంసుండు దానును నిజభవనంబున
జనెను. 1

గీ॥ అపుడు నందుఁడు సుతభావ మొందియున్న
పరమపురుషుని ప్రత్యక్షభావకలన
నొందె నిర్వాణమానక దుందుభి కట
బంధమయ్యె నెదుట పరాత్పరుఁడు లేమి. 1

గీ॥ అట్టిసుతుఁ గౌగిటనుజేర్చి యయ్యశోద
యతులితానంద మొందుట యబ్బురంబె !
సుముదమున నాతనిని హృదయమున జేర్చి
యతివిరాగులు లీలాప్తులగుటవింత. 12

క. వరవసుదేవజుమాయన్
బరవశయగు నందసతియొబడసె ముదంబా
తెరగున దేవకిబడయదు
పరతత్త్వము గనిసదయ్యు బహువిచిత్రముగాన్. 127

వ. నందుండును నందనోదయ సమయంబున సముచితానందంబునొంది యపరిమిత గోశతంబులను గనకనికరంబును భూసురోత్తములకొసంగి నికేతనంబులను బతాకానికాయ భూషితంబులనుగావించి దిశాముఖంబులను పటహదుందుభి నిస్సాణరవములు భరితంబులుగా జేసి వేశ్యాంగనలు లాస్యలీలాలాలసలై నటనంబుసేయుచుండ గాయకులు కర్ణరుజంబు నణగించు గానరసాయనంబుగా గానంబొనర్చుచుండ సుమనోగణంబులు సుమనోగణంబులు జల్లుచుండ నెల్లవల్లవులును సముదితానందపల్లవులై యొప్పుచుండ వందిమాగధులు కళ్యాణగాధలు ప్రకటించి కైవారంబులు సల్పుచుండ బ్రాహ్మణజాతంబులు మంగళసూక్తజాతంబులు వల్కుచుండ దక్షిణంబున నందనునకు సానందంబుగా జాతకర్మమంగళమహోత్సవంబును బ్రవర్తింపజేసెను. 128

గీ. తనువునువహించి విలసిల్లు ధర్మమట్ల
విష్ణుడు గ్రమంబుగా నభివృద్ధినొంద
నట్లె కంసునిదుర్వ్యసనాంకురంబు
విపులను నిరంకుశంబుగా బెరుగుచుండె. 129

వ. తరువాత నొకప్పుడు నందగోపకుండు, వ్రజపరిత్రాణభరంబునంతయు దన యనుజీవిజనంబున కొప్పజెప్పి కాన్కయొసంగుటకై, మధురానగరంబునకు వచ్చి సమస్త వస్తు సంపూర్ణుండగుటం జేసి రాజును సంతోషపరచివచ్చియుం డెనను మాటవిని వసుదేవుండు సత్వరంబుగా నతని దన నివేశంబునకు దోడ్కొనివెళ్లెను. 130

గీ. పిదప మిత్రితభ్రాత్రులై విధివశమున
సంఘటనఁనొందువారలు సంభ్రమమున
నొకరినొకరటు గౌఁగిటనొనరఁగూర్చి
యపుడనామయవార్తల నడిగికొనిరి. 131

గీ. చ్యుతసుతాశుండవగుచున్న ! సారదినీకు
నచ్యుతసుతప్రహాజనించె నందువలన
మధురతరమగు సుతసారవిధము చేత
పంతతము వృద్ధిగాంతువే సంతసమున. 132

గీ. భవ్యుఁడా ! రోహిణేయుఁడు భాస్వదమల
భవదుదవసితమున, తాతభవనముగను
దలచునా లేక ప్రొషిమన్ దానినతఁడు
మిత్రగృహముగదలచు నో మిత్రవర్య. 133

గీ. అర్పితకరుండవై యిటులొప్పనీకు
నీదగనిదించుకయు లేదదిప్పుడిచట
నుండుటయు నర్హమునుగాదు మెండుగాను
వ్రజమునకునేగుటుచితంబు భావుకముగ. 134

గీ. సంతతోత్పాతశతశత సంకులముగ
నైన వ్రజమును వీక్షింప నర్హమగునె
అన్న! యనినందుతోడ నయంబుమీర
నొప్పుగాఁ జెప్పి వసుదేవుఁడూరకొనియె. 135

ఉ. శౌరికినంతనంబొనగి చక్కఁగఁ దెల్పినవాని వాక్యముల్
కూరిమితోఁ గ్రహించి గుణగుంభితుఁడౌనను జీవుఁడయ్యెడన్
జేరికఁగల్గు గోపకులు చెన్నుగ దన్గవగూడి రాఁగ మేల్
శ్రీరహిమీరుమందిరము చెందెను బొందుగ నందుఁడయ్యెడన్.

—• కంసునిచే పూతన యను రాక్షసి పంపబడుట. •—

క. చేతనపీడాతత్పర
యాతనలొందింపు నిపుణయగుచు దురాశన్
బూతన, యఖిలార్భకజన
పాతన దనాయత్త నందభవనమునొందెన్. 137

వ. ఆ యాపూతన కంసశాసనంబును శిరంబునధరించి కమనీయతరంబగు కామినీరూప సంపదనువహించి యిలాతలంబునంగల బాలిశబాలకులను వంచించి హింసించుట కాసక్తిగలదియై నందభవనభూషణీభూతుండును కపటబాలకుండును నగు వనమాలినిగని బాలలీలావిలోకనంబుల నాలోకించుట కాసక్తిగలదానిచందంబున దనహస్తంబుల నతనిం గ్రహించి తదీయమధురభాషణ శ్రవణాభరంబున బరవశంబగు నాశయంబుగలదానివగిది కొంకుఁబోక ప్రమోదభరంబు నభిన

యించుచు హాలాహలనిలయంబగు దనకుచయుగళంబునందలి స్తన్యంబును బానంబుసేయించెను. 137

వ. ఆయదునందనుండును త్రిభువనంబుల మోహింప జేయు సమర్థుండనగు నన్నుగూడ నిది వంచించుటకు బ్రయత్నించుచున్నది గదా! యని దాని యభిప్రాయంబు దెలిసికొని తదపరిమిత శరీరబలంబును గర్వంబును ప్రాణవాయువులతో గూడ సర్వంబును బీల్చివైచెను. 138

గీ. పూతనాప్రాణవాత సంఘాతములను
స్తన్యపానమిషంబునదాగె నీతఁ
డందుచే, జక్రి యనవచ్చునైన నితఁడు
జెందు గరుడాదరంబును జిత్రముగను. 139

గీ. పూతనయును జగత్ప్రాణములను గ్రోలు
హరియుదత్ప్రాణవాయువు లాహరించె
నపకృతి సమానమాగాని యద్భుతముగ
నలమరుత్తతికది శతు్రవతఁడుహితుఁడు. 140

గీ. చాల విషపూరములు దానిపాలు ద్రావి
యతఁడొకింతయు వ్యథనొందడయ్యెనపుడు
విషధి యతనికినిలయమై వెలయుచుంట
తత్సుతయునిష్టతమయౌచు దనరుచుంట. 141

గీ. అపుడు పూతన చాల్చాలుననుచు భిన్న
మైన సర్వాంగసంధి బంధానుగతిని

రొకప్పుడు దన తొడలపై నిడికొనియున్న సమయంబున శిఖరభరంబునుబోలె నబ్బాలకుని కళేబరంబునునిమిషమాత్రంబైన సహింపజాలదయ్యెను.

గీ. ఉదరమున సర్వలోకంబు లొప్పుచున్న
శుభతరుండాతఁ డబలయశోదయరయ
విస్మయమునొందరాని యీవిషయముననె
యబ్బురమునొందిరయ్యెడ నవనిజనులు.

గీ. అపుడు పరమాద్భుతమునొంది యయ్యశోద
బరువును సహింపజాలక బాలునచట
బుడమిపైనుంచి గృహకృత్యములను జక్క-
బరచుటకునేగె నల గర్భభవనమునకు.

గీ. పరగుసుడిగాలివలె తృణావర్తదనుజుఁ
డర్భకునిదూదివలెగొను చరిగిపైని
బరువుకోర్వక విడుచుచో బాలుఁడతని
గళముఁబీడింపఁ బ్రాణవిగళితుఁడగుచు
నవనిపై గూలె రక్కసుఁడద్భుతముగ. 1

వ. అటుపిమ్మట యదుకుల పురోహితుండగు మహాముని వసుదేవునానతింగొని నందుని మందిరంబునొంది యతనిచే యథావిధిగ బూజితుఁడై బాలురిద్దరకును రహస్యంబుగా నామకరణ మంగళంబును విధిపూర్వకంబుగా జేయ నారంభించెను. 1

గీ. రోహిణేయుఁడు బలుఁడని రాముఁడనియు
నరయ సంకర్షణుండన బరగుననియు
జిష్ణుఁడగు వాసుదేవుండు కృష్ణుఁడనియు
నామధేయంబు లిడియె నాభూమిసురుఁడు. 150

ఉ. పోతముగాఁడితండు భవపూరితసాగరపోతమౌఁగదా
యాతఁడుగాఁడు పాకమును యాదవపుణ్యనుపాకమౌఁగదా
యాతతబాలలీలనికాలయ్యెను మేలగునాత్మలీలలన్
భాతిగ నల్లకృష్ణబలభద్రులిలన్ ఘటియింతు ప్రమోదమున్.

ఉ. శ్రీగిరిజాకృపారసఝరీభరసారభవత్కటాక్ష శో
భాగురువీక్షణంబు లలభాసురకల్పలతాసుమావళుల్
గాఁగొని సత్కవీంద్రుఁడనఁగాదగు శ్రీనవకాళిదాసమున్
బాగుగఁ దారచించినది పండితమానస సద్విలాసమై
భాగవతాఖ్యచంపువున బాగుగనాదివిలాస మొప్పెడున్.

చ. శివగిరిజాకృపారస విశేషవరీతకటాక్షవీక్షణో
ద్భవసత్సాహితీసుకవితా రసభాసురసుందరాఖ్య స
త్కవివిస్తృత మానసారభ సుధారసధారలమీఱు నాంధ్రభా
గవతపుచంపువన్ బ్రథమగణ్యవిలాసము పూర్తియైతగన్.

గద్య.

ఇది

శ్రీమన్మహారాజరాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్ష వీక్షాలహరీ పరిత
సంగీత సాహిత్య సరసకవితా చాతురీధురీణ తార్కికవిద్యా

విశేష ప్రవీణ సత్యవోలు కులకలశ జలధి కువలయమిత్ర
భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కవివంశ పవిత్ర సోమరాజా
మాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర
రామాంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల
సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ
దాంధ్ర చంపూభాగవతమునందు
ప్రథమవిలాసము
సంపూర్ణము.

శుభమస్తు. శ్రీరస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీశాంకరీదేవ్యైనమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతము.

ద్వితీయవిలాసము.

— ◆ శ్రీకృష్ణ బలరాముల బాలక్రీడాభివర్ణనము ◆ —

ఉ. నాదగుభవ్యజీవితమ, నాదగుసర్వధనంబ, ప్రాణమా!
నాదగుమాత, తాతయని నందునిసుందరిమాటిమాటికిన్
మోదముమీరగా నతనిముద్దిడు ప్రేమకు బాలశౌరిదా
నాదట నెద్దియోబలుకు చంబకుజూపునమూల్యహాస లీ
లాదృతసద్విలాసములకంచిత లీలనమస్కరించెదన్. 1

చ. గుణరహితంబునిశ్చలముగూఢమునెంతయునల్పమాత్రమై
యొనరుచునెక్కుడానసదనుచ్ఛపు భూతతతిన్ వహించు న
మ్మునిజనచిత్తడోలికను బొంది సుఖించు జగద్గురుండు, చే
కొనిసగుణంబునంచలముగొప్పగుడోలను మోద మొందడే.

గీ. సంతతంబును సమ్మృతం బొసంగునేది
యెలమినిగ్రహించి మధుసారమేదిగానిమె

నట్టి తనచేతిదగు వేఁ్రలు నల్ల బాల
హారియు జుంబించుటదియొక యబ్బురంబె!

గీ. తొల్లిపుట్టువునను హారితోకయైన
గాల్పగాజాలనట్టి యాస్వల్పవహ్ని
యిపుడు నాకెంతయని మదినెంచియేమొ
బాలహారిదీపశిఖనంటఁబాలుపడిరొ. 4

గీ. మనమునందనప్రతిబింబమునుగ్రహింప
గోరి శౌరియు మనమునుజీరివైచె
నదెదలచి తనప్రతిరూపమంద, బాల
హారియునద్దము గోరులనదిమివైచె. 5

గీ. వెలయునలపూర్వభక్తనవీన భక్త
తతికినిర్వాణమే రమాపతియొసంగు
జగతినాహారికొక మహోత్సవమునందు
ఘనతరనవీన భక్తసంగతినిజేసి
యధికనిర్వాణసుఖమయ్యె నబ్బురముగ. 6

గీ. రూఢిమునిచిత్తమునను నిరుద్ధతయును
బరగుస్మృతితంతుసంతతిబద్ధతయును
బడసియున్నముకుందుఁడాబాలకునకు
దనరెనిమ్రైమణోత్సవమున నిరర్గ
ళప్రమోదము యుక్తమా లలితగతిని. 7

గీ. తల్లియునుదండ్రియునునీవు ధరణిసేవతె
కైతివని మాతప్రీతిచేనడుగు నర్భ

కుండు, నీకెయటంచునుఁగూర్మివలికె
నది యబద్ధముగాని దైయల రెబ్రికృతి
బడయుబాలునినరిమైన సుతువువలన. 8

గీ. భవనమునసుండు స్తంభంబుబట్టిలేచె
హరికిశోరము తద్విలోకరుచివలన
దనరుబ్రహ్లాదవృద్ధితజ్జనకునకును
ఘనతరపరిశయంబది గలుగకున్నె ! 9

గీ. ముగ్ధులగువారుగూడ నబ్బురముగాగ
నెవనిస్మరియించి సద్గతి నెనయుచుందు
రట్టిబాలుండు ప్రతిపదమంను దాటుర్రి
పడుచునసుచుట మాకుశుభంబులోనగు. 10

గీ. అరయనెవరు విపద్భావమందియెట్టి
బాలునిస్మరించి యురుగతిబడయుచుందుర్రి
ధరణినాహరి మందమందంబుగాగ
నడుచునడకలుమాకునానంద మొసఁగు. 11

గీ. ఎవనిపదమాగ్రికలనచే నెనగునుగతి
యట్టిబాలుఁడు హంసవిఖ్యాతిగొనఁడె
కృష్ణపదమదిన్పృష్టమా ష్టునందు
ఖాగ్యరాష్ట్రిన లేమి చిగ్రింబుగాడె. 12

గీ. అతని పదసన్నములను ముదిర్రినములైన
భూములను లక్ష్మినిలునకపోవుటెట్టు

లట్టి స్థలబద్ధ్నగయునుదానలనరోజ
కలితలక్ష్మని మీఱుటగాదెవింత. 13

గీ. అక్క యంబరో తాతయటంచు బాల
శౌరికెలమిని తల్లిభాషలుగ్రహింప
జేసె నలవాక్కులెపుడు స్పృశింపవతని
ననుచు శ్రుతియెట్లువలికె దానబ్బురముగ. 14

గీ. సంకరతలేనిలీలను సర్వవర్ణ
ములనునిర్మించుచాతురి గలిగివెలయు
నితరసాధ్యంబుగానిదై యెవనియందు
నట్టికృష్ణుఁడు సర్వవర్ణాళిఁగొనగ
శిక్షితుండయ్యె గురులచే జిత్రముగను. 15

గీ. చెలిమి నక్షరముగ్రహింపజేయుటకును
ప్రోడలనుగూడదండికి బోవనీక
బద్ధులుగజేయు పౌ్రడడింభకుఁడితంఁడు
అక్షరాప్తికినిడి గురునాజ్ఞమీఱి
పారిపోవుట చిత్రమై బరగుచుండె. 16

గీ. నాదియీగజ మీయెద్దు నాదెయనుచు
కఱ్ఱబొమ్మలతోనాడ గడఁగెనతఁడు
ప్రోడతనమందుగూడ తత్క్రీడనంబు
వింత కాష్టాశ్రయంబగు వృషముచేత. 17

గీ. వత్సతతిఁగూర్చి యావులవలననిశని
కలరువాత్సల్యమని మదిఁదలఁచుచుండు
మనిశమటుగానిచో జనార్దనుని యందు
వత్సలత నెట్లు నమ్మఁగావచ్చునహహా ! 18

గీ. అమృతకల్పంబుగా నొప్పుసన్నకబళ
ములనుభుజియించి శ్రమనిడి ముదితశౌరి
సతతపరితృప్తుఁడై యుండు నతనిఁబట్టి
ప్రతికబళమున బ్రార్థించి బలిమిఁబెట్టు
వారిదగుగాని ముగ్ధత వానిదగునె. 19

గీ. అన్నమునుదినఁ దల్లిచేఁ బ్రార్థితుఁడగు
టదియొక విలాసమాత్రమై యలరుగాని
పరమభక్తానురక్తుఁడౌ బాలహరియు
భక్తనైరస్యమును దాను బడయుఁబెట్టు. 20

గీ. పాలనుహరించుచుండు నాబాలశౌరి
వామనత్వము గనుగొని పాలకడవ
లెత్తుగానుంచినను హరియించుచుండె
నెలమివానిమహోన్నతి నెవఁడుగాంచు. 21

గీ. తల్లిచే దొంగతనముచేతను లభించు
పాలఝరిగ్రోలి సంతృప్తిబడయునట్టి
బాలవనమాలిని దలంచి పాలకడలి
నేలనిశ్చుండె ననుశంక యిపుడు దొలఁగె. 22

చ. అనిశమువొల్చు తానువిధుడయ్యునునయ్యెడనాడు వేడుకన్
జననినిజూచి యావిధుని సమ్మతిదెమ్మనిగోరెనట్టి యూ
హానుగొని చూడనెప్డుస్వపదాశ్రితుఁడై తగునాతడొందరా
డనియెడుబుద్ధియుఁగొనినయర్భకముగ్ధత మోదమియ్యదే

సీ. చిరునవ్వుగల మోము జెలువొందగనకార
ణంబుగా పలుమారు నవ్వువాఁడు
అవ్యక్తవర్ణంబులలర నత్యంతముఁ
బహుమధురంబుగా బల్కువాఁడు
మోదంబుగొను నయ్యశోదచే గరములఁ
బదములందున గట్టబడినవాఁడు
జెలువుగా బద్ధుఁడై చేతులన్ద్రిప్పుచు
నడుగులు దాటిలఁ నడచువాఁడు

గీ. నైన నల బాలకృష్ణుని హాసములును
ముద్దుమాటలు మురిపెముల్ బొలుచునడలు
కరయుగళవిభ్రమంబులు గాంచుటకును
గూర్మిమీరగ నెవ్వాడుగోరఁడిలను. 24

చ. అతిమధురంబులస్ఫుటతరాక్షరముల్ గల ముద్దుమాటలున్
సతతమహేతుజాతమగు చక్కనినవ్వులు మందహాస సం
గతముఖుఁడై నిబంధనముగల్గియు జేతులుద్రిప్పియాడుటల్
హితమిదు తద్విలాసములవెంతయు సంతసమొందఁజేయవే

చ. అలయకదొంగిలించి ముదమారగఁ బాలనుగ్రోలి వారిక
వ్వాలనమృతంబొసంగునటస్వల్పఫలంబుగ్రహించిపిమ్మటన్

బలుఫలముల్ దదీశులకు బాగుగ దానిడు నల్పవిత్తమున్
దలకక గొంచు వెన్కనవ్వపదంబును వారికొనంగునట్టి వాఁ
డలుగక సేయు నయ్యవినయాదిక మేరు సహింపరిద్ధరన్.

ఉ. పాలనుచాలగ్రోలి కడుబర్విడియేగుచు సాంత్వనంబులన్
మేలుగజీర జేరుచును మేనఘృతాన్విత దుగ్ధబిందువుల్
గ్రాలగనవ్వుచున్నతరి గాంచితదీయ విలాసచేష్టలన్
దాలిమినంబయెంతటి ముదంబును జెందునొ చెప్పశక్యమే.

చ. అలరెడుబాలకృష్ణు నకలావయవంబుల గ్రాలుధూళిచే
గలువమణాంగు దచ్చరణకంజమునందలి పంకపాళిచే
వలనుగబంక మొల్ల నెడబాయును దన్ముఖజాతలాలచే
లులితపు మేన లేపమది లోపమునయ్యెడు నయ్యశోదకున్
దెలియగలేము కారణముతీరుగ తత్కృతపుణ్యమెట్టిదో.

చ. గొదగొనియుశ్రుశూన్యముగగుందుచుపాలిడుమంచునెప్డుప
య్యెదగొనిలాగుచున్ బుడమినెంతయుదొర్లుచునూరడించినన్
వదలకసేయునపిరియము భవ్యతపఃఫలమైన దాటస
మ్మదమున మాత కెప్పుడును పూర్ణహితంబొనగూర్పకుండునే

ఉ. అమ్మరొ! పాలనిమ్మనగ నయ్యవి యిష్టెటులన్న నెష్టనన్
రమ్మనపుడా పిత్రుపరిసువురాగనె, వచ్చునె, తాతతల్లి సా
యమ్మునఁ జీకటుల్ గలుగునష్టన నిష్ఠల గర్భగేహమం
దిమ్ముగఁజీకటింగనవె యిట్లనికృష్ణుఁడు నయ్యశోద జీ
తరిమ్మనఁబల్కు సూక్తులవితగ్గయుమాకుశుభంబులీవుతన్

చ. మురరిపుపూర్వసత్కథలుపొందుగఁబాడుచుజాతమోదసం
భరిత యశోదడోలికసబాలక నూపుటయున్ సుతుండు ని
ద్దురగొనురీతివించుగనుదోయిని మోడ్చిసుఖించుచుంటయ
య్యెరువురలీలమాకెలమి నీవుత శాశ్వత సర్వసంపదల్. 30

— గోపికలు శ్రీకృష్ణుని దుడుకుచేతలు యశోదతో చెప్పుట. —

వ. ఇవ్విధంబున నతిదుర్లలితుండయ్యును గమనీయ చరిత్రుండగు నతఁడు వల్లవపల్లవాధరల వంచించి నవనీత చౌర్యంబునందాసక్తిగలవాఁడై యొప్పుచుండ నప్పుడాయర్భకుని నిరోధింప సమర్థంబుగానిదై గోపసీమంతినీసంతతి యంతయు నొక్కమారుగా నేకీభవించి యతనిదుర్భరంబగు యవినయంబునంతయుం దల్లికి విన్నవించెను. 31

వ. సతతప్రమోదయగు నయ్యశోదయును బిమ్మట నధికతరంబగు పుత్రవాత్సల్యంబుచేత వారు విన్నవించిన సమస్తదూషణాలాప భాషణంబులనువిని వినిపించుకొననట్లూరకొని వారింబరిభవించి రహస్యంబుగా నందనుని మందలించెను. 32

సీ. చలితంబులును దంభకలితంబులును నశ్రు
లులితంబులైన యాలోకములును
దీనంబులు సుధాసమానంబు లపరాధ
మార్జనపరములు మంజువులును

నతిభీరువులు గద్గదారావసహితముల్
లలితంబులైన యాలాపములును
నలసత్త్వభరములు నాసంస్కరములు
నయవిస్మయాన్విత నటనములును
గీ. వెలయమనమున నెనను బ్రీతిగలుగఁజేయు
నట్టిమాయావియగు హరియాననంబు
మోదముగఁజూచిచూచి యశోదయపుడు
సుతునిపై నుంచె శోభంబుఁ జూపదయ్యె. 33

సీ. బాలేందులీలను బరిహాసించుచునుండు
తనురుచి రుచిమీఱఁ దాఁ బ్రవిత్రావి
సంతతంబును సుధాసారసారోదార
విలసితవాక్యముల్ వినియు వినియు
మురిపెంబు నెరపెడు మోమునన్ ముదముతోఁ
గొనబారు ముద్దులుఁ గొనియుఁ గొనియుఁ
దనరారు నలదివ్య తనువను రక్తిమై
బలువొందఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిచేర్చి
గీ. అలఘుమండితను సుగుణనయనములెల్ల
హర్షమునఁగగి మరిమరి యరసియరసి
యపుడు పరిగత సమ్మోహ యయ్యశోద
తనివిదీరగ పరితృప్తి నెనయదయ్యె. 34

—♦ స్వామిమృద్భక్షణ - విశ్వరూపప్రదర్శనాభివర్ణనము. ♦—

వ. తరువాత మరియొకప్పుడు చెలికాండ్రగు బాలకులందఱుంగలసికొని యదునందనుఁడు మన్నుదిన్నవాఁడని యశోదతో విన్నవించిరి. 35

వ. అప్పుడామె వారువిన్నవించు నుడువులవలనం గట్టుబాటుసేయుటకునై సరభసంబుగా, తనయునింబిలచి ఓదుర్లలితుఁడా! యట్టి నీచకృత్యంబొనర్చితివేల? యని రోషయుక్తంబుగా మందలించెను. 36

వ. అపుడాబాలకుండును సవినయంబుగా నోజననీ! వారిమాటల నెంతయు నమ్మవలదు. వీరలందఱును నసూయాపరులగువారలని పలికి తననోరు దెఱచి తల్లికింజూపించెను. 37

వ. అమితామోదయగు నయ్యశోదయును దన్ముఖంబున, నెన్నఁడుంజూడఁబడని సమస్త చరాచరంబు నవలోకించి విస్మయమాన మానసయై యితండు సాక్షాత్పరమపురుషుండేయని పలుకుచు దక్షిణంబుననే మరల మోహాగహసంబున బ్రవేశించెను. 38

—♦ ఉలూఖల బంధనాదివర్ణన ♦—

వ. తరువాత మరియొకప్పుడు నిరాఘాటంబుగాఁ బెరుగుకుండను బగులఁగొట్టుటంజేసి సంజాతరోషంబుఁగలదియై యశోదగోపించుటచేత యదునందనుండట్టెడ దూరంబుగాఁ దొలగిపోయెను. 39

వ. పిమ్మట నతనిననుసరించియేగుచు నతిరుచిరుండును జిత్రవిచిత్రంబుగా గిరగిరఁదిరుగుటయం దతిచతురుండును నగు నర్భకుంబట్టుకొనుటకు సమర్థురాలుగానిదై దుర్భరంబగు పరిశ్రమంబునొందెను. 40

వ. అది యుక్తమేయగును. 41

గీ. జగతిజంఘాలుగతితోడ సామ్యమెుంది
దిట్టమగు మనసెవ్వానిఁ బట్టలేదొ
యట్టి కృష్ణునిబట్టుట కలవియగునె
సుమదగజయానయగు యయ్యశోదకరయు. 42

గీ. యోగమునగాని యీ మహాభాగుఁడెపుడు
బట్టుబడడని మానంబునడసి గూఢ
గతినిగొనిపట్టి కరమున గట్టముగను
నామెకట్టెది ముక్తిప్రియత్నమికను. 43

వ. తరువాత నాబాలశౌరింబట్టుకొని రోటంగట్టుటకు సమకట్టెను. 44

గీ. అతనిబంధింపఁ మటిగు గుణాయుతములైన
జాలనమ్యెనుసమ్యెడ జాలనబ్రి
మొందిశ్రీమగొను తల్లిచే నొసరనెటులొ
బద్ధుఁడమ్యె గుణాతీతభవ్యతనుఁడు. 45

వ. తరువాత నట్లుబద్ధుండగు యదుపతియా బాల శౌరియుఁ బూర్వకాలంబున విమమశరనంగతింగొని వస్త్రనిచ

యంబులు విడనాడి యువతీశతంబుతోఁ బరివృతులై యప్రా వృతకళేబరంబులు గలవారలయి క్రీడించునాతఱింబునఁ దమ్ము వీక్షించి కోపించిన నారదుండిడిన శాపంబుచేత మద్దితరువులై మణిగ్రీవ, నలకూబరనామంబులుగల కుబేరకుమారులు మం దిరసమీపంబున నుండుటవలన వారినిర్వుర ననుగ్రహించు టకు నులూఖలంబు నాకర్షించుకొని తత్సమీపంబున కేగెను.

చ. అలగిరిబోలు రోలుగొని యడ్డుగనీడ్చుచు బాలుఁడవ్విధిన్
మలగుచునేగి భూజయుగమధ్యమునుండి బిరాసలాగుచో
ఫెళఫెళమంచుఁ బెల్లగిలి పెల్లుగగూలె మహీన్మహీజము
ల్వ్రాలగొనె భూనభోంతరములన్ దగుతద్ధ్వనిభీకరంబుగాన్.

క. ఘన యదుతనయుని బంధము
మునిశాపవిపత్తినొంది భూరుహములుగాఁ
దనరు కుబేరసుతులక
య్యెను బంధవిముక్తికొఱకు నిలచిత్రముగాన్. 48

గీ. హరికరుణచేత వారలిర్వురును బ్రికృతి
రూపమునువీడి తమ నిజరూపమొంది
ధన్యతరులౌచు వారలు దక్షిణమున
ఘనతరంబగు నుత్తరగతిని జనిరి. 49

వ. తరువాత నందగోపపురస్సరులై గోపకులందరుం బ్రావృట్కాల జలదసముదయంబుల, నిర్ఘాతనిర్ఘోషపరంపరకు సహాధ్యాయియై యాకస్మికంబుగా భూరుహపతనసంభూతం

బగు చటులపటుపటా కారానంబును విని యిదియెద్దియో భయా
వహంబగు మహోపద్రవంబు సంభవించెనని విస్మయమాన
మానసులై వేగంబుగా నచ్చి శతధార విదారితంబగు
ధరాధర శిఖరయుగళంబునకు మధ్యభాగంబున ఘూర్ణిలుచు
యలూఖలనిబద్ధుండై యెందునలసను భయమొందని నిజార్భ
కుంజూచి యిదియంతయుం బాలకునిచే జేయబడినదని తత్ప్ర
దేశంబుల మెలంగు గొల్లపిల్లలు దెల్పుచుండు మాటలచే
నది నమ్మక నిమ్మాటి సబ్బాలుని రోటివలనను విడిపించి యా
పదం బనేకయాపదల కాస్పదంబైనదనియును నుత్పాతశత
పరీతంబై నదియునుగాం దలంచి యిది నివాసయోగ్యంబు
గాదని మంత్రులతోడ నాలోచించి తత్క్షణంబుననే కొమ్ము
బూరల యారవంబుచే దిశలం బూరించుచు గోధనంబులను
ముందిడుకొని కుంభినీరంభాయితంబగు నాభీర భీరువారంబును
గొని వస్త్రభూషణాది సమస్తవస్తునిచయంబును శకటంబు
లందుంచుకొని యతివిస్మయనీయంబును నతిరమణీయంబును
సార్థకనామంబుగల గోవర్ధనపగంబునందలి ధారాధరవ్రవ
నములచే నతిమనోహరంబై కైలాసంబువలె నీలకంఠ
లయంబును వైకుంఠపురంబువలెనంబున హరిని కేతన విలసి
తంబై చతురాననునివలెనిది సగాలానుసేవధిమ్ము గా మునీయ
లిన లోకనీయంబగునట్టి బృందావన ప్రదేశంబునందుం
బ్రవేశించిరి.

క. బృందావనమునదీనసు
బృందావనతత్పరతను విలసిల్లుచునా
నందాదులొనర్చిరి సా
నందత గోపాలనంబునకు నొకమందన్. 51

క. బలరాముడుఁ గృష్ణుండును
వలనుగ జనకాజ్ఞ వత్సపాలనపదమం
దలరిరి వసుదేవునికడ
దలగుట ప్రేపల్లెనుంట దగుఫలమదెగా! 52

ఉ. సారెకుమల్లయుద్ధములు సల్పెడుక్రీడల నల్లమల్ల చా
ణూరవిఘాతఁ దెల్పగ ననూనగతిందగు బంతులాటలున్
గోరి చరించుచుండుటది కూరిమితో నలగోపభామినీ
చారుకుచావమర్దనసుచాతురిఁ దెల్పగ శౌరియాడెడున్. 53

గీ. వృషవివర్తపదంబది వెలయునెవరి
కట్టివృషభను వేషంబు నందియున్న
గుణసమున్నతులగువారు గురువిలాస
మొప్పశిశుచాపలముచేత నొకరి నొకరు
బలిమిచే నాకర్షించుటబరింబుగాదు. 54

గీ. సకలసత్వగుణాస్పద ప్రకటలీల
యెవరియెడసంశయములేక నెసగుచుండు
నట్టిసంగతులగువారి కఖిలసత్వ

ఘనతరాసక్తి సత్కార్య కలనవలన
సంతతసుఖంబుగల్గుట వింతగాదు. 55

—♦ వత్సాసుర, బకాసురవధ ♦—

వ. ఈ విధంబుగా నతిశయించుచున్న వత్సపరిపాలన లోలుండును సంతతానందుండును దండ్రి యగు నందుని యాజ్ఞ శిరంబున ధరించియున్నవాఁడును నగు బాలశౌరిం గబళించుటకు ధర్మవిధ్వంసుండగు కంసునివలనం బ్రేరితుండై వత్సాభిధానుండగు నొక్కరక్కసుండు సత్వరంబుగానచ్చటికి వచ్చెను. 56

గీ. హితము నహితంబు నెరుగని హీనబుద్ధి
నిరతము పరాశనాశచేఁ దిరుగువత్స
వీఁడు గోవిందభుజదండ తాడనమున
భగ్నతనుఁడై తృణావర్త పదమునొందె. 57

వ. తరువాత బకనామధేయుండగు నొక్కబక్కరక్కసుండా యదునందనునిభుజించు దుర్బుద్ధి గొనివచ్చి యాతని చెంతం జచ్చి పూతనాసాహచర్యంబు నొందెను. 58

గీ. అనిశమాశ్లిష్టవరకమలాకరంబు
నధిక సన్మాన సావాస మతులబలస
మేతమగు హంసమునకిపుడెంచిచూడ
నిలను బకకృత పరిభవమెట్లుగలుగు ? 59

గీ. తనివిమై గుద్దులాటలఁ బెనగుచుండ
నపుడు హరిచేఁ బరాజితులగుచు గోప
బాలురాశ్చర్యమొందిరి బలినడంచు
వానిసత్వంబు చతురత వానిగూఢ
మగుచతుర్భుజతను నెవ్వఁడరయఁగలఁడు. 60

గీ. విమల యమునానదీ సైకతముల శౌరి
సేతుబంధన విధులతో చెలగియాడు
చెన్నగా మున్ను జలనిధి నింపుమీర
సేతువొనరించు సంస్మృతిన్ జెప్పుచుండె. 61

వ. ఇవ్విధంబున వసుదేవనయనారవింద దుర్లభంబు లైనవియును, నాభీరశాబక భాగధేయ పరంపరలచేత పరిణతంబు లైనవియును, నంభోజసంభవప్రముఖ బహిర్ముఖులచే లోభనీయంబు లైనవియును, నగుబాలలీలా జాలంబులచే నశేషభువనంబుల నానందింపఁజేయుచు, వసుంధరాజ్వరనివారణంబుకొఱకు మర్త్యలోకంబునొందిన యాశ్వినేయులవలెనలరుచు మదనమాధవులలీల వనంబులందిరుగుచు, భూలోకవిలోకనలోలురగు జయంతనలకూబరులవలె వెలయుచు, విగ్రహంబును ధరించి సంచరించుచున్న యిష్టాపూర్తజన్య సుకృతనిచయంబుల తెరంగునం దనరుచు సర్వరామణీయక సర్వస్వంబునకు విశ్రమప్రదేశంబులచాట్పునం బొల్చుచు, వత్స పరిపాలనంబుకొఱకు విపినమార్గంబున సంచరించుచు, గురివింద

పూసల పేరు లురంబున ధరించి పెక్కువిధంబులగు పూల మాలికలు శిరంబునం జుట్టుకొని వనదేవతలచేతం గూడ విస్మయంబుగాఁ జూడఁబడుచు ననేక గోపాలబాలకులతోఁ, ననుగమ్యమానులై యొప్పుచున్న యా బలరామకృష్ణులఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁజూచి క్రూరచిత్తుండును మత్తుండును సార్థక నామధేయుండును నగు నఘాసురుండు సమీపించి నిజసోదర మారణంబువలన సంజాతంబగు వైరంబునకు ప్రతీకారంబు సేయు నాసక్తిగలవాఁడై వేడుకతో నొకమహీధరంబునువిడం బించుచున్న మహోరగ కళేబరంబునవలంబించి నోరుఁ దెఱ చుకొని విపినవీథిని దారికడ్డంబుగా నివసించియుండెను. 62

—♦ అ ఘా సు ర వ ధ ♦—

వ. అట్టివాని నెల్లెడ నల్లగొల్లపిల్లలెల్లరును జూచి యా బృందావన ప్రదేశంబునందగు నొక మహీధరంబుగాఁ దలచుచు నీనగంబు పన్నగంబువలె నున్నది చూడుఁడని తదీయకంఠరాగర్భంబును దానియాననంబుగను, గహ్వారం బున కిరుగడలం గల గండోపలయుగళంబును దాని దంష్ట్రా ద్వయంబుగను, దద్గుహాంతరంబునజూపట్టుచున్న ఘంటాపథ మార్గంబును నతిదీర్ఘంబగుదాని జిహ్వాయనియును, నచట నున్న దావపావక ప్రయుక్తంబగు సమీరణంబును దాని శ్వాసానిలంబనియును, దవవహ్నిదగ్ధంబులగు జంతుసంతతుల దుర్గంధంబును దానిచేతఁ దిని విడునబడిన పిశితపూతి గంధం

బనియును, శిఖరంబుపైని దిరుగుచున్న మేఘపటలంబును దానిఫణామండితంబగు నీలమణి నికురుంబంబనియును. సత్యం తంబు విశాలంబుగానున్న దరీముఖంబునుగని యది మనల నందరినిం గబళించుటకు వేడుకగలదాని వలెఁ గానవచ్చు చున్నదనియును, నిట్లు పరస్పరంబు నుత్ప్రేక్షించుకొనుచునిది యంతయు నిజంబుగా నగంబుగాక పన్నగంబేయైనచో బకాసురునివలెఁ జంపబడు ననుకొనుచున్నవారలై సాభిప్రాయం బుగాఁ గరతాళశబ్దంబులుసేయు మురహరు నాలోకించుచున్న విమర్శింపక సత్వరంబుగా దూడలతో గూడ దాని వదన గహ్వరంబునం బ్రవేశించిరి. 63

వ. భగవంతుండగు శౌరియును నామాయావియగు నఘాసురుని మాయానుభావంబును భావించుచున్నవాడై తన నెచ్చెలికాండ్రగు గోపాలబాలురకు కుశలంబును గోరుచున్న తానును వాని ముఖగహ్వరంబును బ్రవేశించెను. 64

సీ. వానిఁజా వదనగహ్వరమధ్యమునుఁజొచ్చి
నిశ్వాసవాయులన్నిగియఁబట్టి
ప్రకటత్రివిక్రమప్రక్రమంబునుబూని
చక్రితానయ్యెడ విక్రమించె
దానిచే నయ్యఘదైత్యుండు బలిచక్రి
వర్తియయ్యును శిరఃపదమునుండి

ప్రాణవాతంబులు పైకిబోవుచునుండు
నపుడధఃపరిస్థితి నందకతగు
గీ. నట్టియున్నతపదమును నాశ్రయించె
బుడమిశ్రీహరిచేఁ జంపబడినయట్టి
యఘుజనుండైన మోక్షంబునందుననుచు
ధరణినరులకు బోధించు కరణినహహా! 65
గీ. హరి కరుణచేత నయ్యెడ నఘవిముక్తి
గలుగ జనులుమహానంద కలితులైరి
బుధులును తదీయ సిద్ధాంతవిధికి, నెటుల
నధికమగుప్రీతినొందిరో యద్భుతముగ. 66

వ. తరువాత శౌరియును వానిశిరంబునుండి బయలు వెడలిన తేజఃపుంజంబుతో మిళితుండై యమమందిరంబు నుండి వెలువడినలీల వానిముఖగహ్వరంబునుండి వెడలివచ్చు చుండెడు వత్సములతో గూడుకొనిన వత్సపాలురచేత నభి నంద్యమానుండై యయ్యద్భుతకార్య సాహసౌదార్య శౌర్య ధైర్యాదులకు సంతసించుచున్న బృందారక బృందంబుచే నమందమందార కుసుమ వీచీపరంపరలచేత నభిషిచ్యమా నుండై యవాఙ్మానసగోచరంబగు కొండొక పరమహర్షంబు నొందెను. 67

—• గోపసులతో శ్రీకృష్ణుఁడు భుజించుట •—

గీ. అఘముఖవిముక్తమైన గోపార్భకతతి
గొలువ యమునాతటంబునఁ గూర్మి శౌరి

లలితనరోక్తులను వేడ్కఁ గొలిపి వారి
తోడఁ బరితృప్తుఁడయ్యెనుఁ గూడుగుడిచె. 68

గీ. శౌరిచరితమె,రుచియగునూరుగాయ
గాఁగ నమృతరసాస్వాదకబళములను
నొప్పఁగాఁ బత్రిపటముల నుంచుకొని ని
జాన్నరుచిఁ దెల్పుకొనుచు ముదాప్తిగోప
బాలకులు చల్దిగుడిచిరి బాగుగాను. 69

గీ. గోపబాలకకులసమాకలితమూర్తి
గలిగి విలసిల్లె యామున పులినమునను
కలితరాకాసుధాకర కరనికరుఁడు
నంబరస్థుఁడు తారాగ్రహాదియుతుఁడు
నైనచంద్రుని వేషంబు నధిగమించె. 70

ఉ. శౌరికథాసుధారసము సారెకుఁ గ్రోలుచుఁ గూర్మిమీరనా
భీరకుమారకుల్ మిగులవిస్మృతినొందుటఁ జేసి యెంతయో
దూరముగాఁగ నేగు పసిదూడలఁ జాడనుఁ జూడరైరి కం
సారికథల్ మదిన్ మఱపునందగఁ జేయవె యెట్టివారికిన్. 71

—బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపబాలకులను నంతర్ధానంబు సేయుట.—

వ. అటుపిమ్మట నెల్లకడలను గనులు విప్పిచూచి లోచనమార్గంబు నతిక్రమించి చనిన వత్ససంచయంబును గానక గోపాలబాలకులు విస్మితులై విషాదంబు నొందుచు నుండుచున్న సమయంబున, 72

చ. అలరెడు శౌరియప్డు కరుణాన్వితుఁడై పరితాపమానసా
కులులగు గోపబాలకుల గుండెదుసెచ్చెలికాంద్రమోదసం
కలితులఁజేసి వత్సములఁ గన్గొనఁ దత్పదలీలనేగి బెం
పలరువనంబుఁజొచ్చెనుస్మితాననుఁడాచునతాన్రిఁదీర్పఁగన్.

వ. అట్టిసమయంబున నంభోజసంభవుండునరభసంబుగా నఘాసురుని గర్వసంరంభంబు సర్వంబును విఘటనంబు సేయుట నెఱింగియును చతుర్భుజుని మహిమానుభావంబు దెలసియుండి యును నది విశ్వసింపక మరల విమర్శించుటకు గోర్కెగల వాడై యచ్చటికి వచ్చి వత్సంబులను వత్సపాలురం గూడ నపహరించెను. 74

వ. భగవంతుండగు శౌరియును గానసమధ్యంబున గొంతవరకు వెదకి యచ్చటనెచ్చటనుం వత్సంబులను గానక మరలివచ్చి పులినోపకంఠంబునొంది యచ్చట వత్సపాలురం గానక యొకముహూర్తమాత్రంబు విస్మితహృదయుండై చిత్ర గతుని తెరంగున నూరకనిలచి పిమ్మట నదియంతయుం గమల సంభవదంభసంభూతంబుగా దివ్యదృష్టిచే నారసి తత్క్షణంబుననే వత్సవత్సపాలక సమూహాత్మకంబుగా దానెయై వెలయు చుండెను. 75

చ. హరిమయమైన వత్సములు సర్భకసంతతి వారివారి మం
దిరములకప్డు సాయమున దీరుగవచ్చుచు స్వస్వమాతలన్
మురిపెమునంద జేయుదురు మున్వలె నట్లొకవత్సరంబు శ్రీ

హారిదగు గూఢవర్తనము నాబలుఁడైన నెరుంగఁడయ్యె న
బ్బురమదిగాదువారియెడపూర్వపు సంస్థితిమారకుండుటన్.

గీ. గొల్లలకు గోవులకుఁ దమపిల్లలందు
వత్సములయందపూర్వమై బరగుప్రేమ
గనిబలుఁడు విస్మయమునొంది కడకనెటులో
శౌరిరూపాంతరులటంచు వారినెంచి
వత్సరాంతమున దృఢపరచె మదిని. 77

—• శ్రీకృష్ణుని బ్రహ్మస్తుతించుట. •—

వ. చతురాననుండును సంవత్సరావసానంబున మరల భూలోకంబునకు వచ్చి పూర్వరీతిగనే, విహరించుచున్న వత్స, వత్సపాలకుల నవలోకించి కొండొక మోహాగహానంబునంబడి యాథార్థ్యంబుదెలసికొనసమర్థుండుగాక వినయపూర్వకంబుగా బురుషోత్తమునిట్లని వినుతించెను. అది యుక్తమైనదేగదా! 78

సీ. చెలువొందదగు జగజ్జీవేశ్వరాభేద
వాదంబు దగదెల్పు వేదవాక్కు
స్వగతాన్య గతభేద విగతుండవగు నీకు
ద్వైతంబు లేదని తగవచించె
నటులైన నియ్యెడ నత్యద్భుతంబుగా
మించెనీయెడల నేపంచజనత
ఘనతగాంచుచునెప్డు గణనకు మీరిబల్
ప్రాగల్భ్యము వహించి ప్రబలుచుండె

గీ. నదియెనీమాయచే సమాక్రాంత మూఢ
హృదయమును గాని సంసృతి నెనసియున్న
మమ్ము మోహాంబురాశిని భ్రమ్మరించి
వెలయు వంచన కలయించు దలతుఁమీశ! 79

చ. దొరకొని సత్యరూపమగు దుఃఖము నాశమునొంది పోవలే
దరయ నసత్యరూప సుఖమైనను గల్గదు నీవుగన్పడక్
నెరనిజరూప మాత్రమున నిల్చుటయే ఫలమిట్టిదైన యీ
పరమగు తత్త్వమెంచకయె బాలిశులెద్దియొ కోరికొల్వగాఁ
బరగెడు వారికిందగుఁ భ్రాంతి దొలంగుటెలబ్ధి శ్రీవరా!

ఉ. నీవు పురాణ రూపుఁడవు నీసతిమాయయు ముట్టదెప్డునిక్
నీవు నసంగివౌదువట నిచ్చలు నీదగుచెంతనిల్చి తా
నేవిధి నీజగంబుగనె నిట్టిప్రవాదము కల్లయంచు సం
భావిత నిశ్చయుల్ బుధులు బాగుగనెంచరె శ్రీసతీపతీ.81

చ. ధరణిని స్వేచ్ఛమీఱగ సదా, జరియించుమనంబుఁబట్టి స
ద్గురుఫలమానటంచు భ్రమఁగొల్పి నిరంతరబోధసాధకాం
కురమును బెంచనేర్పరచి కూర్మినుభావయమైన తత్ఫలం
బరయుచు నీవుపాంతజడమైనమనంబును మాటుఁజేసి యే
మరక భుజింతు నీదయిన మాయమరల్ప సమర్థులేజనుల్.

వ. ఎనగుపురాణపూరుషుఁడ వెంచగనీదగుజాయ మాయదా
నసతి త్వదీయజాతతతి యంతజజావళియా! జగత్ప్రభో!

మెసగదు నీకెసంసృతి నొకింతసుఖంబని యాశ్రితున్ రుచిన్
మసలగనీక నీకటసమానునిఁ జేసెదవద్భుతంబుగాన్. 83

చ. జలజవిలాసమిశ్రములు సారదయారసపూర్ణతుంగముల్
కలితసుధాబ్ధివీచిసుభగంబులు నాత్వదపాంగవీక్షలన్
జిలికిప్రతప్తునన్నుఁ బరిషిక్తునిఁజేయుము నీవు నాదు చా
పలము సహింపుమిష్టు మదవజ్ఞకృతంబగునట్టిదీశ్వరా. 84

గీ. ధాత యీరీతి శ్రేయఃప్రదాత తాత
ప్రీతిమై ముజ్జగంబులఁ బెంచునేత
యైన సర్వేశ్వరునిగాంచి యభినుతించి
ప్రమదమున నాతఁ డపుడాత్మపదమునొందె. 85

క. కరుణావరుణాలయుఁడా
హరిసఖులగువత్సపాలకాళికిముదముల్
నెరపివ్రజమొందెఁద ఘా
సురవధకథవెలసె నచట చోద్యంబగుచున్. 86

వ. అటుతరువాత, నొకప్పుడు మదపుటేనుగుల శుండా దండంబులతాడనంబులచే గదలుచున్న సమస్తవృక్షశిఖరంబులనుండి రాలుచుండెడుకుసుమవిసరంబులమధ్యభాగంబులనుండి జారుచుండెడు మరందధారలచేత దట్టంబులైనవియును, యమునాతరంగిణీతరంగమాలికాసలిలంబులచేత జలింపఁజేయఁబడిన రాయంచల పక్షపుటంబులచే నెగురగొట్టఁబడిన బిందుబృందంబులచేత బలిష్టంబులైనవియును, సురగవరుండగు శేషున

కపరావతారంబైన బలరాముని సేవించుటకు మలయశైల తటంబుల నివసించియుండు సురస్సరవిలాసినులచేత సాదరంబుగాఁ బ్రేరితంబులై వచ్చుచున్నవియును, సుదరంబులంగల మకరందబృందంబు నాస్వాదించి మదించిన గండుతుమ్మెదల తండంబులచేత ముఖరితంబులైన వికచ కుటజ చాంపేయ కుసుమ పరిచయంబువలన సముదంచితం బగు నామోదంబుచే మేదురంబులైనవియును, వనదేవతావదనమారుత పరీరంభంబుచేత విజృంభితంబులైనవియును, నగు బాలానిలంబులచే నుపలాల్యమానంబై నందనవనంబువలె హరినందనంబును, సదనుగ్రహంబుచందంబున సకలఫలాస్వదంబును నై యొప్పుచున్న బృందావనాంతరంబునంగల తాళవిపినంబునం దనుచరప్రార్థితులై సంకర్షణ మధుసూదనులిర్వురును వారలతోడంగూడఁ బ్రవేశించిరి. అక్కడ— 87

—• ధేనుకాసురవధ. •—

గీ. తనరురోమదపరుషనితాంతరావ
ములను వనమెల్లఁ బూరించి బలుఁగను నఖుల
మదికి సంతుష్టికొరకు సమ్మదమెసంగ
తాళఫలములుఁ బడరాల్చె తనివిమీర. 88

గీ. ఘనముగా తాళఫలపాతమునజనించు
చటచటారావమెసగె నచ్చటవని, నది

వినుచుఁ గోపించి ధేనుకుఁడనెడు దనుజుఁ
డపుడు ఖరరూపమునవచ్చె నదిరిపడుచు. 89

గీ. వత్సనాశనమునగడు వనటజెందు
ధేనుకాగమనముఁగని ధీరహాలియు
వత్సపదమునుజెందించె బాలురపుడు
బలుని బొగడిరి సంతోషకలన నీతఁ
డెటుల బలజయ్యుఁడగునని యెంచిమదిని. 90

వ. తదనంతరంబున వానియనుచరులగువారలును నతి భయంకరంబుగా ఖరతరంబగు, జంబుకరూపంబులు ధరించి వచ్చినతత్క్షణంబె బలరామకృష్ణు లిర్వురును వారినందరిం దరిమి తరిమి సమూలచ్ఛేదంబుగా నాశనంబు నొందించిరి. 91

—♦ శ్రీకృష్ణుఁడు కాళీయమర్దనము గావించుట. ♦—

గీ. పిదప మూర్ఖభుజంగసంపీడితయును
బ్రకృతిచేతనె విమలస్వభావయునగు
దురితనికరశమనసహోదరిని దాని
బ్రోవనటకేగెఁ బురుషోత్తముఁడు బిరాన. 92

వ. అచ్చట నాక్షణంబుననె ప్రభాకరకిరణసంపాతంబుచేత, నుద్రేకించిన పరితాపాతిశయంబునవలన గలిగిన సలిలపానేచ్ఛచేత కాళీయవ్యాళంబుచేఁ గ్రక్కఁబడిన గరళంబువలన శబలవర్ణంబు నొందియున్న గళిందనందనాజలంబులం

గ్రోలి వత్సలతోఁగూడ వత్సపాలురగు బాలురందరు మూర్ఛ
నొందియున్న సమయంబున. 93

శా. కారుణ్యామృతపూరసారభరణాకల్పంబు లుత్తుంగముల్
పారంబొందనివా నపాంగములచేఁ బాదాంబుజాధీనులా
వారిఁ బ్రాణములొందఁ జేసియమునావార్మధ్యగంబుఁ విషో
ద్గారాగ్ని జ్వలితంబుసర్వగృహముఁ దర్శించుచుఁ శౌరి, మే
లీమ్మరఁ సాలశిరంబునుండియురికెఁ లీలాకులాయుండుదాఁ.

కం. ఖరకాళీయుఁడు స్వభవన
పరిభవరోషంబువలన వచ్చెను నపుడ
య్యరుచిరచరితుఁడు మురహరు
గౌరికెఁ ఘోరంబులైన కోరలచేతఁ. 95

గీ. భుజగవిషవహ్నికీలలఁ బొడము పరిభ
వంబు విషధరశయనుండు బడయఁడయ్యె
చక్రులకు నగు నన్యోన్య జన్యమునను
నొకరికిని గల్గదలగరళోగ్రబాధ. 96

గీ. భుజగభోగపినద్ధుఁడై వొల్చు శ్రీశుఁ
డపుడు జలియింపగాజాలఁడయ్యె నహహా!
నిది విచిత్రముగానొప్పు నితనియందు
భుజగభోగజబంధంబు బొసగుబెట్టు. 97

చ. హరిమెడఁగాళియాంహ్వయఖలాహినృతంబగుబంధరూప
పరిభవమున్బ్రిదుఃఖముఁనుబాలకులారసిమందబుద్ధులై [మహా

పరపగుమోహామొంది యదివ్యర్థముగా, గనజాలకెట్టులీ
తరిని విముక్తి గల్గు హరి దర్శనసౌఖ్య మదెట్లుగల్గు నీ
యరుదగుగుండెటుల్ దొలగునంచవశత్వమునొందిరమ్మెడన్

—♦ నాగాంగనలు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. ♦—

వ. భగవంతుండగువాసుదేవుండును గొంతవరకు బాల
భావంబు నభినయించి తన సహచరు లగువార లందరును
నితాంతచింతచే దంతురితంబులగు నంతరంగంబులుగలవారలై
చూచుచుండఁ జమత్కారంబుగాఁ బై కెగసిపడుచు, సారె
సారెకుం జరణతాడనంబులచే మస్తకంబు నణగఁద్రొక్కు
చు, భుజంగంబు నసమర్థుంగావించి మిగులమర్దనంబు నొన
రించెను. 99

వ. అటుతరువాతను తమప్రాణేశ్వరుని ప్రయాణోన్ము
ఖంబులగు ప్రాణంబులుగలవానిగాఁ దెలిసికొని వానిప్రాణ
ప్రియలగు కాంతాజనంబులు సరభసంబుగా వచ్చి యధోక్ష
జుని శరణుజొచ్చి సవినయంబుగా నిట్లు వినుతిగావించిరి. 100

చ. నెలకొనుమత్సరత్వమున నిస్స్మరియించినవారికైన బల్
జెలువగుమోక్షమిచ్చెదవు చిత్తములేకయెనీదునామముల్
బలుచనుబల్కువాని భవభీతినిబాపెదవౌర కొంచెమౌ
ఫలములో నీరమో తులసిపత్రమొ భక్తినొసంగునంతనే
వలచిగ్రహింతు వెంతయు నపారకృపారసపూర శ్రీవరా!

చ. మరుపున దేనిచేత క్షణమాత్రముపీడని సద్రసార్ద్రభా
వ రహితయయ్యెదుర్గ హితయు బ్రాణసమానయు నా
సతిన్ బ్రియన్
బరికరసేవకాదులను బాసి గజేంద్రకృతాతిదీనవా
గ్భరరవమాలకించి కడుభ్రాంతుఁడవైతి తదీయరక్షణా
దరగతి, నట్టినీదయ సదా శిరులీవుత మాకు శ్రీకరా!

గీ. సాధుదీనాత్మకులయుపరాధరీతి
సరసభవదీయసిద్ధరసప్రభావ
కలన కళ్యాణభావంబుగాంచకున్న
వలదనర్థాప్తివారింపబడునె? కృష్ణా! 103

గీ. ఆత్మ నెరుగని యజ్ఞాని కగును గుందు
ప్రభుఁడవగు నీస్వరూపంబు బడయునాతఁ
డుపశమము నొందుటొప్పు వాఁడిపుడు మరల
శోకమొందుచునున్నచో నీకునెటుల
దగు కృపాంబుధివనుఖ్యాతి ధరణినాథ. 104

గీ. భోగిచూడామణి యతఁడు పుడమియందు
మేము భోగినులమటంచు మించెఖ్యాతి
గరుడవాహుఁడవగు, నీదు కరుణలేక
భోగభాగ్యావమోఘులను బొందగల్గు. 105

క. భూభర్తవగుచు నంబుజ
నాభా! నీవల, రమాసనాథత వెలయన్

శోభనకరుణాబ్ధీ ! మా
సౌభాగ్యోపద్రవంబు శమియింపు హరీ ! 106

వ. ఇవ్విధంబునఁ బలికి నయనయుగళంబునుండి బాష్ప వారిపూరంబు జారుచుండ హృదయంబునుండి వెచ్చనగు నిట్టూర్పువాయువుల వెలిబుచ్చుచు నొచ్చియున్న యయ్యుజగర వధూమణులచేతం జల్లబరచబడిన యుల్లంబుగలవాఁడై కారుణ్యకల్లోలమాలియగు నవ్వనమాలియు నటులనే యని యంగీకరించి వారలనోదార్చి తక్షణంబ సాగరంబున కేగుమనియును నిచట నొకనిముషమాత్రంబైన నిలువదగదనియునుం దెలిపి యాకాళీయాఖ్యబిలేశయంబున కాజ్ఞయొసంగి దుఃఖించుచున్న సహచరనిచయంబుల నూరడించి, వారితోఁగూడ నిజసదనంబునకుం జనియెను. 107

—♦ వేసవికాల వర్ణనము. ♦—

వ. అటుపిమ్మట మఱియొకప్పుడు మదనకదన శంఖారావంబులగు మధుకరనికరఝుంకారరవంబులతో మిశ్రితంబును మనోహరాకారంబులు గలవౌటం జేసి వనదేవతలచేతం బోలె నడుగబడుచుండెడు కుశలప్రశ్నంబులుగలవియై వెలయుచున్నవియును, వికసితంబు లగునట్టి మల్లికామతల్లికాపాటలీపటల చాంపేయ కుసుమంబులం గల సౌరభంబు నాస్వాదించుటచేత సురభిళంబులై నవియును, ననిళంబును బ్రవర్తించుచున్న

ధారాయంత్రంబులనుండి నిరర్గళంబుగా జారుచుండెడు వారి ధారలతో విహారంబులు సల్పుచున్నట్టివియును, మిగుల జలిం చుచుండెడు శిఖరదేశంబులుగల తరుపంక్తులచేత సానందం బుగా నభినంద్యమానంబగు సమాగంబుగలవివలె నొప్పుచు న్నవియును, బ్రతిదిశలను నశనంబుకొఱకుఁ దిరుగుచుండెడు నురగకులంబులచేఁ గబళితంబులగుటంజేసి విరళప్రచారంబులు గలవియును, నగు బాలానిలంబులచేఁ బ్రాణంబులు ధరించి యున్న ప్రాణికోటులు గలదియై పరగుచున్నదియును, స్వకీయపరితాపోద్రేకంబు సహింపఁజాలక ప్రతిబింబదంభం బున నభ్యంతరంబు జొచ్చి మునుగుచుండెడు ప్రభాకర కిరణనికరంబులచేత నించుకంత వేడి నొందింపఁబడిన సకల సలిలాశయంబులు గలదియును, సముదంచితంబులగు నెండ మావులయందగు సలిల వీచికానిచయంబనెడు, మనోరథంబు నిష్ఫలంబుగాఁ జేయుచున్న దినమధ్యంబునందు విజృంభించు చున్నదియును, సముదితంబగు యౌవనంబు గలిగియున్న యన్నుమిన్నలచేఁ జెన్నుమీర వెతుకఁబడుచుండెడు పుష్ప సమయంబు గలదియును, చిరతర విరహిణీ జనంబుల నయ నయనంబులందు మాత్రము విశ్రమించుచున్న నర్షాసముస్మే షంబు గలదియును, పితామహ పురుషాయుష్యమాత్రంబు నవలంబించియున్న శరదాయామంబు గలదియును, బ్రబల తరంబుగా నూహింపఁబడుచుండెడు ననర్థంబును బరిహరించు

కొను నిచ్ఛచేతంబోలె తుషారగిరి కందరాంతరంబున తపంబు గావింప వేడుకపడుచుండు హేమంత సమయంబుఁగలదియును, తరుణీ కుచకలశయుగళ మధ్యంబునంగప్పఁబడి వర్తిల్లుచున్న శిశిరభావంబుఁగలదియును, భోజ్యవిశేషంబులందు విరసంబును పిపాసాధిక్యంబును గలిగియున్న సకల జనంబులు గలదియును నగుటంజేసి,యంబువునకుజీవనభావంబు సమర్థింపఁజేయుచున్న చలువ పందిళులగములు, నిలయంబులుగా నివసించియుండు విలాసిజనంబులతోనగు చిరకాలపరిత్యాగంబువలన గలిగిన శోకాతిరేకంబునఁబోలె నూష్మవ్యాజంబున నిరంతరంబుగా బయలువెడలిన నిశ్వాసవాయువులు గర్భంబునంగల భవనాభోగంబులు గలదియును, ద్రాక్షాసవాది పానకంబులు పానంబొనర్చుటయందె ముఖ్యతాత్పర్యంబును, మంచిగంధపుపూతయందె సదాసక్తియును, పుష్పశయనంబులందె శయనించు వేడుకయు, పానీయశాలలందె నిజాశయప్రవృత్తియు, జలకేళులందె సాదరతయు, పద్మమాలికల ధరించుటయందె కుతూహలంబును, హిమకరకిరణావలోకనంబునందె కోరికయు, నిశాసమయంబునందె పెక్కు మక్కువయును, విషయలోలురగు కాముకజనంబులకుఁ గల్పించుచు, సులభంబుగా సలిలావగాహనంబు సేయుటకును, సుగమంబుగా నీడలం బ్రవేశించుటకును, తలగడలు లేకయే శయనంబు గావించుచుండుటకును, పానీయ శాలలం దొరకుచుండెడు చల్లనగు నతిమధుర

కరోదకంబులు గ్రోలుచుండుటకును, తాళవృంతంబులతి సుక
ంబుగా సంభవించుటకుందగినదియై యొప్పుచు దరిద్రులకుం
గూడ నించుక భోగసుభగత్వంబుఁ గలుగఁజేయుటకు సమ
ర్థంబై యొప్పుచు బయలువెడలకు నంతరంగ పరితాపమాత్రం
బుననే పరిభవంబునొందుచున్న విరహిణీజనంబుల ప్రాణంబు
లను సత్వరంబుగా హరించుటకు వెలుపలంగూడ నపరిమితం
బుగాఁ బ్రబలుచుండెడు వేడిమికిం గ్రీడానిలయంబై వెలయు
చున్న గ్రీష్మాగమనసమయంబు విజృంభించెను. అక్కడ—

గీ. యామభావంబుచేత ద్రియామయగుచు
సకల యగుచుఁ గలానాథ సహితయగుచు
నపు డనాయామయగుచుఁ గృశాంగి యగుచు
కామనీయకమును జెంది కనురుచించె
యామినీ కామినీమణి సేమ మెసఁగ. 109

గీ. మాధవ బలాక్రమణమున మహిమగాంచి
యల్లబృందావన పదంబడెల్ల గంధ
కలన శోభిల్లుచున్నను గల్గదయ్యె
నల పలాశ విజృంభణ మబ్బురముగ. 110

గీ. రమ్యబృందావన పదాంతరమున మెలగు
యాదవేంద్రుని మృదు వేణునాదకలన
దగు వినోదంబువడయుచు జగతినెట్టి
మందజనులైన నానంద మొందకుంద్రె ? 111

వ. అది యుక్తమేయగును.

చ. జననమునం దెకొన్నియు ననుజన్మము జెందిన వెన్క గాయకుల్
గానబుగఁ జేయనొప్పునవి కొన్నియునై తగు రంధ్రపాళులన్
వనరుచుఁ జుల్కనైన యలవంశము శౌరికరాప్తిచేత దా
ఘనసరసత్వమూని శ్రుతిగైకొని మోదము సేయుటబ్రమే ?

వ. అట్టిసమయంబున గోరూపంబు ధరించి ప్రలంబ నామకుండను నొకనిశాచరుండు బలరాముని బరిభవింపం గడంగి వచ్చి యతనిచేతహతుఁడై ధేనుకాసురునకు సిద్ధించిన పదంబుననె వీఁడుసుం బ్రవేశించెను. 113

శ్రీకృష్ణుండు దావాగ్ని నిమ్రింగి గోగోపసంఘమును రక్షించుట.

వ. అటుపిమ్మట నటవులందహించుచుండెడు దావానలజ్వాలావళులచేత వత్సపాలురగు గోపాలకురందరును నాక్రమింపబడియున్న తరుణంబున. 114

క. హా ! రామకృష్ణ సురగిరి
ధీరా ! కరుణారసాబ్ధి దీనార్తిహరా !
తీరుగఁ బ్రోవవె యను కుర
రీరావసమార్త నాదరీతి హరివినెన్. 115

గీ. శ్రీశుఁ డాశ్రితవాత్సల్య శీలుఁడపుడు
ప్రళయకాలాగ్ని సదృశమై ప్రబలువహ్ని
నమిత యోగబలాన్వితుండగుచు సంహ
రించి సఖులకు ముద మొనరించి మించె. 116

ధరణిజనులట్లు దాను నాతపముచేత
తప్తయగుటనో మురవైరి దరికిఁ జేరె
నురములనియెడు మిషచేత మొరలనిడుచు
వానయన్ మిషగుందుచున్ వర్షరామ. 117
సర్వమామోదితంబై యెసంగెనపుడు
భవ్యకాదంబ జృంభణవైభవమున
నైనకాదంబ పరిజృంభణాతిమోద
కలనలేదయ్యె చిత్రంబుగా ధరిత్రి. 118
దేనియాగతి విరహిణీ మానినులకు
హానియొనరించు ప్రావృడత్యంతచటుల
విసరణ వ్యాప్తినొందుచు నెసగునట్టి
వాయువు సదాగతి యగుచు బరగు టెట్లు? 119
మలినుఁడతి చంచలుఁడు విషమయహృదయుఁడు
సద్గుణ తిరస్క్రియలఁ జాలసల్పు మేఘుఁ
డైన వినుతింత్రుకొందరు దీనులతని
జీవన ప్రదుఁడగుటచేఁ జెన్నుమీర. 120
గర్జితంబులచేతను తర్జితయయి
బెడగు మెరుపులచేతను భీషితయయి
ప్రావృడిందిరచేతను భయముఁ జెందు
నట్టి సర్వంసహాస్థిర నమలసేయ
వచ్చెనప్డు శరద్రమ భవ్యగతిని. 121

గీ. అయ్యెడ ఘనాగమాంత భాగాప్తిగలిగి
రమ్యవిమలాశయము పంకరహిత మగుచు
వెలసె మధ్యమలోకంబు విశదముగను
నచ్చటను హంసదర్శనమగుట యరుదె ? 122

గీ. ధరణి నయ్యెడ పక్షపాతంబు మిగుల
నీలకంఠైక విషయమై నెగడుచుండ
వాసుదేవునియెడ రక్తిబడసె జగతి
యహహా ! యిదియెంతొ చిత్రమై యలరుచుండె. 123

వ. అటుతరువాత శరత్కాలమతిక్రమించినదై యున్న సమయంబున.

చ. అరయసుదృగ్జనుల్ మనసిజార్తినిగుందుచు తద్వ్రజంబునన్
హరిగానసట్టిసంస్మృతి నిరర్థకమంచు దలంచి తద్గుణో
త్కరనుతిసేయుచున్ గథలుగానముఁ జేయుటయోమనంబొయా
హరిగన సాధనంబనుచు నాకులచిత్తము నొందిరయ్యెడన్.

గీ. అఖిలజగములకును నాథుఁడైనహరియె
మాకునాథుఁడుగా నగుగాక యనుచు
మార్గశిరమాసమున గొల్లమగువలెల్ల
నెఱపిరయ్యెడ కాత్యాయనీవ్రతంబు. 125

వ. తరువాత వివిధగంధాక్షతపుష్పమాల్యానులేపనాభరణాద్యనేకోపచారంబులతో భగవతియగు భవానింబూజించి యివ్విధంబున సన్నుతించిరి. 126

—• గోపికాగీత దేవీనవరత్నములు. •—

ఉ. దేనిమరందబిందువులు దీనతయన్ శిఖినార్పుచుండు నె
ద్దానినిఁ గేళియుద్ధమున ధన్యశివుండు వినమ్రుఁడౌచు సం
ధానితమౌళి, చంద్రకసుధారసధారల ముంచునేది సు
శ్రీనిధిపద్మశోభను హరించి రుచిన్ రహిమీరుచుండు న
ద్దానిని నీదుపాదవరతామరసంబును గొల్తుమంబరో. 127

ఉ. జనని! నుతించునానలువ శక్రుఁడు మ్రొక్కుచునుండె, శౌరియ
య్యనఘుతకల్పమాల్యసమమైనభవద్గుణముల్ వచించునం
చునునలపార్శ్వగుల్ తెలుపఁ జూపులనింపుచుఁ గేళికీరమున్
గొనునలలోకమోహినిదగున్ విజయంబుగమాకుముంగిటన్

ఉ. అలరుముదశ్రుపూరభరితాక్షులతో దగుమేన నొప్పుబల్
పులకలతోఁ గడున్ జెమటబూసినదేహముతో సగద్గదో
జ్వలనినదంబుతోఁ దెలియవచ్చెడు నెద్దియులేనివృత్తితో
నలవడుధన్యులెందరో దయారసవార్ధిని జిన్మయిన్ హాలా
హాలధరమోదకందమును నంబను నిన్ భజియింతు రీశ్వరీ.

ఉ. అనిశము దారధీరులుమురారిపురారిముఖుల్ దమోదయుల్
ధనవినుతిప్రియాత్ములగు దైవములెందరు లేరు? భూమినై
ననుదగనాదు మానసము నవ్యదయారసపూరితాత్మమై
జననుతకల్పవల్లి సదృశంబయి శంకరమోదహేతువై
దనరెడునట్టి తేజునను ధన్యతమీరగ కోర్కెదీరగాన్.

చ. పనియొనరింపమింతయు తపంబునొనర్పము దైవతంబులన్
గొనినుతిసేయమెన్నడును గోరమొకించుక యైననెమ్మదిన్
మనియెడు మంగళంబులకుమంగళమై రహిమీరియాత్రిలో
చనునితపఃఫలంబుగ, నెసంగుమహంబుదలంతుమాత్మలోన్

చ. అలహిమశైలజాతము సురాధిపనీలసమాలకంబు స
ల్లలితవిలాసకీరము కలాధర నవ్యకలాధరంబునై
వెలయుదయామయంబుశశిబింబసమాస్యమదారుణంబునై
యలరెడుహారిహారమరుణాకృతినమ్మహమెంతుమాత్మలోన్

చ. అరయసుధారసాతిమధురాధరమున్ స్మరవైరిమానసా
దరసుమదావహంబు నిజదాసజనాధికదైన్యదావమున్
సురుచిరపద్మరాగరుచిసోమకలాన్వితమస్తకంబునా
సరసమహోమహంబునను సారెమునుంగుత మామనంబికన్

చ. దినకరుతేజమున్ తుహినదీధితుకాంతియు నగ్నిదీప్తియున్
దనరెడుకన్నుదామరల దాల్చుసుధారసమోదదంబు స
ద్గుణగణసౌరభంబు పరిగుంభకదంబవనీ నివాసియౌ
ఘనతరతేజమందలరుఁగావుత నాదగుచిత్తమెత్తరిన్. 134

చ. స్ఫురితదయారసాంబుపరిపూర్ణములబ్జరిపుల్సుధారసో
త్కరవిలసత్తరంగములు తావకవీక్షలనెప్పుమాపయిన్
నెరపుముధన్యతన్గనెద నీకునుదానశ్రమంబులేదు సు
స్థిరయశమొందెదీవు నిలసేవకరక్షణచేత మాతరో! 135

క. నీ యమితదయ యశోదా
దాయాదుం డధికతరదయామయుఁడును నా
నాయదుపతి మాదయితుని
సేయుము దానసెఱ్ఱమంబు జెందెడ! దేవి! 136

వ. ఇవ్విధంబున మరలమరల వినుతించి భగవతియగు భవానిం దమమనోరథంబు సఫలంబుగావింపుమని గోరుచు వల్లవపల్లవాధరలందరుం గమికూడి వేడుకతో నామాసంబు నంతయును వ్రతంబుగావించిరి. 137

ఉ. శ్రీగిరిజాకృపారసఝరీశుభసౌరభవత్కటాక్షశో
భాగురువీక్షణంబులలభాసురకల్పలతాసుమావళుల్
గాగొనిసత్కవీంద్రుఁడనఁగాదగు శ్రీనవకాళిదాసుబల్
బాగుగదారచించెనటఁ బండితమానస సద్విలాసమా
భాగవతాఖ్యచంపువున బ్రౌఢిద్వితీయవిలాస మొప్పెడున్

చ. శివగిరిజాదయారసవిశేషపరీతకటాక్షవీక్షణో
ద్భవతతసాహితీసుకవితారసభాసురసుందరాఖ్య స
త్కవికృతమాససౌరభసుధారసధారల మీఱునాంధ్రభా
గవతపుచంపునన్ వినుతిగాంచుద్వితీయవిలాస మొప్పెడున్.

గద్య.

ఇది

శ్రీమన్మహారాజ రాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్ష వీక్షాలహరీ పరీత సంగీత సాహిత్య సరసకవితా చాతురీధురీణ తార్కికవిద్యా

విశేష ప్రవీణ సత్యవోలు కులకలశ జలధి కువలయమిత్ర భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కవివంశ పవిత్ర సోమరాజామాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర రామాంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ దాంధ్ర చంపూభాగవతమునందు

ద్వి తీ య వి లా స ము

సం పూ ర్ణ ము.

శుభమస్తు. శ్రీరస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీశాంకరీదేవ్యైనమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతము

తృతీయవిలాసము.

గోపికా వస్త్రాపహరణము

క. జలవిహారణ సాదరలై
యలవల్లవ వనితలెల్ల నయ్యెడలననా
విలయగు యమునను జేరిరి
జలజాక్షుని హృదయమునను స్మరియించుచొగిన్. 1

క. తమవలువ లచట విడిచియె
సుమశరతర వారిలీల సొగసొందెడునా
యమునాలహరిం జొచ్చిరి
వలపులు వెదజల్లునెల్ల వల్లవయువతుల్. 2

క. హరియపుడు నేత్రనిచయము
హరియించి సమీప నీపమయ్యెడ నెక్కెన్.
దరుణీమణులది గనజా
లరయిరి జలసంగ నిరతలాలస లగుచున్. 3

వ. తరువాత చిరతరంబగు జలక్రీడా విహారంబువలన మిగుల నలసినవారలైన యా వారిజాక్షులందుండి బయలు వెడలెడు నిచ్ఛచే సరోవరతటభూమి నవలోకించి యచ్చట తమతమ పట్టుపుట్టంబులంగానక, సరస్సమీప నీపపాదప శిఖరంబునందు తమ పరిధానంబులు గ్రహించి పట్టుకొనియున్న యన్నవనీత చోరుండగు బుండరీకాక్షు నవలోకించి, విస్మితంబగు మనంబు గలవారలై యుండిరి. 4

గీ. అయ్యెడ మనోహరంబుగా నంగనలకు
నగవులు పరస్పరాలోకనములు, శంక
లమిత సంకోచములు విభ్రమములుజూపు
నాంగజంబగు పాండిత్య మతిశయించె
నది యధోక్షజు మదిగూడ నపహరించె. 5

వ. అటుతరువాత నాభీర తరుణులందరు నయ్యాదు తనయున కివ్విధంబున సవినయంబుగా విన్నవించుకొనిరి—
ఓ కరుణాసముద్రా! యశోదానందదాయకా! 6

క. కనుగొన నేదిశలను నీ
ఘనతర గుణగణము గప్పగా లేదా? స
ద్గుణ నిధికి నీకు దగునే!
పనిగొని యబలాంబరములు వలసి హరింపన్. 7

క. వ్రతమునకు ఫలము నీదగు
హితదాస్యము మాకునదె, విహితముగనాసా

దితమయ్యె నికనొసంగుము
కృతగోపన చేలములను కృష్ణ! మురారీ! 8

వ. ఈలీల మృదుమధురంబులగు చతురవాక్కులచే వారలందరుం బ్రార్థించుచుండ, సకౌటిల్యంబుగా సరవింద లోచనుండిట్లు మారువలికెను. 9

క. తనరుకువిందుఁడ! మాచే
గొనువ్రతమున చేలపాలకుఁడవై తివటం
చును జతురత బలికినమీ
వనుపడునల శ్లేషవాక్య ఫణితినరసితిన్. 10

క. నదినుండి మీరలొక్కరొక
రిదెరండిక వేగవేర నిపుడీదాసుం
డదిగని మీమీ వలువలు
విదితముగాఁ మెచ్చియిచ్చు వినయముమీరన్. 11

వ. ఈరీతి నర్థాంతరకల్పనలచే విడంబనా తత్పరుండై భగవంతుండగు వాసుదేవుండు పల్కుచుండ గత్యంతరా భావంబువలన లజ్జానుభావంబుతో జలమధ్యంబున నిలచి చలిచే గడగడ వడంకుచు దక్షిణహస్తంబుచే నాచ్ఛాదింపబడిన గుహ్యప్రదేశంబును, వామకరతలంబున గప్పబడిన వదన గహ్వరంబును, గలవారలై వారిమధ్యంబును విడచి వినమితావయవములతో నతి కష్టతరంబుగా జలాశయంబు నుండి బయలువెడలిరి. 12

గీ. అపుడు తీరము జేరియు నలత్రిపాబ్ధి
మునిగి తేలుచునుండెడు ముగ్ధతరుణు
లొకరినొకరటుగైకొని యుంటెకాని
వేరె యవలంబనము లేదు వారికెల్ల. 13

గీ. కప్పబడు నూరుమూలంబు గలుగుగోప
ముగ్ధరమణీమణీ గణములనుజూచి
వారలట్లుందుత్రిగావుత వ్రితవిశేష
మిటుల ఫలియించె నాయెడ నిపుడటంచు
మదిదలంచెను గోపాల మౌళియపుడు. 14

గీ. అఖిలమును జూపునట్టి మురారియపుడు
గనుగొనని గుహ్యమేది యాకాంతలందు
నైనవారల మదికి మోహంబుగొలుప
దగనిటులబలికె హరి చిరునగవుమీర. 15

గీ. అంజలులు శిరముననుంచి యతుల నతులు
బరగసల్పుడు మీమనోభావమరసి
స్పష్టముగజూచి మిగుల సంతుష్టినొంది
మీయభీష్టము లొనగూర్తు మేరమీర. 16

వ. ఇవ్విధంబున బల్కుచుండెడు సీవంచకుండు నుడి
వినవడువున గడువడిం జేయకుండుమేని తనకృతనిశ్చయంబు
నుండి మరలనివానిగా నెంచుకొని, యావల్లవసుందరు లంద
రును నవ్విధంబున నొనర్చుచున్న సమయంబునఁ గరుణించి

గీ. హరియు నయ్యెడ నామోదమంది వారి
వారి వసనంబులెల్లను తీరుగా, నొ
సంగుచును నిజసంబంధ సద్వ్రితమున
కిదెఫలార్పణ మనిపలికె ముదముమీర. 18

గీ. అపుడు తమవల్వలనుగొని హర్షముగను
వ్రిజమునొందిరి వల్లవ వనితలెల్ల
కేశవాదేశమున జేసి యాశయనెడు
పాశమున బద్ధమైనట్టి యాశయమున. 19

— మునిభార్యలన్నమును దీసికొనివచ్చి శ్రీకృష్ణునారగింపజేయుట —

గీ. అప్పుడశనాశగొను వివశాత్ములమను
పాలనమొనర్చుమా! శ్రితపాలక! యని
పలుకుచుంటేడు నర్భకవాక్యములను
వినిహరివచించె నిట్లని ప్రియగిరంబు. 20

గీ. బహుసమీపముననె యజ్ఞవాటికగల
దచ్చటికినేగి యాచింపుడన్నములను
హితముగైకొన దలచితిరేని యిపుడె
సరగున జనంగవలయునో! సౌమ్యులార! 21

వ. ఈలీల బలుకుచున్న కేశవు నాదేశంబువలన నాశాపరవశంబగు నిజాశయంబు గలవారలై వారలందరును దొందరగానేగి సవనసదనంబునొంది ప్రసాదంబు నొసంగుడని

మునివరులంబ్రార్థించి నీతిమాలినవారివలనం దిరస్కరింపబడి మరలివచ్చి యచ్చటి వృత్తాంతంబంతయుం గృష్ణునకు విన్నవించిన విని మరల నమ్మునివనితాజనంబు నుద్దేశించి జనుండనియును మీకోర్కె నెరవేరు ననియునుం జెప్పిపంపిన, వారటులనే యచటికేగి వేగిరముగా నోగిరము నొసంగుమని వేడుకొనగ, తద్రమణీమణులు నిజరమణనివారిత లయ్యును, నయ్యెడ నమృతకల్పంబగు భోజనపదార్థంబు సమృద్ధిగా నొసంగిరి — అదిబహువిచిత్రముగా నున్నదిగదా! 22

గీ. గొల్లపిల్లల కవమతి గూర్చునచటి
పురుషులె ప్రదీపదర్శను లరయ నహహా!
స్త్రీలుగారు ప్రతీపదర్శనులు తత్వ
మునుగ్రహించి చరించుటన్ బుణ్యులగుట. 23

వ. అపుడు వారలతో గూడ సకలపదార్థ సంపన్నంబగు నన్నంబు సుధాసారమధురంబులగు బిండివంటకములును గొనితెచ్చి భగవంతుండగు శౌరికర్పించి వారిట్లు శ్లాఘించిరి.

చ. నరులరయన్ యథావిధినొనర్చిన యాగశతాళినైన శ్రీ
కరమగు నీప్రసాదమును గాంచుట దుర్లభమట్టి నీవు మ
మ్మరసి కృపారసంబునఁ గృతార్థులఁ జేసితివెంత భాగ్యమో
మురహర మేమొనర్చుతపముల్ ఫలియించెనునీదుతత్వమున్
గురిగొనలేనిమూఢులగుకొందరు మోహముగొందు రెంతయున్

వ. ఇట్లుబల్కుచున్నట్టియు, యా హరి పరిభావంబు దెలిసికొన్నట్టియు నగు నబలాజనంబుల ననుగ్రహించి వారలు సమర్పించిన సకలమైన భోజ్యపదార్థంబును గ్రహించి భుజియించి యానందనందనుం డమితానందంబు నొందెను.

గీ. మరియొకప్పుడు నప్పురందరునియెడల
నాదరముగొని పూజింప నమిత కుతుక
మొందు నందాదిజనుల ముకుందుఁడరసి
యింద్రవైరంబు దెల్పుచు నిట్టులనియె. 27

వ. అమిత సంభారంబులు సమకూర్చుకొని సేయఁ బూనుకొనిన యాసంక్రందనపూజా సంరంభంబుచేత నిక చాలుచాలు నిట వినుండని వారలతో నిట్లనియెను. 28

సీ. అత్యుచ్ఛ్రయము సకలాగమపరిణయిమై
నిచ్చనిచ్చలు రహిఁ నెనయుచుండు
గోగణంబునకెల్ల గొనబుగాఁదనరారు
విశ్రామభూమియై వెలయుచుండు
అఖిలఫలాస్పదంబగుచును నిరతంబు
నలశుకవినుతి శోభిలుచునుండు
సంతతామోదం బొసంగుచు సుమనఃప్రి
కరసేవ్య మగుచును బరగుచుండు

గీ. గాననీయచలంబును బూనికొలువు
డల వనస్థితులకు శ్రేయములనొసంగు

ముగ్ధసురరాజపూజన బుద్ధి మీక
దెట్టి దెట్లయ్యె? మోహమహేతుకముగ. 29

—• శ్రీకృష్ణుడు గోవర్ధనపర్వతము నెత్తుట. •—

గీ. అపుడు హరికృత పక్షపాతాప్తిఁగొనిన
గిరివరంబతి సంతోషభరమునొందె
పాకశాసన చిరకృత పక్షపాత
మునను విరసతఁగొనె చిత్రముగనుజగతి. 30

క. హరివచియించిన వాణిం
బరమహితంబని ప్రమాణ మరయుచువారల్
గురుతర విధిపూర్వకముగ
సరగునపూజించిరపుడు జగతీధరమున్. 31

క. వరగోగణమును ద్విజులన్
సురుచిర కీలాప్తహుతభుజుని విధిలీలన్
పరితృప్తిపరచి గొల్లలు
ధరణీధరమునకు బలిని దగనిడిరెలమిన్. 32

క. హరియచలాంతర్గతుఁడై
కరమదిచైతన్యమొందఁ గదలఁగఁజేసిన్
సురుచిరబలియును దినెనా
హరిచరితము వినినవార లద్భుతపడరే. 33

గీ. అమరనాథుడు బలరిపుడగుటఁదనకు
నహితుఁడేయని కాదలహరిహయునెడ

హరికిఁవైరము దేలన నచలమిపను
బలిని తనె దినువేడ్కఁ చే గలిగెనిజము. 34

వ. తరువాత దనకువైరియగు మురరిపుని చరితంబు విని కోపించిన వాసవునిచేఁ బంపబడిన ప్రళయకాల విజృంభితంబులైనవివలె వెలయు ధారాధరంబులు, ధారాళంబగు వారి ధారలచే నిరంతరంబుగా గుమ్మరించుచుండెడు సలిలాసారంబులచే గబళింపఁ బడుచుండు నశేషనివేశప్రదేశంబులు గలుగుటంజేసి కర్ణపరుషంబులు నతివిషమంబులు నగు దీన ఘాంకార రవంబులుగల సురభినికరంబులతో సమంబుగ మిగులఁ బీడింపఁబడుచుండెడు గోపతులందఱును దన్నుశరణంబుజొచ్చియున్న సమయంబున వెరపుమాలి వనమాలి, తనమనంబున నిట్లుఁదలంచెను. 35

గీ. హరికి గోత్రభిదుండను నపయశంబు
జెలగెనదియెంతో భువినని చింతజేసి
దాని దొలగించుటకు నయత్నముగను హరి
యపుడుగోత్రిసముద్ధర్తయై యెసంగె. 36

గీ. తడియుటనుజేసి గడగడ వడకుజెంది
యార్తిగొనిగోగణంబుతో నల్లగొల్ల
లెల్లరును హరియాజ్ఞచేఁ గొల్లలుగను
గలసిచేరిరి జీమూత తలమునకును. 37

గీ. విగతమర్యాద నీచప్రవృత్తజడవి
తతులచే నిలగలుషమై తనరెనైన
హరిమహిమచేత పశువులకైననపుడు
పంకసంస్పర్శమింతయున్ బరగదయ్యె. 38
గీ. హద్దుమీరిన జలసమూహంబుచేత
మాధవాశ్రితులైన యామానవులకు
పరిభవముగల్గదయ్యె సత్పథమునుండి
జారిపడువారిచే గతి సన్నిరోధ
పంకతతియె యుపార్జింపబడియె జగతి. 39
*గీ. సత్పథచ్యుత నిస్సీమ జడసమూహ
కృతపరిభవము మాధవాశ్రితులకగునె?
పుణ్యమార్గానురోధి ప్రభూతవిదిత
పంకమదిభువి నార్జింపబడుటెగాక.
గీ. పరమపురుషున కవమతిఁ బరగజేసి
తనదువృషభావమును ప్రకటనమొనర్చె
శకుప్రడల గోగణముల స్వేచ్ఛావిహార
మునునిరోధించుటది చిత్రముగనుదనరె. 40
గీ. అపుడు హంసోదయముచేత నఖిలభువన
ములును శోభాశ్రియంబులై బొల్చుచుండ
బహుళతమోవృత్తి సంధత బడయుట బ్రితి
కూలగతి కౌశికాత్మకొఁగూడదెచట. 41

వ. అటుతరువాత నందనందనుండొనర్చిన యయ్యు ద్భుతకృత్యంబును విని తత్క్షణంబవిగళితంబగు దుర్గర్వసంభృత సంభారంబుగల యాజంభవైరిచేత వారివాహంబులు నివారితంబులై యంతరిక్షంబు దొలగియున్న సమయంబున నిరపాయంబుగా నివాస, సమీపభూమిపై గోపాల బాలకులందరును శయనించియున్న సమయంబున. 42

గీ. గిరియధాస్థానమునునుంచి మెరయుచున్న
హరిని ముదమొందజేయగ నమరవిభుఁడు
దివమునుండిల కర్యెడదిగియె నయవి
నయములలరగ తలవంచి నమ్రుఁడగుచు. 43

వ. హరిదరికిం జేరి మరలమరల సాష్టాంగ దండప్రణామంబులాచరించి యివ్విధంబున సన్నుతించెను, అది యుక్తమే గదా. 44

—• ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. •—

చ. నిరతము సన్మునీంద్రకృతనీతి యుతస్మృతిజాతపూత సు
స్థిరతర రశ్మిసంతతులచే బరిణద్ధుడవైననీవహో !
పరులకుముక్తినెట్లిడెదొ? వారలభక్తిమహాబ్ధిమగ్నతన్
జెరలనినీవు వారినెటుదేల్చెదొ? నీకగునట్టిచిత్రమౌ
చరితమునెన్న నెవ్వరివశంబగు సత్కవిజీవ! మాధవా! 45

చ. తెలియకపెద్దయాసగొని తీరుగఁగొందరనేక వేషముల్
నెలకొనినీవుజూడగను నీటుగసంస్కృతి నాటకంబు డా

మెలమిరచించుచెప్ప ఫలమించుకనొందక నీయుదారతన్
దెలసినవెన్క చాలునని ధీరతఁగోరుచునుందుమాధవా.

చ. సతియగుచోజగంబులకు సంతతబాధయెలేదు గాక యా
సతిపయినట్లు నమ్మికయెసంగుటచేతనుగాదు దా సదా
సతియునటంచు నీప్రకృతిసంస్థితినేమనిజెప్పకూరకే
యతులితరీతినార! పరమాత్మసుఖాకృతిగొల్తురాబుధుల్.

చ. మనసువిచారదగ్ధమని మానుగనిర్వృతినొందగోరి యం
దనెనమృతంబుజిల్కునలతావక పాదమునంతురామునుల్
దనరువిపత్సహాయి యగు త్వద్హృదయంబునశించునంచుత
ద్ఘనవిహాప్తికేవలతగల్గునటంచు నెవండెరుంగుదాన్. 48

ఉ. శ్రీమహితాన్వితా? ప్రకృతిచేతనె నన్నిటికెన్నగాఁబర
ప్రేమకునాస్పదుండవుగదా! చిరసేవలచేనెవండొ నీ
ప్రేమకుపాత్రుడౌనగుటరిత్త సదంభమునొనునన్య స
త్ప్రేమమునట్టులైన జగతిన్ నిరుపాధికృపాంబురాశివన్
భూమయశంబునీవెటుల బొందితివోర!మహాద్భుతంబుగన్.

చ. వరవినతాపరాధగణ వహ్నికణంబులు సత్కృపాబ్ధివై
పరగెడునిన్స్పృశించుచునుబాగుగనెన్నియొశాంతినొందవే
వెరవుగనట్టులన్ సురగవీజపయోలవహారీసమంబులై
బొరలుభవత్కటాక్షములముంచుమునన్నుగృతాపరాధునిన్.

క. సురధేనుపయోధారల
హారినభిషేకించి యిందుఁడయ్యెడనరిగెన్

త్వరితగతి స్వర్గమునకున్
బరిపూర్ణమనోరథంబుఁబడసిముదమునన్. 51

—◆ శ్రీకృష్ణుడు నందుని వరుణనగరంబునుండి తెచ్చుట. ◆—

వ. తరువాత మరియొకప్పు డేకాదశీవ్రతం బొనర్చి నట్టియు నిది స్నానార్హ కాలంబుగాదని విచారింపకయే యర్ధ రాత్రింబునందు కాళిందీనదీజలంబుల నవగాహనంబుసేయు చున్నట్టియు, సముపజాతానందుఁడగు నందుని నతిమాత్రకో పంబుగలవరుణదూత తనయధీశని వేశంబునఁ బ్రవేశపెట్టెను. అదియుక్తమేయగును. 52

గీ. అటుజనె నశాంతనిద్రఁ జొనట్టినందు
డసమయమటంచుదలపకె యరుణసుతను
గోరి, నిజగృహామనినీతి జేరుటవిని
పటుశుజలరాజు సహనంబుఁబడయుటెట్లు. 53

క. తరువాతను మురహరుఁడ
య్యరుదగువృత్తాంతమంతనరయుచునతిదు
ద్ధరరోషరూషితుండై
వరుణాలయమునకునేగె బహుశీఘ్రగతిన్. 54

క. హరిఁగనుగొని సవినయముగ
వరుణుఁడుపూజించియప్పుడు బహుచిత్రముగా
బరమానంద త్యాగము
నెరపియు నానందగరిమ నెలకొనెమరలన్. 55

గీ. అలవరుణలోకయాత్రను నలరజేసి
మహితగతిమీఱునానందసహితుఁడగుచు
నట్టికృత్యావసానంబునందుసుకృతి
పుణ్యవంతుఁడు పురుషోత్తముండుగడక
మరలక్షితినొందె మాయికమానవుండు. 56

వ. అటుతరువాత భగవంతుండగు వాసుదేవుండొకానొక తామసీప్రారంభంబునందు పొందబడిన ప్రయోజనంబు సమర్థించుటకు బృందావనపరిసరంబున గ్రీడించుటకై యాత్రయించియుండెను. 57

వ. పిమ్మట దిగ్గజంబుల, కుశలంబు నడుగుటకుం బోలె దిగంతంబుల నుల్లఘించుటకు సమర్థంబులగు నంధకారధారలచే నాపాదింపబడియుండు నద్వైతంబు గలదియై జగంబు వెలయుచుండు నవసరంబున. 58

వ. ఇది పూర్వపర్వత శిఖరంబునందలి, కురువింద మణి కందళంబులకాంతి కదంబై యుండునా! లేక సకల విలాసినీజనంబులను మోహింపజేయుటకు సాధనభూతంబగు మనోభవమణిమయ బింబంబైయుండునా! కాక పురందర దిగంగనకు నయనాంజన స్ఫటికకరండంబైయుండునా! అదిగాక బంభరసంభరితంబగు రజనీభామినీ విలాసకోకనదంబై యుండునా! అటుల గానిచో చకోరనికరంబులు భుజించుటకు పరికల్పితంబగు మాషపటకంబైయుండునా! ఆహా! అదిగాని

యెడల ననవరతప్రహారంబులచేత శిథిలీకృతంబగు మధ్యభాగంబుగల పురందర మందిరప్రాంతంబున వెలయుచున్న ఘటికాయంత్రఫలకంబైయుండునా! యని యివ్విధంబున నాలోకనజనంబుల కగు సంశయశలాకలచే శకలితంబగు శరీరంబును వహించి పురుహూతదిశారంభ పరీరంభంబునందలి సంరంభంబు నొంది మద్గుణైశ్వర్య సంపన్నుండు, సుధాకరకిరణుం డలరుచుండు తరుణంబున. 59

కం. వందారు జనులపాలిటి
మందారుండైన శౌరిమంజుల గీత
స్యందిత మురళీరవముల
నందముగ హరించె గోపికావళి మనమున్. 60

— గోపికాగీతలు —

చ. హరికృత గీతినప్డు గను హాయిగ నల్లసుదృగ్జనావళుల్
సరగున నాలకించి గృహసఖ్య సగర్భ్య హృదీశమాతృ, తా
త, రుచిరపుత్త్ర మిత్త్రులను ద్రవ్యములన్ విడి వల్లు వల్లనన్
మరలక, శౌరినారయుగ మానుగ, గానకు నేగిరప్పుడ
బ్బురముగనాత్మసౌఖ్యమునుబొందెనువారికిగుందదెట్లగున్.

చ. ఎరువుగ జూచుటన్ సుదతి [illegible] సుచింపక సారసాక్షుఁడా
హరిమధురాధరాంచితసుధామితధారలు గ్రోలఁగోరుచున్

మరపున క్షీరదోహనము మాని మహాద్భుతలీల గ్రాలమం
దిరమును వీడి యేగనొక ధీరసుదృజ్మణి తత్ప్రవృత్తిచేన్.

గీ. పరగునా యాంతరంగిక ప్రాణమైన
ప్రభునివిడిచి బహిశ్చరప్రాణములగు
ధనములే లని తెల్పఁచే ధనము గృహము
వదలి కేశవు దరికేగె ముదిత యొకతె. 63

గీ. కూర్మి సంతానసుఖ మది గోరబడిన
నెలమి హరియోగ సౌఖ్యమ దెట్టులబ్బ
ననుచు నాకలిచే గుందునట్టి శిశువు
లను గృహంబును విడి యొర్తు జనియెనపుడు. 64

వ. ఇవ్విధంబున గురుజనవచన నిచయంబును గూడ దిరస్కరించి యాభరణగణంబును వ్యత్యయంబుగా ధరించు కొనుటయుం బరిగణింపక, యేనె ముందేగెద, నేనె మున్న జనియెదనని వచ్చుచున్న యాగ్రేత యన్నుమిన్నులఁ సంత సంబు నొందించి యావెన్నుండు సాదరంబుగా వారలతో నిట్లనియెను. 65

ఉ. శీలము బాసి యీకటికిచీకటి నిట్టి నిశీథమం దెటుల్
బాలికలార ! యేల వనవాటికి, మాటికినందె చప్పుడుల్
గ్రాలగ నేగుదెంచుటకు కార్యమదేమి ప్రియుంబ దెట్టిదో!
చాలగ దెల్పుడా ప్రియుల సంగతిబాయుట స్త్రీలకొప్పునే!

వ. ఈలీలను భగవంతుం డగు వాసుదేవుండు వల్కు చున్న సమయంబున.

గీ. ఇతరవంచనఁ జతురుఁడౌ నతని మతిని
సతులు దెలియక లజ్జచే నతినతలయి
జొక్కి వే మారుబల్కనిం పెక్కు పెక్కు
వాక్కు లక్కజముగ నెంత్రు మక్కువెక్క. 67

వ. అట్టుపిమ్మట నాభీరధీర తరుణీమణులు తదీయ మాయం దలంచి యనుమానించుచుఁ దమ తమ యంతరంగంబును వెల్లడించి తదనుకూలంబుగాఁ గుటిలస్వభావంబుతో నివ్విధంబున నమ్మత్తకాశిను లుత్తరంబొసంగిరి. 68

గీ. అనిశరామానభీష్టదమగు విరాగ
మును వహించిగ నీసన్నిధిని వచించు
ముగ్ధదృక్తతుల మరతిబూని మిగుల
నలభవ ప్రతికూల చర్యాప్తిగొన్న
మాకు నిర్వాణ సుఖమెట్లు గాకయుండు. 69

గీ. అరయ భీరులము మనోభవాధి మిగుల
బూని నిన్నిపు డఖిలేశ ! బుద్ధిచేత
శరణు జెందితిమో ! యీశ ! సంతసముగ
నిట్టియెడను పరిగ్రహమందు విరస
మొంది యెట్టుల పౌరుషమూనితీవు. 70

—• రాసక్రీడాభివర్ణనము •—

వ. ఈలీల బలుకుచున్న వల్లవపల్లవాధరలయుల్లంబు గ్రహించి యపుడెంతయును నివారింపబడని ధైర్యంబు గల వారినిగా నిశ్చయించుకొని వారలతోడఁ గ్రీడించెను. 71

గీ. కమల రమణీయనయనయా రమణి యొకతె
యలశ్రమ ధురాధరయు మధురాధరయును
రుచిర యచిరాంశు రుచిరయై శుచిహృదయుని
కలితమురళునితరళునిగా నొనర్చె. 72

గీ. లలితమలయానిలాలోల కలితతరుల
వాసిగొను కాన నెందు కలాసమాన
మరియొక మనోరమ సమాగమ పరహరికి
రక్తి గలిగించె నల రమారమణికరణి. 73

సీ. స్మరవరనారాచ సహజంబులును దర
స్మేరంబులును ద్రపాభారములును
మందస్మితాంచిత మధుపరీరంభణ
మహిత రసాత్యంత మధురములును
మహనీయ సత్ప్రేమలహరీల లఘ్నన
కల్లోల వత్ప్రభాకలితములును
పటుసమంచిత పంచబాణ సమేతముల్
శోభిత సౌందర్య సుభగములును

గీ. నైన రంగదనంగ మోహాబ్ధితుంగ
ఘనతరంగములగు నపాంగముల గముల

నపుడొక కృశాంగి యామురరిపునిపైని
నెరపె నిరుపమలీల బల్ నేర్పుగ్రాల.

వ. అటు తరువాత.

గీ. స్మరపరీతాప విధురలున్ సరసతర సు
ధారస, సుమధురాధర ధారిణులును
చంచలాపాంగదృశలునా సతులను హరి
నర్మవాక్సుధచే ముంచె శర్మమలర. 75

గీ. శాణఘర్షణముల మణిస్వర్ణములకు
బోలె మృదువగు నీకెట్లు బొందుశోభ?
యనుచు నీతను వొనరించి యల విరించి
గడగి లావణ్యరసమున దడపెనేమొ! 76

గీ. నీదు లసదూరుశోభచే నిర్జితాభఁ
దనరు రంభాతరుల్ దమ దంభము విడి
సార్థముగ నల మోచాఖ్యసందియుండె
జనులిల సదూరుసామ్యంబు బడయు టెట్లు. 77

గీ. ఉర్విలతలకు నెచట పుష్పోద్గమంబు
గలుగు నచటనె ఫలములు గల్గుచుండు
ధరణి తరుణీ స్వరూప లతామతల్లి
వైన నీయెడ నిటగల్గె నద్భుతముగ
పుష్ప మొకచోట కాయలుబొడమె నొకట! 78

గీ. పరమనంబు హరించు నీ గురుకుచంబు
లంచు గట్టితి విట్టులఁ గంచుకమున

నైన నవి మానవయ్యెను, నైజగుణము
కఠినతరులు విడుతురె నిగ్రహమువలన ? 79

గీ. చెలగి మున్నెన్ని పున్నెముల్ జేసికొనెనో
యిట్టి కంచుకమో తన్వి ! మెరుకపడదు
తపముచేసైన పొందగా దగని నీదు
నిరత కుచకుంభ పరిరంభ నియతిగొనుట. 80

గీ. విధిగ నీమోము విధునిచే విధి విధించి
యచటి సారంగ సారాంశమూ హరించి
వదనమున మృగనేత్రముల్ ఫాలమునను
తన్మదమునుంచె నిజమది తరుణి ! వినుము. 81

గీ. తన్వి ! యీమోవి నీముఖాదర్శమునను
వెలయు తుండీఫల ప్రతిబింబమగును
గాక యుండిన బింబ విఖ్యాతి మెట్లు
దనరుచుండును, దత్ఫలంబునకు జగతి ? 82

గీ. అరయ నీదగునట్టి సర్వాంగములను
విమలతరమగు పసుపుచే విధి విధించి
విధిగ నధరమునను నిల్పె సుధ నచటను
గాక రాగాతిశయ మెట్లు గలుగు నబల ! 83

గీ. అరయ బహుదూర దర్శినులయ్యు నీదు
నయనము లవారిత శ్రుతినియతి దాట

నల మలినవాలభారంబునందు నెట్టు
లెనగదు తమోగణ ప్రణయిత్వమతివ! 84

కం. రంగచ్చాటూక్తి రసత
రంగంబుల దడిపి యలకురంగాక్షుల, నా
నంగీ ప్రక్రమ మోహారు
చింగాన నంగీకరింప జేసెను హరిదాన్. 85

శా. కేళీగోపవధూనవీనవిలసత్క్రీడన్ విలాసంబుగా
బాలావిద్రుమ పాటలంబులగు నీపాదంబులన్ బట్టనా?
లీలన్ మేనను మంచిగందమును నాలేపంబుగావింతునా?
హాలిన్ బూలనుగొప్పునన్ముడుతునాయంచున్ముదంబొప్పగో
పాలుండాడిన చాటువాక్యరచనల్ భవ్యంబుమాకీవుతన్ 86

గీ. అలబహిఃకేళిరిపుతను బరగులజ్జ
విడిచిపూబోదరింటినిఁబడసియుటకు
మరలనదివచ్చిపడునని పరమభీతిఁ
గాంతయపుడు కవాటంబుఘటనపరచె. 87

గీ. పరగుచుండెడు మందాత్మభావమునను
కామసంగరసాహాయ్య కలనయుందు
శక్తిజాలమినలలజ్జనడలెనపుడు
పరుని నిరతాశ్రియముగగ్గివరలుచున్న. 88

గీ. శౌరితనశయ్యనొందించు సరసమిషను
నబలలకరగ్రహంబుదానపుడొనర్చె

నదియెమదనాగ్ని సాక్షికమైనపెండ్లి
గానసతడెట్లుజారుడన్ గణనగాంచు. 89

క. సల్లాపలోలయై బలు
కొల్లదు జూచుటకు వేడ్కనొందియుగనద
ప్డల్లరతిగోరియును నొక
వల్లవి వారించెనీవిబంధమువావక్. 90

గీ. హరిసమాగమమున సతియంతరంగ
మెంతసుఖమొందెననుచును నెంచుచుండ
వెలుపలనురోమహర్షంబె వెల్లడించె
నందుచేనమ్ముచున్నారమధికముగను. 91

గీ. ముందుగాసన్నిధికివచ్చు మోహనాంగి
సరసమగుమోవిచుంబించు శౌరికదియె
కలుగనై యున్నమన్మథకదనమునకు
వీరులోనరించుపానమై వెలయుచుండె. 92

గీ. నీదువక్షోజలక్ష్మికాచ్ఛాదికయగు
నిట్టికంచుకమెటుధరియించితబల
యనుచుఁబ్రియసతిమోహంబు నంద జేసి
దానిజడపట్టిలాగెశ్రీధరుఁడు వేడ్క. 93

గీ. కోకతతులను నీరజకుట్మలముల
గాంచినిర్జించునీచన్నుగవకునిపుడు

వెలది! కంచుకధారణవృథయటంచు
రవికముడివిప్పివైచె శ్రీరమణుఁడపుడు. 94

క. ముదితరో! నీనిర్మలమగు
హృదయమునుఁ గఠోరకుచములిటులాక్రమణ
బొదలెననికృథను రవికెను
విదిలిచిహరిదానురోజపీడయొనర్చెన్. 95

గీ. వలసియొకపరి గుచకుంభములుగరముల
నెలమిగ్రహించి తద్దృదయేశుఁడైన
యించువిలుదొర కుపహారమిచ్చులీల
నలరెనయ్యెడ నెంతయునమ్మురారి. 96

గీ. ఒకపరిస్పృశింతు నీకుచయుగమురమణి!
యంతకన్నను మరివేరయడుగనిన్న
టంచు మాయికుఁడిటునటియించి యట్టి
తన్వి కుచములుగైకొనెన్ దన్విమీర 97

గీ. అలరుపయ్యెదకొంగుదాఁదొలగఁజేయఁ
జనులుకరములచేఁగప్పుకొనెనొకర్తు
అదియె సమయమనుచు దానిపెదవిగ్రోలె
కరనిరోధంబులేమినిఁత్వరనుశౌరి. 98

గీ. అతివకపుడు కుచాగ్రంబునందు గర న
ఖక్షతము లుదయాద్రిశిఖరసదరుణ
సన్మణీఘృణిలిప్తమౌ చంద్రఖండ
మును విడంబించుచుండెనుబాలుపుమీర. 99

గీ. అలప్రియాకుచపరిపీడ నాదులందు
దనరహరియెంతనిర్దయత్వమువహించె
నదియొకింతయుబాధింపదయ్యెసతులఁ
జిత్తజుఁడుమది మత్తిల్లఁజేయుకతన. 100

గీ. ఎన్నఁడును హృదయమునంటెయున్నవైన
నితరమెరుగకె మోముముద్దిడెఁబ్రియను
జారుకుచముల నెదనించుచాయనతఁడు
కౌఁగిటనుగట్టిగనుఁబట్టికౌఁగలించె. 101

గీ. మానుగానీవిసడలింపఁబూనుహరిని
తన్వి, తలనున్నపువ్వుల దండచేతఁ
గరములనుఁగట్టమాయికాగ్రణియొనర్చు
బంధమెడలించుకొనలేని భవ్యనటన. 102

క. తనపోకముడినివిప్పగ
గనుగొనివారించువనిత కాంచికమువ్వల్
ధ్వనిజేసెను స్మరదేవా
ర్చన, సూచకఘంటికావిరావంబనగన్ 103

క. వలువనొలుచుతఱి నాయువ
కులకిర్వురకైనయట్టిగురుకలహామునన్
జెలిమధ్యస్థయయినమే
ఖలయదివారించుటకునొ గలగలమ్రోగెన్. 104

క. అలరదుకూలాపహృతిన్
వలదనివారించుతరుణివలయంబులు నె
చ్చెలి! నీప్రియమప్రియమున్
బలుకవిదేమని యదల్చుభాతినిమ్రోగెన్. 105

క. హరియొకకరమున జడనొక
కరమున, చుబుకంబుబట్టి కల్కికుచంబుల్
దొరకొనని తరకరద్వయి
బరగమి వివరింపదలచె స్వచతుర్భుజతన్. 106

క. ముదమున పోకముడినివడి
విదళించి తదూరుమూలవీక్షణపరుఁడై
యదుబాలుడుండ దనకను
లదిమూసికొనంగ నొకతె హరికనుగప్పెన్. 107

గీ. అరయమందాక్షమోహమాయలుదొలంగ
దట్టమైన మనోబాధిదాటఁబడియె
నలరెనప్పుడొక యానందమతివలకును
నీవిమోక్షమె మోక్షమై నెగడకున్న. 108

గీ. లజ్జచేరతివిముఖయై లలనయొకతె
మరలుచుండగగనియుష్ణ మాధవుండు
దానిసుందరమైన నితంబబింబ
మునుగనియభీష్టముగనెంచె ముదముమీర. 109

చ. అరయుపలాయయత్నములునార్ద్రములున్ స్మితగర్భసంగతు
ల్స్మరిపెపుభర్త్సనంబులును ముగ్ధకటాక్షములున్ గిరప్రరో
ధరుచిర ముఖ్యరీతులగు ధన్యవిలాసములన్ రచించి యా
హారికి ముదంబుగా నొకలతాంగి మెలంగెననంగలీలలన్ 110

* క. తరుణులకు వివిధబంధము
గురుతరరసయుతరతానుకూలంబయ్యెన్
బరజారసంగమైనన
పరబంధముగాదు శౌరి పరిచయకలనన్

ఉ. కోరుచుగోపికాళిహరిగూడగ బంధమనేకరూపమై
సారరతానుకూలముగ సౌఖ్యమొనర్చెనుగాని కానిదై
జారహృదీశసంగమని, సద్గతిరోధకబంధమౌట లే
దారయనమ్మురారిప్రణయమ్మునసైనప్రభావసంపదన్ 111

క. అలరురతాంతరమున ని
శ్చలతనుగాని సుఖవిశేషసంగతిచే గ
న్నులుమోడ్చి యొకవిలాసిని
యల మదనుని జింతసేయునట్లు రహించెన్. 112

క. పరమైక్యముగ, యువద్వయి
సురతక్రీడారసాబ్ధిజొక్కుటగని యా
మరుడిరువుర ఘటియించుట
కొరకైకొను శ్రమమువిడిచికొనె విశ్రాంతిన్. 113

వ. ఈవిధంబున ననంగసంగర దీక్షాధిగత దీక్షితులగు నాభీరమృగాక్షుల కతిశయించియున్న పతివాల్లభ్యంబునం దగు

గర్వావష్టంభ సంభారంబును, విఘటనంబును, గావింపఁదలంచి యశోదాదారకుం డగుశౌరి యపు డంతర్ధానంబు నొందెను.

చ. అరయఁగఁ గానుపించుచును,నంతనదృశ్యతనొందుచున్దటి
ద్వరకలనన్ హసించు హరి భవ్యవిలాసములన్ నిజేచ్ఛమై
నరయఁగ నీని శత్రువగు నాంధ్యమువా రపుట్టి బొందిరో
హరివిరహాంబునంగొనినయాంధ్యమదట్టిదిగాదుచూడగన్.

కం. హరి విరహమునను వల్లవ
గరితలు గుమవడిని మోహగహనము గొనియున్
మరలను గహనమె జొచ్చిరి
మురహరు నరయుటకు నష్టు ముదమెద గదురన్. 116

కం. శ్రీమన్మథ మన్మథుడగు
నామాధవు సురతకేళి నలరించితివో
నేమాధవి ? హరిబోధక
మౌ మాధవి యనుపదంబు నంతతిగానక. 117

గీ. ఆమ్రమమా ! శౌరి యేదారి నరిగెనిపుడు
త్వరితముగ దెల్పుమా ! యుల్లపల్లవగతి
పల్లవప్రణయివి నీవు బాగుగాను
బోధపరచుంసుగాదె విస్ఫురణ మెరయ. 118

కం. పరమ సుఖహేతువై తగు
హరి ప్రత్యక్షంబు గంటివటవె ! యశోకా !
మరి యటుగాక యశోకత
యరయఁగ నీకెటులగు సకలాగమములలోన్. 119

కం. ధుత్తూర ! శౌరి నీతో
గుత్తంబగునట్టి చెల్మిగాని విడిచెనొకో ?
యిత్తరి విరహిణివలె ను
న్మత్తత నిటు జూపుచుంటి మది జింతిలుచున్. 120

గీ. ఈవిధంబున నున్మత్తభావమూని
ప్రలపిత మొనర్చు వల్లవ వనితలెల్ల
నల్లయదునంద నాద్వైతమంది రపుడు
భవ్యతద్భావ నామితబలముచేత. 121

గీ. ఒకతె పూతనలీలతో నొప్పుచుండ
నేనె హరినని యొక్కతె దానిచనులు
పాన మొనరించె మొదటిది ప్రళయ మొంద
నగును రెండవదియు నొండె నబ్బురముగ. 122

గీ. ఒకటి మధుసూదనుడ నని యొప్పుచుండ
నయ్యెడ భుజంగభావంబు నొందెనొకతె
మొదటిది భుజంగజయమును బొందదగిన
విజితయయ్యె భుజంగ సద్విలసనముల. 123

గీ. మురహరాద్వైతమునుగాని ముదితయొకతె
మానుగానల్పెదావాగ్ని పాననటన
దానిచేతావభరమును దాల్చెనహహా
యల్లవిరహాగ్ని నగుగుందుకల్లయనగ. 124

చ. కనుపడకుండె నాహరిసుఖంబుగఁదత్పదపద్మముద్రిచే
గొనునెడ నక్షిగోచరుఁడగున్ మరి వేరగుయోగమేలటం
చనుకొని యందెలగ్నమతులైన సుదృగ్జనపాళికద్దియుఙ్
జనఁగనరాదదొక్కెడరజంబుననొక్కెడనత్తృణంబునన్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నతిదూరతమంబుగరా, వికటాటవీప ర్యటనంబుగావించుటంజేసి పాటవంబుగలవైనను బాటలవర్ణం బునొందిన పాదయుగంబుగలవారలై, యావల్లవలోలలోచన లు సాలోచనులై యొక్కచో నితాంతనిమగ్నంబగు నరవిం దలోచన చరణకమలముద్ర నవలోకించి యిపుడొక కాముక యగు మగువ ననురాగభరంబున నస్యశోదాదారకుండు దనభుజంబున వహియించియున్నవాడని నిశ్చయించుకొని ధై ర్యవిపర్యయంబునొందినవారలైయుండిరంతట. 126

చ. ఘనతరపంకమందుఁ గడుగాఢజఃప్రకరంబునందునున్
గనబడుచుండుటెట్లగు జగద్గురునున్నతమాపదంబు కా
మనమితమై జలించునలమానసమూనిన వారికెన్నడై
నను బరతత్వనిత్యమననంబొనరింపకఁ గాంచశక్యమే. 127

ఉ. ప్రేమసుధాబ్ధినెత్తివడవేయుగఁ గోరినవానిలీలదా
నీమెయినొక్కప్రేయసినిదే! ప్రియుఁడెత్తుక మోచెనొనుగా
కామెయు పెక్కుతొతపములంది తపించి స్వకీయలీలలఙ్
బూమెలచేతనింకొరులుబొందనశక్యనిజేసెనేమొకో. 128

గీ. చాలుచాలును విడువుము సరగ జనెద
గురుజనులవలనను భీతిఁగొంటికితవ
యని పలుకుచున్న మధురోక్తులాడికలియు
నట్టిహారియిష్టుకరణదానెట్టువిడుచు. 129

మ. వరలావణ్య సుధారసామలపరీవాహాశ్రయుండౌచు దా
గరిమన్ బ్రేమలనుగానుపించుదయితుల్ గన్నారవీక్షించియో
హరి! శౌరీ!వరవల్లభా!ప్రియుడ!పద్మాక్షా!దరిం జేర్పుమం
చురహిన్ గాలముచెప్పులీలజరుపన్ జూతున్,నిమేషంబు గాన్ 130

ఉ. ధర్మకథన్ ద్యజించి కడకన్ నిజనాయక కేళిజన్యమా
శర్మమువీడి మోహమున సంతతముచ్చసుఖానుభూతికై
నర్మములాడుచుండుననినె నమ్మితిమిష్టు దయారసార్ద్రిమా
నిర్మల సత్కటాక్షముల నింపకపోయితివేని రెండిటన్
గూర్మినిబాయుమాకెవఁడుగోప్యుడికన్ గతియేది శ్రీపతీ? 131

గీ. ఈశ! నీముగ్ధమధురమై యెసగుమోము
నొక్కపరిజూపుమిష్టు వేరొకటిఁగోర
నిరపరాధ వధూవధనిరతుఁడైన
కితవశశి, లజ్జగొనుగాక! కృశత, గాంచి. 132

గీ. ఓరి! కందర్ప! యబలలనొంచునట్టి
యార్యనింద్యపరాక్రమ చర్యయెంత!
రూపశౌర్యాదులను నిసురూఢిగెల్చు
హరినెదిర్చినఁబురుషుఁడ వౌదువప్పుడు. 133

గీ. అనిశకళ్యాణజాలసమాశ్రియుండు
నవ్యకరుణారసార్ద్రిఁడానందమయుఁడు
నబ్జముఖుఁడు త్రిలోకమోహనుఁడు ఘనుఁడు
నగువరునిగాంతుమెట నభాగ్యలమికయ్యొ! 134

చ. పరపగురోషమానెడల పయ్యెదకొంగుఁదొలంగఁజేసి మ
ద్గురుకుచకుంభమర్దనముఁ గొబ్బునసేయుమునిర్దయుండవై
కరనఖదంతజాలమునఁ గాయమొనర్చికపోతనాదభీ
కరతసుఖాబ్ధిఁద్రోయుముదగఁనవివశన్ననుబ్రాణవల్లభా. 135

చ. అరయనకార్యమంచు గురులందరనర్థమునిర్ణయించిరా
పరమపతివ్రతాత్వమదిభగ్నమునొందెననింద్యసౌఖ్యమా
బరగుటలేదికన్ దదనువర్తినినైయె తగునాశవోదహా!
మురియుచునెంత జేసితివి మార్గశిఖామణివైనయోవిధీ. 136

వ. ఇవ్విధంబునబల్కి రోదనంబొనర్చుచు నతిశయిం
చుచున్న విరహాకృశానుని చే గృశించుచుండునను భావంబులు
గలవారలును, శ్యామలయ్యును, విరహపాండురలును, దరుణు
లయ్యును బురాణపురుషాభిలాషిణులును నగు నాభీరభీరువుల
చే నార్ద్రీకృతహృదయుండై యశోదానందనుం డానందంబు
గ్రాలనపుడు వారిమోల్రిల సాక్షాత్కరించెను. 137

వ. తరువాత నల్లవల్లవ పల్లవాధరలును నకాండపతి
తంబగు సుధాసారంబువంటి నలసు నరవిందలోచనావలోకన
సుఖంబు ననుభవించి, రొయ్యని పాదంబులువట్టియును, మరి

యొకర్తె కరావలంబనంబొనర్చియు, నికనొకర్తుక, చామరం బున విసరియు, వేరొక్కతె చెమటపుటంబులం దుడచియును మరియొకతుకపరాగజాలంబును బరిహరించియు, వేరొక్కరితె తాంబూలవీటికనొసంగియు, నికనొకర్తి తాంబూలకరండంబు నుధరించియును వేరొకరితి జిగురుటాకులచేఁ దల్పంబుగల్పించి యును వారివారి కోరికదీర, శౌరినారాధించి సేవించి పరిపూ ర్ణమనోరథంబుగలవారలైరి- అదియుక్తమేయగును. 138

గీ. హరిపరోక్షమునను మాయనలరుశోక
జనితవహ్నిఁ, సుదృగ్జనజాతమునకు
జల్లనగుచెట్లు శౌరిదర్శనవిశేష
ఘనరసాంచితసంతోషమునసుగాక. 139

గీ. అపుడు హరిగోపికావళినాదరించి
భాసురవిలాసములనలరాసకేళి
గురుతరానందరసమొనగూర్చిరతుల
నెనసివిరహాగ్ని పరితాపమునుహరించె. 140

గీ. ప్రమదలయ్యును గోపికారమణులపుడు
ముదితలై తమతమ గృహములకుజనిరి
శౌరియనుభావమునజేసి సంతతమును
సరసమగుపతి వాల్లభ్యసరణిగొనిరి. 141

చ. వినునృప! మింటికై మొగసి వేజనుకన్యక నయ్యశోదికా
తనయగ, నల్లకృష్ణునిపదంపడి దేవకినూనుగాబలున్

గనునదిరోహిణీసతిగ గాంచుమికన్ వసుదేవుఁడిట్టు లా
ర్తినిగొని చేసెనంచును ధృతిన్గలహాశనుఁడైనమానియా
జనవరుఁడైన కంసునకు సర్వముదెల్పెను సంతసంబునన్. 142

—♦ శ్రీకృష్ణుడు కేశివ్యోమాసురల సంహరించుట ♦—

వ అపుడు కర్ణపరుషంబగుదానిని విని మిగుల విషమ రోషావేశంబున మండుచుండెడు మానసంబుతో గంసుండ య్యెడ నారదనివారితుండై దేవకీవసుదేవులం జంపుటమాని, సంకెళులచే బంధనమాత్రింబుగలవారినిగా నొనర్చి, కేశియ నుపేరుగల యొకనిశాచరునిం గేశవుని జంపుటకై యంపించి, మంత్రిపుంగవులంబిలిపించి నారదునిచేఁ దెలుపఁబడిన యావృ త్తాంతంబునంతయుం దెల్పి, ముష్టికచాణూరులనెడు మల్లుర నిర్వురను, హలధరవాసుదేవులకుం బ్రతిమల్లురగా నేర్పరచి, కు వలయాపీడంబను మత్తగజంబును ద్వారప్రదేశంబుననుంచి, రంగస్థలంబు నున్నతాసనాదులచే నలంకరించుడని, కంచుక లంబంది బాణాసన సవనంబును గాంచెదరను మిషంబు గల్పిం చి, సపరివారంబుగా నయ్యశోదానందనుం దోడితెమ్మని య థార్థనాముకుండగు నక్రూరునింబంపించెను. 143

వ. అపుడకౄరుండును వచ్చినవాడయి యట్టిసమ యంబున, యమునివలె నతిభయంకరుండై హయరూపంబు నొందియున్న కేశినాముకుండగు నిశాచరు నఖర్వగర్వ సర్వం

కమంబగు ముష్టిప్రహారంబులచేఁ బశుమారణంబుగావించుకైవ
డిం బరిమార్చి, మరలి గృహంబునకువచ్చియున్నట్టి, మధు
సూదనుంగాంచి, దండప్రణామంబుగావించి, యాకృష్ణబలరా
ములచే నాగలింపంబడి, క్షేమసమాచారంబుల నడుగబడి,
సహభోజనాదులచే మిగుల నుపలాలితుండై, తానువచ్చినకా
రణంబును దెల్పి, వారినిర్వురనరథంబునంగూర్చుండఁజేసినము
పహారంబులు గైకొని వచ్చుచున్న నందాదిగోపకులతోనను
గమ్యమానుండై మధురానగరంబునకు బయలువెడలెను. 144

సీ. అశనిపాత సమంబగు నట్టివార్త
వినిసుహృ త్తతి పరవశతను వహించి
యెట్టి దశనొందెనది దెల్ప నెవ్వఁడోపు?
ప్రకృతి సుఖహీన కఠినుఁడా శుకుఁడు దక్క! 145

కం. ధరబ్రహ్మపుత్ర గతియ
ట్లరయఁగ నాపాతరమ్యమగు నామముతో
దురిత పరిపాకకలనా
కరుఁడ క్రూరుండు క్రూరకర్ముఁడు గాడే! 146

చ. వరమతితో గృపావతినిఁ బార్వతిఁగొల్చి స్మరస్మరుండనన్
బరగు మురారి నాదుప్రియభర్తగ సేయుమటంచు నెయ్యెడన్
దురితములేని యావిభునితో విరహంబును లేని గోరితిన్
గరమది యెంతయున్ విధివిఘాతము నచ్చెని కే మిసేయుదున్.

చ. మురియుచు మాటిమాటికిని భుక్తమునొందియు గ్రొత్తరీతిఁ జే
మరుచికినాస్పదంబుభయమానసనంస్పృశమయ్యలభ్యతా
స్ఫురిత మనోహరంబు గడుమోహదమైసురతాంచితప్రగూ
త్కరకరణాదులొందకె సుఖంబిడు నీదగుచౌర్య సంగమం
బిరవుగనిష్ఠ నాదుమది నెట్లు దలంపకయుందు మాధవా!

గీ. లీలగా నీవు నిమిషంబు లీనమొంద
ననవలంబననై యాపదబ్ధిబడితి
సతత విరహాగ్నిని సహింపఁజాలనిపుడు
మరణమె శరణమని యెంతుమదిని శౌరి! 149

వ. ఇవ్విధంబున మిగుల దిగులొంది విలపించుచు, వివే
కంబువిడిచి వల్లవ విలాసినీ సమూహంబు ప్రయాణాసక్తి గల
దియై సపరివారంబుగా నపుడు రథారూఢుండై బయలువెడలు
చున్న మురరిపు నవలోకించి రోదనంబు గావించెను. 150

కం. తరళభ్రువు లగువారికి
విరహానల తాపకలన వెడలెడు నశ్రూ
త్కరమది ప్రయాణమంగళ
గరిమ విఘాతంబు సేయగా దగదయ్యెన్. 151

గీ. పిదప మృదుమధుర వచనల
మదయువతుల నూరడించి మరలించి త్వరన్
ముద మొదవగ, హరి, యమునా
నదిదరికిని నరిగెనపుడు నయగతి వెలయన్. 152

చ. బలిమి మరల్పఁగా బడియు వల్లవభామలు నన్నిపీడి దా
మలరెడు కృష్ణవర్త్మగతి నందిరి వేగమె యట్టులయ్యునిం
పలరగఁ గోరు తత్ప్రియ సమాగమ మందగరైరి దీని క
ట్లలవడుచుండుజారదయి తాశ్రయమేయగుహేతువెన్నగాన్.

వ. అటు తరువాత భగవంతుండగు శౌరి నయన
మార్గంబు నతిక్రమించి యుండునపుడు. 154

గీ. శౌరి సందర్శనా భావజనితఖేద
మెనసి యల్ల సుదృగ్జాలమెల్ల నప్పు
డస్తసర్వాశయై నివృత్త్యభిముఖముగఁ
దనరఁజేసెను తన మనంబును మరల్చి. 155

—♦ అక్రూరుండు యమునను శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట ♦—

వ. అటుపిమ్మట నధ్యాసిత స్యందనులగునయ్యాదు నంద
నుల నిర్వ్వరనల్ల యమునాతటంబుననుంచి యక్రూరుం డపుడు
స్నానంబొనర్పు నిచ్ఛగలవాఁడై, తదీయజలంబుల మునింగి
యచ్చట, కరుణాపూరుండయ్యును సమున్నత ప్రవణుండును,
నసుకరదర్శనుండయ్యును, సుదర్శనకరుండును, నిరంతరాబ్జాస
క్తకరుండయ్యును, నబ్జాహితకర యుగళుండును, నవిరతాను
షక్తగదుండైనను, గమనీయ విగ్రహుండును, దివ్యగంధాను
లిప్త సకలాంగుండైనను, నిర్లేపుడైనవాడును, ననావృతమూర్తి
యయ్యును, పీతాంబరావృత శరీరుండును, మాధవుండయ్యు
ను, పలాశవికాశ విరోధియును; విధుడయ్యును, విగళిత కళం

కుండును; నశేషాధారుండయ్యు నశేషాధారుండును, మీనరూప ధరుండైనను, సుధీవరదురవాప్తుండును; నుపగతకమఠాకృతియ య్యును భూభారంబు సహింపనివాఁడును; నవిరతవసుమతీదయితుం డయ్యును, నోకప్పుడు భూదారభావంబు గలవాఁడును; నాలంబిత నరసింహరూపంబు గలవాఁడయ్యును, పరిపాలితమదావళుండును, నత్యున్నతుండయ్యును, పరిగృహీత వామనభావంబు గలవా డును, ననంత విక్రమయుతుండయ్యును, త్రివిక్రమ సంగతుం డును, నిగృహీత భక్తబలియయ్యును, భక్తబలిపరిగ్రహాసక్తుం డును, రాజరుధిరవిరచిత పితృతర్పణుండయ్యును, రాజవంశా భ్యుదయంబు గలవాఁడును; మనుష్యధర్మాను వర్తియయ్యును, పౌలస్త్యపరిపంథియైనవాఁడును; నమోఘ శరప్రసరంబు గలవా డయ్యును, వశీకృత శరభంగుండును; నుపగతబలభావుండయ్యు ను, సుత్రామసహజ మైత్రీపాత్రుండును, నర్జున గుణప్రణయి యయ్యును, దమాలనీలుండును; చక్రియయ్యును, విగతభోగా భిలాషుండును, బభ్రువయ్యును, భుజంగరాజ బద్ధాదరుండును; బుష్పవద్విలోచనుండయ్యును, గమనీయ నయనుండును, విష్వ క్సేనుండయ్యును, బ్రకటితాద్వైతుండును, నస్వప్నరతుకుం డయ్యును, నిద్రానురక్తుండును, భవవల్లభుండయ్యును, భవ సన్మూలన తత్పరుండును; చతుర్దశ భువనశరణుండయ్యును, త్రివిష్టప పరిపాలకుండును, నఖిల ఖేచరాధిగమ్యుండయ్యును, బుధైకగమ్యుండును, ముకుందాంహ్వాయయుతుఁడయ్యును, కిన్న

రేశరక్షణా నపేక్షియును, ధార్మికజనదయితుండయ్యును, పుణ్యజనమారణపారాయణుండును, నిత్య పరితృప్తుండయ్యును, భక్తైకతత్పరుండును సకలాగమశిఖర లక్ష్యుండయ్యును, వట పత్రశాయియును, శమప్రధానుండయ్యును, శతమన్యుసంశ్రయుండును, నపరమితరుగాశ్రయుండయ్యును, విగతశోకుండును, నపునర్భవపదుండయ్యును, సపునర్భవపదుండును, పురాణపూరుషుండయ్యును, నిర్జరుండును, హంసాఖ్యనలరుచున్నవాడయ్యును, మానసప్రవృత్తి రహితుండును, నజుండయ్యును, పితామహోపలాలితుండును; ననంతుడయ్యును, సంవర్ధిత మరుద్గణుండును; జనార్దనుడయ్యును, కరుణాతరంగితాంతరంగుండును, నతిదక్షిణుండయ్యునుసకలోత్తరుండును, భగవంతుండును నగు దామోదరునిం గాంచెను—అపుడిట్లు వినుతించెను. 156

—• అక్రూర స్తవము •—

చ. ఇలస్వపదంబె సేవకుల కిచ్చెదనంచు నచించి పిమ్మటన్
బలిమి ప్రపన్నులన్ విపదభావుల జేతు వహో! పరామరా!
వళులను జేరువారె మరివత్తురు తత్తర నీదుపాదముల్
గొలిచెడువాడురాడు మరికుంటిగనై యెపుడున్ పరాత్పరా!

చ. జనునొకనింగొనం బ్రకృతిజంబగు దుర్భవరోగమేను ర
మ్మనుచు బలాత్కరించి విషమంబుగ జేసి తదీయవిత్తమున్
గొని, ననుగొల్వకున్న తరిగొందువుమృత్యువునంచునార్తునిన్
ఘనభయ మొందజేసికడకన్ బహుమానము గాంతువోహరీ!

చ. అనిశము సేవసేయవలె నాఫలమున్ మదిగోరరాదు మె
ల్లన చిరసంచితంబగు ఫలంబె భుజింపవలెన్ గృతిన్ గణిం
చినదియు నీకొసంగవలె జెల్లునుగా కటు ప్రాంతమందహా!
బనుపడుచుండునయ్యమృత భావమెగొప్ప ఫలంబుమాధవా!
గనబడ దిట్టి సేవదొరగన్ సతిసేయుదు నీదుమాయకున్.

చ. శ్రితుల ననుగ్రహింతునని, చేకొని వారిధనంబ దెల్లనా
యతగతి నాహరింతు వది యట్టులనుండగ నెచ్చటోలస
ద్గతి మతికందరానిదియు దద్దయు నీవె యెరుంగు, నాప్రభా
పతి శశివహ్నిభవ్యరుచి పద్ధతిలేనిదిమళ్ళిరాని య
ద్భుతమగు తత్పదంబునను ద్రోసెదునీకిదియు క్షమే?హరీ!

చ. అనువుగ నీవు ముందుగను నస్ఫురితాంగుఁడవౌచు నీలస
ద్గుణ కృతజాల మల్లద్విజకోటికి గూర్చి సలగ్నమై జలిం
చునెడల తద్గుణచ్యుతునిసొంపుగ జేయుచుఁబతుపాతముల్
బనుపడసల్పి యష్ఠు గతిబాసిన దానిని జేర్తువాత్మతో
బొనరగనీదు సద్విజ విముక్తి కృపన్విని చూడలే దహా!

చ. కరము కృపాబ్ధివన్ బ్రథనుఁగాంచితి వీవును నేనుదీనతన్
బరగితినీకు దాసుఁడను వారకనియ్యెడఁగూడ దైన్యమున్
దొరకొనియుంటి నిట్టిదగు దోసము నాదియొనీదియో జగ
ద్గురుఁడవునీవున్యాయమును గూర్చిస్మరించుచు భక్తరక్షణం
బురువడిసేయుచుండుటదియుక్తమునున్నము రారి! మాధవా.

గీ. సకలకలుష పరిశా తిసెసంగితిపుడు
ప్రకటయత్నము కాఁ యాపనముకొరకు

నరయ నీపదకమలా శ్రయంబుగల్గు
నంతదనుకయె పాపాప్తియలరునను
నిగమవాదంబు నెరుగనే! నీరజాక్ష. 163

వ. ఇట్లక్రూరుండు స్తవంబుగావించి పిమ్మట భగవంతుండగు నరవిందలోచనుం డంతర్ధానంబు నొందియున్న తరి నూరకొని జలంబులనుండి సరగున లేచి యొప్పుగా నెప్పటిలీల శతాంగసంగతుండై యుండు నక్రూరునింజూచి యావాసుదేవుండు నీవేమి యపూర్వంబు నవలోకించితి వక్రూరా! యని సకపటంబుగా బ్రశ్నగావించెను. 164

—• శ్రీకృష్ణుఁడు మధురానగరప్రవేశము •—

వ. అపుడతండును సకలవిస్మయంబులకు భాజనంబగు భగవంతుండవైన నినువినాగా నేనెద్దియునెరుంగనని సదుత్తరంబొసంగి త్వరితంబుగా రథతురంగంబులం జేరిరేపించితక్షణంబున మధురానగర పరిసరంబునొందించి యచ్చట సపరివారంబుగాఁ గేశవుంబ్రవేశపెట్టి తానును నగరంబు బ్రవేశించి కంసునితో తదాగమనవృత్తాంతంబునంతయుం దెల్పి నిజసదనంబున కేగెను. 165

క. మధురాకారమునొందిన
మధురానగరమునుజూడ మాధవుడెలమిన్
బ్రథితబలభద్రయుతుఁడై
యధిగతభూషావిశేషుఁడై యటువెడలెన్. 166

వ. తరువాత పుండరీకలోచను నవలోకించుటకుఁ గుతూహల సమాకులులగు పౌరజనుల కలకలధ్వనిచే గబళితం బగు శబ్దాంతరంబుగలదియును, అమరనగరంబును దీనితోసాటి సేయరాదనిని షేధించుచున్నవి వలె వెలయు చలాంచలచేలాంచలంబులగుని కేతనంబులతో నుపశోభిల్లుచున్న దియును, భూదేవికి తాటంకంబులవలెవెలయు కాంచనప్రాకారంబులతో నొప్పుచున్న దియును, నాకసంబు నొరయుచున్న సువర్ణవిరచితంబులగు మేడలతోఁ గూడుకొని యలరుచున్న దియు, నవిరతధారాయంత్రంబులనుండి జారుచుండెడు సలిలశీకరంబులచే దడుపబడుచుండెడు రాజమార్గంబులుగలదియు, ముత్యాల తోరణంబులతో నలంకరింపబడియున్న దియు, నమరావతికి ప్రత్యాదేశంబుకరణి సత్యలోకంబునకు లబ్ధమనోరథంబువిధంబున, భోగవతీపట్టణంబునకా మ్రేడితంబుకైవడిని, కైలాసంబునకు బ్రతిబింబంబు చందంబున, వైకుంఠంబునకు ద్వితీయభావంబు భాతి విలసిల్లుచు, సకలభోగంబుల కాస్పదంబై, సర్వసంపదలకాలవాలంబై, యొప్పుచున్న యమ్మధురానగరంబు బ్రవేశించి, పురసుందరీనయనకమలంబులచే నభ్యర్చ్యమానుండగుచును, లాజజాలంబులచేఁ జల్లబడుచును నిరంతరా లోకకజనంబుల కలకలధ్వానంబులచే నభినంద్యమానుండై యశోదానందనుండపుడు, ధౌతాంశుకనికాయంబును వహించి వచ్చుచున్న యొకరాజసంబంధియగు రజకునీక్షించెను. 167

వానిదరి కేగి యిటుల యాచించెను. 168

గీ. లలితమగునీదుకూల జాలంబునిపుడు
మాకొసగునెడ సుకృతివైమనియెదీవు
నేత్రదోషంబు నమృతంబు నెరపివెలచి
జగతికుపకారమిడునీకు దగుననిదియు. 169

వ. ఈవిధంబున సవినయంబుగా బ్రార్థించుచున్న యా శౌరిని దుర్బుద్ధితో నప్పటపటల వాహియగు రజకుండు సకపటంబుగా నిట్లు మారువలికెను. 170

గీ. పృథుక! గోపక! వనచర! విమలమృదులు
చలువవలువలుగాక కచ్చరపటచ్ఛ
రములు నీకెట్లురుచియించు రాజచిరము
గట్టువిడచినవివినీకు గట్టదగవ
కైన బలిమినిగొన ప్రాణహానియగును. 171

—• శ్రీకృష్ణుఁడు వాయకసుదాముల పూజగొని మేలిడుట•—

వ. ఈరీతినతి గూఢంబుగా విప్రియంబులు పల్కునట్టి జల్పాకునల్పాయువుగా దలంచి, ఖరతరంబగు కరనఖరశిఖరంబుచే వానిశిరంబును విదళనంబునుగావించి తదనుచరనికరంబు పలాయమానంబై దశదిశలకుం బర్వులిడుచుండ వానికరతలంబునుండి విగళితంబులగుపట్టుపుట్టంబుల స్వేచ్ఛానుసారంబుగా, గట్టుకొని తక్కినవి తదనుచరుల కొసంగి యటనుండి మరలి మరియొకవైపునకుం జని వాయకనామకుండను వానివలనరూ

పాను రూపంబులగు నలంకారంబులు గ్రైకొని వానికి సారూప్య ప్రిధానంబుగావించి యనుగ్రహించి పిమ్మట సుదామకుండ నువాడు భగవత్ప్రభావంబు దెలిసినవాడుగాన వానిచే సమర్పితంబులగు నానావిధ సుగంధ బంధురంబులగు బూవుదండలు దండిగా నాదానపూర్వకంబుగా గ్రహించి యపుడు సురభిగంధచందన విలేపనంబుగల గందపుగిన్నెనుబట్టుకొని వచ్చుచున్న కుబ్జయను నొక యబ్జాక్షిని బుండరీకాక్షుండు వీక్షించెను. 172

వ. అదియునుఁ జక్రధరునిచే గోరబడి సానంగయై తదంగసంగతింగావించి ప్రచురంబులగు కాశ్మీరమృగమదఘనసారాదుల సౌరభంబుచే సమంచితంబగు మంచిగందంబును మేన నలంది యమందానందంబు నొందించెను. 173

వ. అపుడు భగవంతుండగుశౌరి, దయారసాంతరంగుండై తత్క్షణంబున గుటిలయగుదాని నకుటిలంగావించి మరియొకప్పుడనంగ సంగరంబునకై తదంగసంగతి నంగీకరించెను. అది యుక్తమేయగును. 174

క. ధృతవామన భావముగొను
నితడును నదికుబ్జవారలిర్వురుగొను నం
గతి యనుగుణగతియని
యంచితమతిగొని యెవరువినుతిసేయరుజగతిన్. 175

గీ. ఆయుధాగారమును జేరి యపుడు శౌరి
పాలకులు మొరలిడుచున్న వారకనొక
చాపముగ్రహించి యెక్కిడి శరముదొడగు
నపుడె యదిభగ్నమైచనె నబ్బురముగ. 176

గీ. గొప్పవంశముననుబుట్టి గురుగుణమున
నమ్రతనుగొనియున్నను నయముమీర
నెనయుమార్గణ భృతినిసహింపకున్న
భగ్నగురుకాష్టతన దెట్లు బడయకుండు. 177

వ. అటుతరువాతనుఁ బిడుగువడుటకుముందుగా నురుముచుండెడు నంభోధరంబుల గంభీరగర్జితంబులకు ప్రతిభటంబగు నుద్భట దనుర్భంగనిర్ఘోషంబు జగదండకరండపిచండంబు నిండియుండునపు డీతనిం బట్టుకొండు వీనిం జుట్టుకొండనిపల్కుచు త్వరితంబుగావచ్చుచుండెడు చాప పరిపాలకులను శరాసనశకలంబుచేతనే శకలితులంగావించి యదివిని విస్మితాశయుండగు భోజరాజగుకంసుని దృణప్రాయునినిగా దలంచుచున్నవారలై వసుదేవనందనులగు బలరామకృష్ణులిర్వురు నానందంబునొందుచు దత్పరత్వంబున దత్పుర శోభనంతయుఁబరిపూర్ణంబుగా నాలోకించి నిజనివాసంబునకుంజనిరి. 178

వ. కంసుడపుడు కర్ణపరుషంబగు దానినాకర్ణించి యారేయినంతయుంజాగరణంబొనర్చి తెల్లవారునపుడె మల్లాహవమహోత్సవంబు జరుగుటకేర్పరచెను. 179

గీ. అయ్యెడను దుందుభి ధ్వానమనుపమముగ
నలరెనది వినికొందరుజలధినినద
మనగ కొందరు గరుడవాహనుడొనర్చు
పటుధనుర్ఘోషమున బీటవడునజాండ
జరఠనిర్గత సలిలనిస్వనమనంగ. 180

క. అలదుందుభిరావముచే
బలుజెలమిన్ బిలువబడినవారివలెముదం
బలరార రామకృష్ణులు
వలనుగజనిరటకుపౌర వర్గముగదులన్. 181

— కువలయాపీడమను గజమును వధించుట —

వ. అటుల వారిద్దరు నగరంబు నిర్గమించి రంగస్థ
లంబునొంది యచ్చట ద్వారంబున కడ్డుగానుంచబడినదియును
నాధోరణాధిష్ఠితంబైనదియును గువలయాపీడనామంబు గలది
యునగు మదావళంబు నాలోకించి, లోనికిజనుటకుందగు మా
ర్గమునొందక యామావటీనితో నిట్లనియెను. 182

గీ. రెచ్చిమద్గతి నంగీకరింపవేని
యీవె యమగృహభాగంబు నెనయుచుందు
వపుడు వారణమునశక్తినలరెదేమొ
వెలయు స్వాత్మావబోధమున్ దెలియనట్టి
విధురుడవునీదు భ్రిమయెల్ల వృథయెసుమ్ము. 183

వ. ఈవిధంబున మర్మభేదకంబులగు భాషణంబులచే రోషణుండగు నాధోరణునిచేఁ బ్రేరేపింపఁబడి మిగులఁగోపించినదై మీఁదికి నెదురుగా వచ్చుచున్న యాకుంజరంబు; జముని తత్తిత్రాటితోటి సాటియగు తన తొండంబుతో జుట్టఁ బెట్టి పట్టుకొని యుండునపుడు సచమత్కారంబుగా విడిపించుకొని దాని చరణంబుల నడుమ నిమిడియుండ నప్పుడు మరలం బట్టుటకుఁ గరంబుఁ గరంబు సాచుచుండు నెడ వీకం దానితోకం జేకొని జంఝూవాతూలంబు తూలంబును దూలించులీలనవ్వారణంబునవారణగతి నతిదూరంబుగా బారవైచెను. 184

వ. మరల నతిరోషంబుతో నది మీఁదికివచ్చి పడుచుండు నవసరంబున నాహరి యటు నిటు బరిభ్రమించుచు నడుమ నడుమ దానిం గొట్టుచు దానుఁగొట్టబడక దానినే మిగుల నలసటనొందించి చేతంబట్టి కడువడిం బుడమిపయిం బడవైచెను. 185

వ. బలిమిన్ బెరికివైచినదాని దంతంబుచేతనే సమూలఘాతంబుగా వధియించెను. 186

కం. హరి దాఁకిశోరమైనను
 కరిఁ దునుముట యద్భుతంబుగా దరయగ నీ
 హరిచే మతంగజం బది
 పరిరక్షితమయ్యె ననుట బహు చిత్రమగున్. 187

కం. హరి బాలభావమందునఁ
గరి దునుముట నైజమచట గనమద్భుతమా ?
హరి గరుణమీఱ నొకతటి
గరిఁ బ్రోచుట చిత్రమగుచుఁ గనవచ్చె గదా. 187

కం. తనువొందిన తనయుళమో
యనదగు గజదంతమూని యల రంగతలం
బున జొచ్చెను హరియపుడే
పనుపడ జనె ప్రకటబలుఁడు బలభద్రుండున్. 188

మ. సతులా మన్మథరమ్య విభ్రమఝరీ సర్వస్వదామంబుగా
గత దుస్సంసృతి దుఃఖశీర్ణహృదయుల్ కారుణ్యవారాశిగా
గతిమద్మల్లులు కల్పనాశమున నాకాలాగ్ని రుద్రాత్ముగా
బితరుల్ బాలునుగోలు బాలునిగనాభీరుల్ స్వమిత్రంబుగాన్.

శా. ధన్యుల్ దుర్గమ వేదపాదప శిఖాసత్వ ప్రవాళంబుగా
మన్యూగ్రుండగుకంసుఁడల్లస్వరమన్ మార్జించు కాలాత్మగా
నన్యుల్ రాజునకా ప్రజాళు లిడనానాపూర్ణ పాత్రంబుగా
జన్యస్థానగతున్ హరిందలచి రంచద్రాముని న్ఁ గాముగాన్.

గీ. ప్రేమమై ముచ్చటింపగ ప్రీతినెనయ
గాగలింపగ నరికట్టఁ గాము కేళి
నెరప ముద్దుగొనంగ నే తరుణు లపుడు
యత్న మొనరింపనైరి తదంత రాయ
రూపమున వచ్చెగాని యీపాపలజ్జ. 191

వ. కంసునకైనచో నపుడు పైత్యోద్రేక ప్రకృతిగల వానికి మధురరసంబువోలె మధుసూదనుండు గడు వెగటుగా గానుపించెను. 192

గీ. అసమ తేజంబు శాంతి రసార్ణవంబు
స్మరణ గొనువారి కానందసాంద్ర పదవి
యభిముఖముగొను నరుహృదయంబు గరుగు
నది యితని కెట్లు దుస్సహమయ్యె నహహ! 193

వ. తరువాత నుపహారంబులు సమర్పించియున్న నంద సునందాది గోపాలకులను గాంచుటకు సంతోషంబు గాంచి యున్న మరికొందరి రాజపురుషులను నొక్కచో వేత్రాసనం బుల గూర్చుండ నియమించి తానును రాజోపు నూర్ధ్వగతిని సూచించుచున్న వానివలె నోరనమున్న తాసనంబున గూర్చుం డి యుండెను. 194

ఉ. శ్రీ గిరిజా కృపారసఝరీ శుభసారభవత్కటాక్ష శో
భాగురు వీక్షణంబు లలభాసుర కల్పలతాసుమావళుల్
గా గొని సత్కవీంద్రు డనగా దగు శ్రీ నవకాళిదాసు బల్
బాగుగ దా రచించెనట బండిత మానస సద్విలాసమౌ
భాగవతాఖ్యచంపువున బ్రౌఢి తృతీయవిలాస మొప్పడున్.

చ. శివగిరిజా దయారస సుశేమపరీత కటాక్షవీక్షణో
ద్భవతత సాహితీ సుకవితారసభాసుర సుందరాఖ్య స

త్కృతిక్రతమా సపౌరభ సుధారసధారల మీరు నాంధ్రభా
గవతపుచంపునన్ వినుతిగాంచుతృతీయవిలాస మొప్పెడున్.

గద్య.

ఇది

శ్రీమన్మహారాజ రాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్ష వీక్షాలహరీ పరిత
సంగీత సాహిత్య సరసకవితాచాతురీధురీణ లౌకికవిద్యా
విశేష ప్రవీణ సత్యవోలు కులకలశ జలధి కువలయమిత్ర
భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కృవివశ పవిత్ర సోమరాజా
మాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర
రామాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల
సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ
దాంధ్ర చంపూభాగవతమునందు
తృ తీ య వి లా స ము

సం పూ ర్ణ ము.

శుభమస్తు.　　శ్రీరస్తు.　　అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ శాంకరీదేవ్యైనమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతము

చతుర్థవిలాసము.

—♦ శ్రీకృష్ణ బలరాములు చాణూర ముష్టికులను వధించుట ♦—

గీ. ఆహవపరుండు చాణూరుఁ డపుడు హరిని
గాంచి బలగర్వమునఁ బల్కెఁ గపటముగను
సహజబలయుక్తుఁగని బలరహితునిగను
గాంచువాఁ డెట్లు మూఢుండు గాకయుండు. 1

గీ. మీఱ లిర్వురు బలిమిచే మీఱిరనుచు
వేట్కనిచటికి మిమ్ము రప్పించె విభుడు
సత్యమిది మీరు యుద్ధకౌశలము జూపి
చెలగు నీతని మనము రంజించు టొప్పు. 2

వ. ఇవ్విధంబున బల్కుచున్న యనాత్మవేదియగు వానితో మధుసూదనుండు సకపటంబుగా నిట్లుపలికె. 3

గీ. మొనసి యీనృపు నుపకంఠముననె ప్రాణ
ముసు ఘటించెద నిది నాదు ముదమె యగును
గాని బాలా నుచితకార్యకలన మెలగు
నీ కిది శుభంబుగానిదై నెగడుగాక. 4

గీ. మానితోత్సాహకలనను మాటుసేయ
దీనవాక్యముచే హరి మానసమును
బడయఁజాలని వీడెయా బాలిశుండు
తత్వము గ్రహించునట్టి మాధవుఁడు గాడు. 5

కం. శూరుండగు కేశిని మద
వారణమును దునిమి బాలభావము నెల్లన్
దీరుగఁ జూపితివయ్యెడ
వారకనిపు డెట్లు బాలభావం బలరెన్. 6

వ. అని యీలీల చాణూరుండు వల్కుచుండ భగ వంతుండగు వాసుదేవుం డది సరియే? యని నుడివి మిగుల యుద్ధ విద్యాపారీణుని తీరున గొప్ప చప్పుడప్పు డుప్పతిల్ల కరతలాస్ఫాలనంబు గావించి చాణూరుగదియు నవసరంబున బలభద్రుండును ముష్టికునిపై గదిసెను. 7

చ. అతుల శరీమప్పుష్ప లలితాకృతి బాలకు డీత డెక్కడ
దృఢతమగు నమ్మహాభుజగ భోగకరాళ శరీరధారి యు
ద్ధతుడగు నీత డెక్కడ నధర్మము మీఱగ జూచుచున్న దు
ష్కృతియగునీనృపాధమున కెట్లుశుభంబులభించునియ్యెడన్.

వ. ఇవ్విధంబునం, బురజనులందఱును జింతాసంక్రాంతంబగు నంతరంగంబు గలవారలైయున్న సమయంబున. 9

సీ. ఘోరంబుగా సముద్భూతంబులైనట్టి
సింహనాదంబులు చెలగుచుండ
ఘనతరధ్వనుల నుద్గతములై యనరారు
వీరవాదంబులు వెలయుచుండ
పటుతరోద్యత్పరిభ్రమణంబు లెంతయున్
బహుళంబు లగుచును బరగుచుండ
రహిమీఱ నూహింత రంధ్రసమార్గంబులు
సాంద్రంబు లగుచు నెసంగుచుండ
గీ. శత్రువున కక్షముఖముగా సర[illegible] జనుల
మిళదపక్రమణంబుల మొలగుటయును
బడుటయును లేచుచుండుటం బరగుచుండ
నద్భుతంబుగ మల్లకృతాజియయ్యె. 10

చ. ఘనముగ స్వేదబిందువులఁ గ్రాలెడు మేనును దీనకంపమున్
దనరెడులోలదృష్టులును దారపునూర్పులచాలు గ్లానియున్
బెనగొను ముంగురుల్ గుఱుగు వీనిముఖంబునుఁ జూచునట్టివే
ళనుగఠినాత్ములైనను గరంగిదయార్ద్రులుగాక యుందురే!
తరువాత—

ఉ. బాలుడనంచు నెంచువెడ భావమి కేలను వీరవాదముల్
మాలిమిసేయు టెందు కిక మత్తశపీకుము నీకు నియ్యెడే

గాలము లీలఁ గ్రాలు ఫలకాలమటంచను శౌరివాక్సుధా
జాలము గ్రోలువారుఁగడుసంతసమొందిరి డెందమందొగిన్.

వ. ఇవ్విధంబున బలికి చమత్కారంబుగా బైకెగిరి వాని కరయుగళంబును బట్టుకొని గరుడుండురగంబునుం బోలె నంబరతలంబున కెగురవైచి మరలం బట్టి కొంతవరకుం గిరగిరం ద్రిప్పుచు మిగుల శిథిలంబులగు సకల సంధిబంధంబులు గలిగి రక్తధారలం గక్కుచున్న చాణూరుని మధువైరి కడు వడిన్ బుడమిపయిన్ బారవైచెను 13

వ. అపుడు సంకర్షణుండు ముష్టియుద్ధ సమర్థుండన నెడు దురభిమానంబుగల ముష్టికుని గర్వంబు సర్వంబు నెడ లించి పిడుగుల వడువుల నడరుచుండు పిడికిటి పోటులచే నురము గ్రమ్మవైచి శరీరబంధంబును గొన్న కంసమనోరథఁ బును బోలెఁ బుడమిపయిం బడవైచెను. 14

కం. చాణూర ముష్టికుల ని
ర్వాణంబను గ్రతువుపూర్తి బడయగఁ బూర్ణా
నూనాహుతిగా నవుడు వి
లూనత, చల, కూట, తోసలులు మడిసిరటన్. 15

గీ. ఐదుగురు మల్లురును మృతినంద, మిగులు
వారితోఁ గూడఁ జనెఁ గంసు ధీరతయును
బాల! జయ! జీవ! బాగను పౌరజనుల
వాక్కులతోఁ గూడ శరీరవంబు వెలసె! 16

—• శ్రీకృష్ణుడు కంసునివధించుట •—

ఉ. బాలుర నీయవార్యులను బాపుడికన్ పురినుండియంచు నీ
వేళనుబట్టికట్టుడిదె విత్తవిహీనుల జేయుడెల్ల గో
పాలురనాదు తాతనుసపత్నగు వీనుఁను మాయులన్ మహో
ద్వేలురగన్నయట్టి వసుదేవుని జంపుడటంచుఁ గ్రోధియై
బాలిశుడైనరాజు శుభవాద్యములాపి భటాళికిట్లనెన్. 17

వ. ఈరీతిం గంసనృపతి పల్కుచున్న సమయంబున భగవంతుండగు శౌరి యనివారితరోషణాభీషణుండై త్వరితగతిం భూతలంబులనుండి మీఁదికెగసి సమున్నతాసన శిఖరంబు నొందియున్న యతిపాంసనుండగు కంసుని మత్తమాతంగంబు నలహరి తెరంగున గరంబులం గట్టిగాబట్టుకొని పుడమిపయిం బడవైచి యతనిమీఁద తానునుంబడియెను. 18

గీ. పెక్కురాత్రులనిద్దుర విడిచిచింత
చేత జాగరముండుటఁ జేసి శ్రాంతు
తీరుగాను నశ్రాంతంబు దీర్ఘనిద్రఁ
జెందెనయ్యెడ గంసుండు చిత్రముగను. 19

శా. హాహాశబ్దము భూమిపైనరులకష్టమ్యెన్ విషాదంబుచే
నాహా శబ్దము నద్దివిజసురలకష్టమ్యెన్ బ్రమోదంబుచే
దేహాంతర్ ఖిన్నతఁ గంసుగాంచిరిటభూదేవీసమాక్రాంతునిన్
బ్రాహర్షంబునఁ జూచిరప్పుసురలుఁ స్వర్గాంగనాలింగితున్. 20

గీ. కంకముఖులగు నెనమండ్రు కంససహజు
లైన దుష్టులురుష్టులై యాహవమున
కమితకండూతితోఁ రాఁగ నల్ల శౌరి
పశువులనుఁబోలె వధియించె వారినచట. 21

వ. అది యుక్తమేయగును.

గీ. అరయనే కామిమపరిణయమువహించి
కంకముఖతతిమృతుడగు కంసుగాంచి
యుద్ధభూమికి నేతెంచి యుండుగాక
కోపమున హరియెదుటను గూరుచుండ
ప్రకటతరజీవితాశ వ్యర్థంబుగాదె. 22

వ. అటుపిమ్మట నిజనాథుని ప్రమథనవార్తచే విరా
వార్తలై సంగతమనోగదలచే సంచలితాంగదలై తదంగనలు
సరభసంబుగావచ్చి రోదనంబుగావించుచు నతిదీనరవంబుతో
నిటుల విలపించిరి. 23

గీ. చెల్లమానాథ! ప్రియ! త్రిజగల్లలామ!
యెందుచే నిట్టిదశను నీవొందితిపుడు
రూఢిచేసీదు గూపానురూపకలన
వంచన మొనర్చి దివమునొందించబడితె
నిరతసురతాప్తి సౌరసుందరులచేత. 24

చ. హితములుగానినీదగు నహీనచరిత్రలమాన మొందు భూ
నతినటు ప్రేమబంధమున సాకెకునూరఁబల్కి కౌఁగిటన్

గుతుకముగొంటి వింతవరకుఁ సదయామతివట్టినీవు సం
గతి విరహార్తిఁ బ్రేయసినికన్ ననుజూడవు పల్కవేల నీ
గతి నశరణ్య నన్గరుణఁ గైకొనునాథ! యనాథని య్యెడన్. 25

చ. పరగుచు నెష్ఠాసేనలస్వభావముచే బెడమోహముఁ బెట్టినన్
త్వరగాని యూరడించెదవు తద్దయు శంకవహించి యట్టినీ
వరుడుగ నూరకొంటి వరయన్ గురరీరవరీతిగుందుచో
నిరవుగ వీనులన్ వినవదేల! దయాకర! మోహనోహరా. 26

గీ. ప్రియవు నీవయి నాసక్తి వెలయునాదు
బుద్ధిస్వర్గాంగనలఁ దృణంబుగనుదలప
దనిసదాఁ జెల్పి తద్వశ్యదైతివిగద!
ప్రేమఁ నన్నృతవచన చాతురీధురీణ. 27

గీ. నీదుతోడపీడి లజ్జచేసిరత శంక
గర్భగృహగాఢతమమునఁ గ్రాగుచుండి
వ్యర్థజీవనసై మరణాప్తిఁ గోరి
దివసములనెట్లు గడుపుదునవని, నాథ. 28

వ. ఇట్లు మిగుల విలపించి దరినున్న హరినరసి యిట్లు
పలికిరి. 29

క. కరుణాంబుధి! మామక దు
ష్కర కర్మనమీరణంబు గదపనిచో మా
గురుతర సౌభాగ్యవిహృతి
కరయఁగ నీబుద్ధి కలుషమయగు టెట్లుహరీ. 30

చ. గురుకృధ వైరి యైన నృపకుంజరునిన్దయ మాలిజంపు బల్
హరివగునీకు యుక్తమనయంబును దత్సహచారిణీస్థితిన్
దొరకొనియుంటిమవ్విధియుద్రుంప జాలనికూ్రిరలన్ను దు
ర్భరమాదమున్ దొరంగుమము వార జూడవ దేమి శ్రీవరా. 1

శ్రీకృష్ణుడు దేవకీవసుదేవుల చెఱమాన్పి యుగ్రసేనునికి పట్టంబుగట్టుట

వ. ఈవిధంబున జీవితోపకారిశంబుగా నాకారించు చున్న తదీయ ప్రాణనాయకలగువారి నూరడించి తల్లిదండ్రు లను కారాగారంబునుండి విడిపించి యదునందనులగునాబల రామకృష్ణులిరువురును సానందంబుగా వారికివందనంబు గావించిరి.

గీ. అంబ యని తాత యనివారలాడునుడులు
గాంచి తలిదండ్రులట చిరకాలమునకు
వెలయు కారాగృహప్రాప్తి చే నలరునార్తి
నెల్లవిడిచిరి ముదము చే నుల్లమలర. 33

వ. అటుపిమ్మట తల్లిదండ్రులగు దేవకీవసుదేవు లిరువు రును దమనందనులగు బలరామకృష్ణులం గాఢతరానురాగం బుచే గౌగలించుకొని మరలమరల నందింబట్టి నిరంతరానం దబాష్ప జలాభిషేకంబుచేత గంససంహారదీక్షాపరిసమాప్తి యందగు నవభృధస్నానంబునుంబోలె నొనర్చుచున్న పితృల నుగాంచి మధుసూదనుండు మధురంబుగా నిట్లుపలికెను. 34

గీ. బాలలీలలమిము మోద పరుపలేదు
మీవిపత్తులనెల్ల శమింపలేదు

యేనుతనుజుండనై నందుకిప్డు మీకు
ముక్తిమాత్రమె ఫలముగా బొల్పుచుండె. 35

గీ. తనదులీల విజాతీయ జనునిగూడ
చెలగి రంజించు సుతనిర్విశేషుడగుచు
ధరణినబ్బాలుడె, పురుషోత్తముడు దూర
మందునాపితరుల కేన నందనుడను. 36

గీ. మధురతరములు తత్వమర్మస్ప్రశంబు
లయ్యు లోకానుసారంబులైనవాని
ధన్యవాక్కులచే తలిదండ్రులపుడు
నానరమోహితులగుటది యుచితమగును. 37

వ. తరువాతను యదువుల కవనిపరిగ్రహంబునకు యయాతి శాపరూపాంతరాయంబును దెలిపి మాతామహుం డగు నుగ్రసేను ననునయించి రాజ్యభారంబునం దనువర్తిం చుట కొప్పంజెప్పి, నందగోపాలుని ప్రార్థనాపూర్వకంబుగా వ్రజంబునం దుండ నియమించి యదుకుల పురోహితుండగు గర్గమహర్షిచేత వసుదేవునాజ్ఞగొని యదునందనులిర్వురు నుప నయనసంస్కారంబులు గలవారలై తేజరిల్లుచుండిరి. 38

గీ. వరలు నిజసూత్రలబ్ధమా బ్రహ్మచర్య
మునకు మున్నె వ్రజాంగనాతనుసంగ
మున గృహస్థాశ్రమము శౌరిపొందెనట్టి
జెలగె వాచ్యాయనునిసూత్రసిద్ధమగుచు. 39

క. యదునందనులిర్వురు నటు
పిదపన్గురుకులముఁ జేరి వేదములెల్లన్
జదివిరి గాని హరిన్శ్రుతి
ముదమున గ్రహియింపఁదయ్యె పొల్పుగనెపుడున్ 40

క. హరికలశ్రుతి భావమునం
దరయగను పద, క్రమంబులం దెచ్చటఁజా
తురిగల్లదైన ప్రథవే
మరుగొనె త్రిపదక్రమాప్తి మాత్రమువలనన్. 41

వ. తరువాత నరువదినాల్గురోజులలో సకలకలాకలాపంబునొంది భగవంతుండగు శౌరి యొప్పుచుండెను బలభద్రుండునటులనే యొప్పుచుండెను. 42

క. ప్రకటవిధుండగు నీతడు
సకలకళలవృద్ధినెరపి చొప్పడిన
ప్రకరమునకైన నాఁబిపి
నికళలు క్షీణింపకుండె నెలకొనియెపుడున్. 43

వ. అటుతరువాత యదునందను లిర్వురును జలధిమధ్యంబున నణగియున్న తనతనయుం దెచ్చి యిచ్చుటయే గురుదక్షిణగా గోరుచున్న మునివరుండగు గురునిచే బ్రేరేపింపబడినవారలై వరుణాలయంబునొందిరి. 44

వ. అచ్చట ససంభ్రమంబుగా బూజ గావించుటం జేసి ప్రసన్నుండైన సముద్రంబునుండి వచ్చుచున్న జలచరుండగు

పంచజనాహ్వయంబుగల రక్కసుం డొక్కండు శంఖరూపం
బును ధరించియున్న వానిం గని తదపహారకుండు వీడెయని
తెలిసికొని సలీలంబుగా సలిలంబునందు మునిగి వానింబట్టు
కొని తదుదరంబునం దక్కొక్కండుం గురుతనయుం గానక
వానిం జీరితద్గర్భంబునుండి యర్భకుంగొని యాశంఖంబును
గూడ గ్రహించి సంయమినీ నామకంబగు శమననగరంబునకుం
జనిరి. 45

గీ. అపుడు హరికాలవశమున నాద్విజునకు
గరిమమీరగనుపనీతుగా నొనర్చి
గురుని సన్నిధి జేర్చెను కొమరు నిగుల
నదిద్వితీయపు జన్మమై యలరుటరుదె? 46

గీ. శాంతుని ధరామరకుమారు శౌరి యశని
తనువుచేతనె భూమి స్పృశునిగ జేసె.
నబ్బురము మాయిమై విధి నతిశయించు
నత డొనర్పని దెద్ది పరార్థ కాంతు. 47

—• జరాసంధుడు మధురమీద దండెత్తి కృష్ణునితో
యుద్ధము సేయుట •—

వ. అటుపమ్మట నొప్పునస్త్ర ప్రాప్తియను నామం
బులు గల కంసభార్యలు నూతన వైధవ్య విధురలై దుర్బో
ధంబు సేయుటవలన మగధదేశాధీశుండగు జరాసంధుండు
దండెత్తివచ్చి మధురానగర ప్రాకారంబు నాక్రమించెను. 48

సీ. పూర్వపు ద్వారముఁ బొలుపొంద
సాళ్వాది మేదినీపతు లాక్రమించి రపుడు
దక్షిణద్వారమున్ దగులీల విందాను
విందు లాక్రమణంబు నొందిరపుడు
పశ్చిమద్వారంబు ప్రమదద్రుమ ముఖులు
బలిమిని నరికట్టి తరలిరపుడు
నుత్తరద్వారంబు నొనర శకున్యాది
ముఖ్యులావరణను బూనిరపుడు

గీ. కలిత కల్పాంత తాండవా ఖండఖండ
పరశు నుద్దామథక్కా ప్రవటుఃనినాద
సోదరంబగు డిండిమాత్యుగ్రరావ
భరముచే నిండె బ్రహ్మాండ భాండమపుడు. 49

వ. తత్క్షణంబున తద్వృత్తాంతంబు నంతయుం దెలిసి
కొని యదుకదనంబని దెల్పుచు నారోహితస్యందనులగు
నయ్యదు నందనులు నగరరక్షణకై కృతవర్మసాత్యకి ప్రము
ఖుల కాజ్ఞయొసగి నియమించి వివిధాయుధంబులం గైకొని
యుద్ధంబుకొర కుత్తరద్వారంబునుండి కదువడిం బయలువెడలి
రప్పుడు. 50

మ. హరిబూరించెను బాంచజన్యమునముద్యద్వైరిసైన్యంబుదు
ష్కరభీతిన్ జన, భూమిఘూర్ణిలఁగ లోకంబుల్ జలింపన్ బరో

ధరముల్ రాల గిరుల్ బడంగ నరిదిన్ దానన్ గళన్మాగధీ
శ్వరుపృత్కందరనుండి ధైర్యహారిదా జన్దెంచె వెన్జూచుచున్.

వ. అప్పు డనేకవిధంబులను యశోధనంబగు నాయో
ధనంబు బయలుదేరెను—అది యుక్తమేయగును. 52

చ. సరయము శౌరిసంగరము శత్రువిదారణ కారణంబుగా
మెరయుటలొప్పునయ్యదియెమిత్రఘనాంగవిభేదహేతువై
బరగు శుచిత్రమానతని వైరులు దారితగాత్రులౌట వే
మరుశరభాధచేనుపయమంబును జెందుట లొప్పెఁజూచునా
మరతరుణీగణంబుపయమంబునుబొందుటచిత్రమెంతయున్.

చ. ఉరుతరసంగరంబున సముద్ధతుఁడౌ హరి కాలరుద్రుఁడై
వెరవుగ విండ్లయందు నవి వేట్కధరించినరాజులందు జ్యా
విరహము సేయుచుండు నతివేగముగా నలువంశఖండనం
బిరవుగ సేయు చాపములకెంతయుఁ దుచ్ఛనరేంద్రజాతికిన్
సరగున స్వీయచక్రమును శాత్రవచక్రముపట్టునొక్కడన్.

చ. పరగ ననేకయుద్ధముల భానునిఁజీల్చి నిజప్రతాప భా
స్కరుని నృపించు శౌరి, యదిగాన కళంకితరాజమండలం
బురువడిమాటుసేయుచునిజోన్నతిజాతయశస్సుధాంశునిన్
బరపెడుస్వప్రయోజన వివర్తిజగద్ధితుఁడౌట యెట్లొకో !55

వ. తరువాత శిశుపాల జరాసంధుల కెదురుగా వచ్చు
చున్న మధుసూదనుని గాంచి జరాసంధుఁడు సరోషోద్రేకంబు
తో నిట్లు పలికెను. 53

గీ. ఘోర ! హరి ! రాజసింహుఁడనైన నాదు
యెదుట నీగంతులివి శోభ నెనయు టెట్లు
తనవునను వ్రాలు నీగలు దలఁగుటకును
వాలహస్తంబుఁ గదుపుట ప్రకృతిగాదె. 57

వ. ఈరీతిని ధీరదూషణంబులగు వీరభాషణంబులు వలుకుచున్నవానింగని యమితరోషంబున భగవంతుండగు వాసుదేవుం డిట్లు సంభాషించెను. 58

ఉ. ధీరత నూరుమారులు మదీయ శరాహతిచేత నీతనూ
భారము జీరినన్ మరల బాగుగ నజ్జరగూర్చునంచు నా
శారుచి బూన వద్దికను శక్తియు మాకు బరాఖ్యనుండెఁగా
మారియనన్ నినున్ దునుము మానుగ నత్త్రణతన్ వహించునీ
కారయఁగృష్ణవర్త్మదరినం దెడు నంతకె ప్రాణముండుటల్.

వ. ఈవిధంబునఁ బలికి మధుసూదన మాగధాధిపతు లిర్వురును శరంబులు సంధించుటయు విడుచుటయునుం గూడ జూడక మిగుల నన్యోన్యజయంబును గోరుచున్నవారలై యద్భుతతరంబగు బాహుబల కుశలతం జూపుచు కలహాలాలసుండగు మునివరునిచేతనైనను మున్నెన్నఁడుం గన్నదియును విన్నదియు గానిదియు ఆరాధించుచుండు సురాసురులు గలదియు నగు సంగరంబుఁ గరంబు గావించిరి. 60

వ. అటుపిమ్మట హలాయుధునిచే పట్టుబడి రథంబువిడిచి శిగ్గుచే తలవంచుకొని యున్నట్టి యా జరాసంధునిం

గార్యగౌరవంబునంజేసి కరుణచేతంబోలవిడిపించి మధువైరిమ
థురానగర బునకుంజనియెను. 61

—• శ్రీకృష్ణుని కాలయవనుండు వెంటనంటిపరుగెత్తుట •—

వ. ఈపగిది పదియేనుమారులు సంగరంబు జేసినదియె
మరలంజేయుచుం బరాజితుండై మరల పదునెనిమిదవమా
రుగూడ జరాసంధుండు సంగ్రామకామంబు చే సన్నాహంబు
సేయుచున్నవాఁడై యున్నసమయంబున నారదప్రచోదితుండై
జవనుండగు యవనుండు మధురానగరంబునొంది యామధు
సూదను నాహవంబు కొరకాహ్వానంబుగావించెను. 62

వ. యదుపతియును నావృత్తాంతంబునిని యతివిషమ
స్థితి సముపస్థితంబైనదని మంత్రులతో నాలోచించి స్వజన
గోపనంబుకొరకు సముద్రమధ్యంబున పదిరెండామడ వైశా
ల్యంబుగల ద్వారకానగరంబను పేర నొక పట్టణంబు విశ్వక
ర్మచేత నిర్మింపజేసెను. 63

వ. అపుడా సలిలదుర్గంబున నిజదాయాదులగునయ్యా
దవులనందఱనుంచి యాయదునాయకుండు బలభద్రునితో
గూడి సంగ్రామకామంబుచేత మధురానగరంబునుండి బయ
లువెడలెను. 64

వ. ఆలీల వచ్చియున్నయతనింజూచి మును నారదుని
చే దెలుపబడినరూపరేఖలనెంచియారవిందనాభునిగాగ్రహించి

మనంబున నిశ్చయించుకొని దురితభవనుండగు యవనుండు శ్రీకృష్ణుం డంతంబుగా నతని యువకంఠంబున కేగెను. 65

వ. అపుడు భగవంతుండగు వాసుదేవుండు శీఘ్రంబుగా నబలునింబోలె పలాయమానుండగుచు దనతోఁగూడ బట్టుకొనుటకుఁ బర్వులిడి వచ్చుచున్న నయవిహీనుండగునీయవనుని ధరాధరకంధరంబునొందించి తా నంతర్థానంబునొందెను.

వ. దుర్బుద్ధియగునయ్యవనుండచ్చట గిరిగుహాంతరాళంబున, మాంధాతృసుతుండును నిక్ష్వాకుకులుండును సురాసుర సంగరసంగతంబగు శ్రమనివారించికొనుటకు నింద్రాది దేవతలచేత ననుజ్ఞగొని శయనించియున్నవాడును నీదునిద్రాభంగంబు సేయువాడు భస్మీభూతుండగునని వరంబు గొనియున్నవాడును నగు రాజర్షియైన ముచికుందునిగని ముకుందుండని మెడు బుద్ధితో సక్రోధంబుగాఁ గాలితోఁడందన్నెను. 67

వ. ఆముచికుందుండంతట మేలుకొని లేచి కన్నుదెరచి నలుదిక్కులంజూచుచు నక్షిపాతంబువలన నెదుటనున్నవాని భస్మంబుగావించి చూచి యాహా! యేమిది! యిట్లను చిత్రంబగునిది ఘటిల్లించినది యని మనమ్మున జింతించుచున్నవాడై తన నెంత సముపవిష్టుండై యున్న యక్షీణమహిమాన్వితుండగు నధోక్షజు నీక్షించి యిట్లనుతించెను. 68

—• ముచికుందుడు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట •

చ. అనిశమసత్తులౌ గుణములన్నియునీయెడఁ గొల్పి సన్నుతుల్
మనిపెడువారిపైఁ గృపను మత్సరమెద్దియు లేదు లోకమం
దనుచును నాత్మసన్నుతిసయంబునఁ దెల్పెద మట్టివాక్కుల
య్యనువగునట్టి నీపరిచయంబది తోరముగాఁగ మిథ్యలౌ
ననని రహంకృతిన్ గొనెదవంచుయశంబునిం చెచిత్రమౌ. 69

చ. కనభవదిష్టయై యసతిగా దగు మాయనినుం గ్రహించి దా
బెనగొను భేదబుద్ధి నొదవించి స్వజాతిజులైన జీవులన్
ఘనమగునట్టి నీగృహముఖంబునుఁ జూడనివారిఁ గాఁగ బెం
పొనరిచి నీవునైన యటనుందువొ లేవొ యటంచుసంశయం
బును ఘటియించె దానినిక బోవగఁ ద్రోయుము మాకు లాభమౌ.

చ. పటుతిగుణంపు తాడులను బాగుగ దేహులఁ గట్టి వేదనో
త్కటులయియంత దీనులము తత్త్వయుఁ బోవ్రుచుటంచు ముక్తికై
పాటుకునఁ బల్కు జీవితులము ష్టుఁ జేసెదు లాభమద్దియం
తట నమృతంబు దుర్గమున దార్చెద వద్దియు నార్తి లేమికిన్.

మ. మనుకళ్యాణమనంతమీవఁ గొని రమ్యంబౌచు నిస్సారమై
యను వాకోశములన్ ఘటించుచు ననుఁ వాళిన్ గడుం వేరుగా
ననిశంబున్ రచియించి మోహమిసుమాయావిన్ నిసన్ గాంచియా
ర్తి నిగొంచున్ భవద్దయక్యలగ్నయి భుక్తిమాని ఖేదింతుర
య్యనఘుంబౌ శ్రుతిధర్మ మన్మములనాహా! నీకు శాచాతురీ.

చ. పరువడినిన్ దివ్రిక్రిముడవంచునెరింగియు బండితుల్సదా
దరమున మానసంబునను దాల్తురదేమొకొ యజ్ఞానవిద్యచే
మరచినస్వాత్మముల్గలుగుమత్తులకయ్యది యేహితంబగున్
గరిమనుముందుగా మదిని గైకొనివెన్కతదాత్మనెంతయున్
దొరకొనిస్వాత్మలో నెరపిత్రుంతువు వారలనామరూపముల్.73

చ. కరములులేకె చేకొనెదు కాళులులేకయె పర్వెత్తెదా
గరిమనుఁ గన్నులన్ గొనకె కాంతువువీనులులేకెవిందువా
పరమగుచూపు పాచ్యునకుప్రత్యకుగా నెటులయ్యెనంచు ధీ
విరతిభ్రిమింత్రుతత్వవదవిన్గనజాలక బ్రహ్మముఖ్యులున్

వ. ఇవ్విధంబున మిగులదూరతరంబుగాసన్నుతించుచు
న్న యా ముచికుందుని ముకుందుడు సాదరంబుగా నభినం
దించి వరంబుగూడ ప్రసాదించి సకలతీర్థ సంచారంబుగావిం
చి మధురానగరంబునకు మరలివచ్చెను. 75

వ. తరువాత ముచికుందుండు కందరోదరంబునుండి
బయలువెరి గంధమాదనగంబునొంది యచ్చట నరనారా
యణాశ్రియమందలి బదర్యాశ్రిమమందు మురహారియగు శౌరి
నిమిగుల నారాధించి పూజించెను. 76

—• జరాసంధుడు ప్రవర్షణగిరిని దహించుట •—

వ. అప్పుడు భగవంతుండగు వాసుదేవుండును యవను
నికి దోడుగావచ్చియున్న తుచ్ఛులగు మ్లేచ్ఛులనురుముఁజేసి
తదీయంబగు సర్వధనంబును ద్వారకానగరంబు నొందించి

యున్న సమయంబున జరాసంధుండుమరల సమీపించి మకర వ్యూహంబుగావించి మురవైరికడ్డముగామార్గంబునరికట్టెను. 77

వ. మరియు నానావిధంబగు సమరంబుగావించి జాత రూపజాతంబు నాక్రమించి సముపజాతకుతూహలంబుతో సంగరాకాంక్షియై యరవిందనయనుని సమీపంబున కేగెను. 78

వ. అప్పుడు భగవంతుండగు శౌరి తదీయసంరంభంబునుసహింపలేనివానివలె బలరామునితోఁగూడి చపలంబుగా పలాయమానుండై పవమానవేగంబుతో కరవీరపురంబునందారాత్రిని వెళ్లించి సూర్యోదయసమయంబుననే గోమంతంబనువేరుగల సానుమంతంబు నారోహించెను. 79

వ. అచ్చట ప్రవర్షణాభిధేయంబుగు గిరిశిఖరంబునారోహించి ఫలమూలాశనంబుల గావించుచున్న యదునందనులనిర్వైరంబట్టుకొన నిచ్ఛగలవాడై మాగధుండు సపరివారంబుగా నాశిఖరిం బరివేష్టించి దానిపై కెక్కియచ్చటచ్చటనో! దాగియున్నవారిం బొడగానక యాపర్వతంబునంతటను నగ్నినంటించి కాల్చివైచెను. 80

వ. అపుడనలపరీతంబగు నప్పర్వతంబును వారిర్వురును విడిచి సచమత్కారంబుగా నెగిరిపోవుచు దశయోజనంబులు గడచి బహువేగంబుగా సాహసించి భూమికిందిగిరి. 81

గీ. మాగధునివంచనమొనర్చి మాధవుండును
బలుఁడుద్వారకకేగిరి భద్రముగను

ముగ్ధుఁడగుమాగధుఁడు వారుదగ్ధులైర
టంచు ముదమొంది తనపురికరిగెనపుడు. 82

వ. అటుతరువాత మరియొకప్పుఁడానర్తి దేశాధిపతి యగు రైవతుండనెడు రాజు చతురానన నియోగంబువలన దననందనయగు రేవతియను గుణవతిని బలరామునకు భార్యనుగానొసంగెను.

గీ. రమ్యసన్మార్గవర్తియౌ రౌహిణేయు
డట్టివిధివశతను కన్యనందకున్నె!
యైనను సమున్నతగృహోప్తిహర్షితుడయి
యటఁగృతాశయతఁజెలింపడద్భుతముగ. 84

—• రుక్మిణీకళ్యాణ కథాప్రారంభము. •—

గీ. విమలగుణలోలయౌభీష్మ విభునిబాల
విధునికరముగ్రహింపగా వేట్కగోరె
ముగ్ధత సమున్నతుడు దురాపుడగునతని
నామెమదిగోరుటది యుపహాస్యమగునె. 85

గీ. కామమోహితుడై రాజకన్యకనల
విధుడుమోహించె ప్రియయౌచు వెలయుటకును.
నరగనిదిగాఁగ దగదను సంశయుంబు
నెట్లుగాను విధినిరసించియేగువాడు. 86

వ. ఈవిధంబున ననోన్యగుణాకర్ణనంబువలన నిర్ణ యించుకొనబడిన సంపర్కంబుగల రుక్మిణీకృష్ణులకు ప్రీతికూ

లచారియై శిశుపాలపక్షపాతియగు రుక్మికగు నృష్టహృదయం
బుదెలుపుటకై రుక్మిణీదేవి, సందేశహారియు నాప్తుండునునగు
నొకబ్రాహ్మణోత్తముని మధుసూదనుని సన్నిధికంపించెను. 87

గీ. ద్విజుడు దెల్పినయామె సందేశమపుడు
హరివినుచు ముందెకాదగునట్టిశుభము
ననుభవించెను తద్వివాహప్రమహోత్స
వంబుగనుటయె మిగిలెను వసుధనింక. 88

వ. అపుడు సందేశహరుండగు భూసురునితో యదు
నందనులతివినతానందనంబగు స్యందనంబు నధిరోహించి యొ
కరోజునకు పరివారంబుతోగూడ రుక్మిణిం బరిణయ మొంద
గోరినవాడై కుండిన నగరంబునొందిరి. 89

వ. అపుడె శిశుపాలుండును సాల్వజరాసంధాది స్వప
రివారంబుతో రుక్మిణిం బరిణయ మొందగోరినవాడై కుండిన
నగరంబునొందెను. 90

గీ. అంతలోశౌరి వేట్కతోనలరుచుండ
నామె విమతినిశంకించి వ్యసన మొందె
దైవమనుకూలభావంబుఁ దలచుగాక
యట్టిదియెరుంగవశమె బ్రాహ్మకునుగాక. 91

వ. అటుతరువాత భూసురవరుండును శీఘ్రగమనంబు
తోవచ్చి యదునాయకుండగు హరివచ్చియున్నవాడనిరుక్మిణి
కివిన్నవించుట కంతఃపురంబునకేగెను. 92

గీ. మహితద్విజరాజు దర్శనమాత్రముననె
శుభదముదమిడె నలరాజసుతకునామె
నిచితరుచిభంగకృత్యాజ్ఞా నిరతమంద
తనుజభాక్సవితృనిభీతిఁదాల్పదయ్యె. 93

గీ. మహిసురుడు దెల్పవిని సుదృగ్మణికినపుడు
శౌరి యాపాతబుద్ధినిశ్చయముగల్గె
దానిచేతను ప్రత్యక్ష దర్శనమున
బరగునటు పరమానందభరమునొందె. 94

వ. తరువాత విదర్భాధిపతియగు భీష్మకుండు వసుదేవనందనులిర్వురను నిజతనూజయగు రుక్మిణీ వివాహమహోత్సవంబు నాలోకించుటకై వేడుకగలవారలై వచ్చియుందురని నిశ్చయించుకొని వారలకెదురుగా జని విధిపూర్వంబుగానర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి పూజించి బాహ్యోద్యానంబునందున నివసింపజేసెను. 95

వ. అప్పుడే చేదిరాజతనూజుండగు శిశుపాలునిజామాతగా దలచుచున్నవాడై లెస్సగాబూజించి నగరంబునకుదోడ్కొనివచ్చి ప్రవేశపెట్టెను. 96

క. దమఘోషవిధశ్చైశులు
తమసుతునకు సుతకునపుడు దగుశుభమలరన్
విమలాంగమంగళశ్రియ
లమరగనిజ జనులచేతనలరించిరొగిన్. 97

వ॥ ఆహా! యిది మిగుల నాశ్చర్యముగానున్నది.

గీ॥ చెలఁగి శ్రుతిమంతయయ్యెను చేదిపతికి
క్షాతుకాప్తి శుభోత్తరగానిదయ్యె
ద్విజునిలౌకిక మంత్రసిద్ధినివహించు
నదియె శౌరికి శుభమునకయ్యెనహహా! 98

రుక్మిణీదేవి నిర్గమము—గౌరీనిలయంబున కరుగుట.

99 వ॥ అటుపిమ్మట ననర్గళంబగు మంగళతూర్యరావంబుచే దిశాముఖంబులు ముఖరితంబులగుచుండ, వారింపదరముగాని పరివారవారవరవర్ణినుల గళవిగళితంబులగుమంగళగీత కలవరంబులచే దిగంచలంబులు వాచాలితంబులగుచుండ, విపణిశ్రేణులు నానావిధంబులగు నుపహారంబులతో మనోహరంబులై యలరుచుండ మహోత్సవంబును జూడవచ్చిన నాగరికజనంబులాలోకశబ్దంబులు బల్కుచుండ, మండజనసమూహపరివృతయై వివిధాయుధ విశేషంబులచే సమధిగతంబగు యోధయూథంబుతోఁ బరివేష్టింపబడినదై శచీదేవి విధంబున హరిపరాయణయు స్వాహాదేవివలెఁ గృష్ణవర్త్మదత్తచిత్తయును సంయమినింబోలె జీవితేశహృదయయు తామసిలీల నిరంతరాశాశ్రితులగు పుణ్యజనులచే ముఖ్యముగా బొందదగినదియు భార్గవిచందంబున భువనాధిపానురక్తయు, సదాగతి రీతి ప్రియస్పర్శనాభిలాషిణియును, సర్వసంపత్కాలనవమువున మనుష్య ధర్మానువర్తినియు, పార్వతిగతివృషాకపి

ప్రిణయినియు, భారతితీరున విధ్యానుకూల్యకామయు, ఛాయకైవడి పద్మాప్తాభిలాషిణియు, రోహిణికరణివిధుసంగమాభిలాషిణియు, తారతీరునకమనీ యధిషణయు దేవసేనవిధంబున కౌమారవిభ్రిమప్రిణయినియు రతిగతికందర్పవశగయు ద్రిపదాత్మజంబోలె ధర్మానురక్తయు సుభద్రిపగిదినపార్థగామవర్జితయు చిత్రాంగదభంగిప్రియ విజయాభిలాషిణియు, నిలవలెబుధశ్లాఘనీయయును, సతిగతి తా తానభిమత పతికాముకయును, నూర్మిళలీల రామానుజానురక్తయు, దేవయానింబోలె కమనీయకచయు నహల్యవలె రచితాతిరిక్తపతికాముకయు మరియు పాతివ్రిత్యంబునకు రూపాంతరయగు దానింబోలె వెలయుచున్నదియు, గతిరామణీయకంబుచేతను, హరినవిహాపంబునొందు నిచ్ఛచేతనుంగూడ హంసగామినియు, హారిద్ర వసనంబు ధరించుటచేతను మాధవానురక్తతగలదగుటచేతనుంగూడం బీతాంబరప్రిణయినియు, సత్యకామతచేతను హరివాంఛచేతనుంగూడ నచ్యుతకామయును మంజీరమంజుల శింజితంబుచే రంజితయగుటచేతను జలజవిజిగీషచేతనుంగూడ గర్జవలె పదయుగళంబును బుడమిపైనుంచుచున్నదియు తపఃప్రిభావంబువలన సంభూతంబగు జంగమభావంబుగల రంభాస్తంభయుగళంబువలె వెలయు నూరుయుగళంబును ధరించియున్నదియు, కాంచీపదత్వంబుచే మదనునకు తపఃసిద్ధిక్షేత్రింబువలె నలరు నితంబబింబంబు నవలంబించి

యున్నదియుఁ దదంగనిర్మాణసమయంబున లంబోదరు నారాధింపనివిధిచే, మరువబడినదివోలె వెలయు ననలగ్నంబును ధరించుచున్నదియు, హృదయంబున శయనించుసంగజ మతంగజంబునకు గల జగతీధరలంఘునేచ్ఛచే నుందరకుఁజూచిన ముఖంబునందలి కుంభంబులననుకరించు కుచయుగళంబుతోడను శుండాదండంబుననుకరించు రోమరాజితోడను శోభిల్లుచున్నదియు, ముఖచంద్రసేవ నేయుటకు వచ్చియున్న నక్షత్రమాలికలీల వెలయునిరువదియేనుముత్తెంబులుగల నక్షత్రమాలికచే వలయితంబగు గళప్రదేశంబుగలదియు, చంద్రునిదిరస్కరించి యున్నదైనను వాస్తవంబునలన నిదిచంద్రసహోదరంబనియెడు దుష్కీర్తినిం బరిహరించుకొనుటకుం బోలె జన్మాంతరంబును స్వీకరించిన, వదనారవిందంబుతోఁ బ్రకాశించుచున్నదియు, మొలదుగా మధుగాత్రవైరియు, దరువాత ననేకప్రకారంబుల చేఁబరితృక్తమధురసండగు వారి చేవాంఛింపఁబడుచుండు మాధురీధురీణంబగు నధరంబును ధరించి యున్నదియును, బింబాధరమాధురి నభ్యసించుటకుంబోలె సమీపంబునకువచ్చియున్న సుధాబిందువు చందంబున నలరు నాసామౌక్తికంబుచేనలంకరింపఁబడినదియు, అపరిపూర్ణంబగు వదనసౌందర్య సాగరసేతువు రీతినొప్పుచున్న నాసికచే విరాజిల్లుచున్నదియు, మధువశాసరశరచేశశుత్రివిలంఘనమందు నిర్ద్విశంకంబగునట్టి నయనయుగళంబుచే రంజిల్లు

చున్నదియు, సన్నరేశపరితారణంబునకు ముకుందకళ్యాణ నిధివిలోకనంబున కనుకూలంబగు సిద్ధాంజనంబు కైవడినలరు కస్తూరీ తిలకంబునళిక దేశంబున ధరియించియున్నదియు,నను భూతసీమంత కర్మంబులుగల శుభ్రతియువతుల గర్భకుహరంబు నుండి యావిర్భవించిన వాలజాలంబును శిరంబుచేత శ్లాఘిం చుచున్నదియు, తటిల్లతికపోలిక ప్రావృషేణ్యతగలిగి యతి నైల్యంబునొంది యమృతంబును విడుచుచున్న ఘనుననువ ర్తించుచున్నదియు, తారకవలె విష్ణుపదలోలయు, చంద్రిక వలె కువలయామోదినియు, వాసరలక్ష్మివలె రాజమండలం బును మలినంబుగావించు వేడ్కగాందియు, దీపశిఖవలె ననం తస్నేహానిక్షేపయోగ్యయు, కల్పలతతెరంగున జగదాదర ణీయ పల్లవానుషక్తయు, కామధేనువువలె గోవిందాధీనజీవ నయు, చింతామణింబోలె నభీష్టస్పర్శనంబున బద్ధాదరమైన దియు, నమృతధారతీరున ముఖ్యంబుగాఁ గాదగిన విష్ణురథా పహారంబుగలదియు సిద్ధరసంబుహారి కరణి జాతరూపరూపౌన్న త్యలాలస ధన్యజన్మై కలభ్యయు దివ్యౌషధివలె సకలాంగజ రుజాపహారిస్పర్శయుఁ గుముదినిపగిది విధుస్పృహణీయపుష్పో ద్గమంబుగలదియు, రత్నమయమేఖలంబోలె కళ్యాణసంబద్ధ యు, మణిమంజరిరీతి నాలంబిత గుణగణయు, రత్నమాలిక పోలిక నంతరావేశిత నాయకరత్నయు, శాంతిచందంబున హరియోగానుకూలయు, కరుణకరణి పరసుఖావహాయును

తుమువలె పురుషోత్తమనిర్వాణ హేతుభూతయు, శ్రీద్ధవలె పురుషోత్తమకృత సకలేష్టసాఫల్యసంపాదికయు, ముక్తికై వడి విబుధశ్లాఘనీయయు, తీర్థయాత్రచందంబున శిశుపాల దురవాపయు సురభిభాతిగదాధరభీరు భావోచితయు, భాగీరథివగిది జగతీపతి తపోలభ్యయు యమునతీరున కృష్ణగుణ ప్రీణయియు సరస్వతివలె విశ్వంభరాంతర్గతజీవనయు,కవేరతనయంబోలె చోళదేశగత మధురతరపయోధరయు, సరయూనదింబోలె హంసావాసంబగు మానసంబునుండి ప్రసరించుచుండెడు సర్వతోముఖ సంభ్రమంబుగలదియు, విరజవలె వైకుంఠసమీపగామినియు, తుంగభద్రచందంబున మధురతర సర్వతోముఖాటోపయు కుసుమ మంజరిరీతి సదాళికదంబకరంభితయు కీర్తింబోలె సుఖస్వాహావయు సుకృతపరంపరలీల హరిప్రీతి జనకయు భగవతియు నగు భీష్మకతనయయైన రుక్మిణీదేవి స్వయముగనె సర్వమంగళోపాసితయయ్యును సర్వమంగళనుపాసించుటకు నంతఃపురంబునుండి బయలువెడలిపుర మార్గంబు నిర్గమించి భవానీ భవనంబునొందెను. 99

వ. అట నామెను యథావిధింబూజించి తన్మందిరంబు వెలువడి సఖీజనంబులతోగూడ నడుచుచు దేవమాయంబోలె మనుజదురవాపయు నఘటితఘటనాపటీయసి చందంబున పూర్వపక్షవాస్తవ్యంబగు సకలమైన రాజమండలంబు ననాలోక పాత్రతాపాదనంబుచేత స్వల్పంబుగా జేయుచున్న కృష్ణవ

ష్ఠాశ్రిత రాజ మండలంబు నభివృద్ధినొందించుచు లజ్జతోఁగూడుకొన్నదై మంద మందగమనంబుతో ముకుందస్యందనాభిముఖంబుగా నేగెను. 100

—• శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణీదేవిని గొనిపోవుట. •—

క. దరినున్న రాజమండలి
వరువడి విడనాడి చక్రభాసురపద్మా
దర రథమునుఁ జేరె మనో
హరసవిత్రు పేరిమ పాత్రమగుటసతియుదార్. 101

క. అరయఁగ పేరియసి హారణమె
హారణము మరియెద్దిగొనక హార్షముతోడన్
వెరవరిరాజులు జూడఁగ
మురియుచు రుక్మిణిని గూడి మురహరి వెడలెన్. 102

వ. అటుతరువాత జరాసంధాదులు యుద్ధంబునకు బద్ధాదరులై మధుసూదను ననుసరించి పర్వెత్తుచు, ననేకప్రకారంబుగా సమరంబువించి పరాజయంబునొంది భగ్నరథులునుశిథిలమనోరథులును నయి తిరిగివచ్చి త్రిదివంబునుండి పరిభ్రష్టుండగు నహుషునిచందంబున, పురుహూతునిచే ద్రోసివేయబడిన త్రిశంకునికైవడిని ప్రమాదగళిత విద్యుండగు పండితునిరీతి, పశ్యతోహారుండగు స్వర్ణకారునిచే నపహృతంబగు రత్నంబుగల పాహుకారునితీరున నతిదూనమానమానసుండై దుఃఖించుచున్న శిశుపాలునూరడించి పలికి వానితోఁగూడ తమతమ భవనంబుల కేగిరి. 103

క. హరి ననిమనుమక నాసో
దరిఁగొనక యె వత్తునే ముదంబున ననుచున్
వరరుక్మి కోపమునని టు
నెరపుప్రతిజ్ఞయును నప్పుడు నిజమైయుండెన్. 104

వ. ఈవిధంబున రాజబంధువులయెదుట సక్రోధంబుగా బ్రతిజ్ఞగావించి యక్షౌహిణీపరిమితంబగు సైన్యంబుతోఁ గూడుకొని మధుసూదను ననుసరించి బర్వులిడుచుండెను. 105

గీ. కనుగొన స్వదారమూదాయగతయనంగ
నలరు నలపశ్యతోఁ హరుడతడు రుక్మి
కిపుడు మరల నోసంగునే యిటుస్వమృత్యు
వునకునై కృష్ణవర్త్మను బొందువాని
విపులనెచ్చట గనలేదువినగలేదు. 106

వ. అట్లు మధుసూదనుని దరికరిగి యుట్లుపలికెను. 107

గీ. కర్కశముఖాప్త మార్గణౌఘంబురుక్మి
బ్రతికియుండ స్వసారమపాప్రియనగ
మరలిరాదిక ఖలభావ మలినవిడుము
గాఢముష్టిని నిడకున్న గలుగునీదు
స్వపరిపాలన బుద్ధిదుష్టయగుగాఁడె. 108

వ. రుక్మి యిట్లుపల్కుచుండుసప్పుడు.

గీ. అరయశౌరియెకాదు గతాహిభీతి
నతనిసద్యశమును చంద్రహాసమొండె

నపుడు రిపువపువులనె కాదమరసతుల
తనులతలసాత్వికాసముల్ దడిపెనహహా. 109

వ. తరువాత నిహతవాహినీ వాహనుండును సముప
జాతపరాజయుండును నగు రుక్మియనువానిం జంపుటకు యో
ధయూధంబులుఁ గాంక్షించుచున్న సమయంబున. 110

క. సారెకు రుక్మిణి దైన్యా
సారంబగు వాక్సుధారసము హరిగోత్రిలఁ
గా రుక్మికదియె మరణము
వారింపగ హేతువయ్యె బహుచిత్రముగాఁ 111

వ. తరువాత కేశవునాజ్ఞచే రుక్మిని ముండితముండుని
గా జేసి వైరూప్యంబునొందించి పగ్గపు త్రాళ్ళచే యోధవరు
లు బంధించిరి—అది యుక్తముగనేయున్నది 112

గీ. అలధనుర్వేదనైపుణ్యసుంత మొందు
తరిని సేయగ దగునదే దగెనుపీని
శరయు సంగసమావర్తనాప్తిచికుర
ముండనంబు శిరఃశ్మశ్రుముండనంబు. 113

—• శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణీదేవిని పెండ్లాడుట •—

వ. అటుపిమ్మట పరమకారుణికుండగుబలభద్రునిచేత
విడిపింపబడినవాడై రుక్మియనునతండు ప్రాణమాత్రావశిష్టుం
డై మరలిపోవుచుండునపుడు శౌరియును త్వరితంబుగా ద్వార
కానగరంబునొంది యథావిధిపూర్వకంబుగా రుక్మిణిం బెండ్లి
యాడెను. 114

క. హరిచేపాణిగ్రహణము
బరువడి ద్వివిధంబునొందబడియెను దొలుతన్
ధరణీసురసాక్షికమును
సరసంబుగఁ బిదపనగ్ని సాక్షికమునుగాన్. 115

వ. తరువాత నొకప్పుడు పూర్వకాలమున పురారి నయనానల జ్వాలలచే దగ్ధుండగు కాముండు శరీరకామంబు నొంది కమలాపతి హృదయంబునం బ్రవేశించెను. 116

వ. తరువాత వైదర్భి గర్భసంభూతుండైన ప్రద్యుమ్న నామకుండగు నీతని బురిటిదినంబులలోననే శంబరాసురుండు తనకువైరిఁగాదలంచి యపహరించి సముద్ర మధ్యంబునం బడవైచెను. 117

గీ. మీనకేతనుఁడీతండు మేఱమీఱి
గంబమునమము చిరముగాఁ గట్టెననుచు
వైరివలెమీనమయ్యెడ వచ్చికడగి
యామహాశిశువును మ్రింగెనద్భుతముగ. 118

వ. అపుడామీనంబును శంబరాసురుని కొరకు బల్లె వాండ్రిచేఁ గానుకగానర్పింపబడినదపుడువంటలవాడు దానిం గొని చని కత్తిపీటచే దరుగు సమయంబున దానిగర్భంబునం దున్న శిశువునుఁ బైకిదీసి పాకశాలాధ్యక్షురాలును యచ్చట వశించియున్న మాయావతియను నపరనామంబుగల రతిదేవి కొరకు నివేదించెను. 119

వ. ఆమెయపుడిదేమిచిత్రమని శంకించుకొనుచున్నదై పిమ్మట నారదవచనంబువలన నితని యాదార్థ్యంబును దెలిసికొని పతిలాభంబువలన పరితుష్టాంతరంగయై బాలకుం బోషించెను. 120

వ. తరువాత మఱికొంత కాలంబునకు సంజాతయావనుండై యావద్యుమ్నుండు స్త్రీశరంబులకు లక్ష్యభూతుండయ్యెను. 121

గీ. సొంగుడయ్యెనుఁ దన్నుదా స్త్రీశరములను
కొట్టుకొనుటెట్టులగునది యట్టెతగును
క్షణమయిన మధ్యపాయిదా గాకయున్న
నచట స్త్రీహితాజ్ఞతయు గల్గుటబ్బురంబె. 122

వ. అపుడు ప్రియురాలగు మాయావతిచేత ప్రతిగ్రహింపజేయబడిన మాయాభంజన విద్యచేత ప్రకాశించుచున్నవాడై ప్రద్యుమ్నుండు సత్వరంబుగా శంబరాసురుని సమరంబున కాహ్వానంబుగావించెను. 123

వ. అవ్విధంబున బిలచి వానియెదుట నావిర్భవించి మిగుల మాయను సృజించి యమితాయాసంబునెరపుచున్న యాశంబరు నంతకసాన్నిధ్యంబు నొందజేసి విధేయురాలగు మాయావతితోఁగూడ వానిగృహంబును విడచి యంబరమార్గంబున కెగసి నిర్గమించి నిజోత్పత్తి స్థానంబును బొందెను—అచ్చటను. 124

గీ. అపుడు కాంతాసమేతుఁడై యరుగుదెంచు
వాని పరుడని యవరోధవధువులెల్ల
లజ్జనొందిరి రుక్మిణీ లలనదెలసి
తనకుచక్షీరధారలు దనర నతని
గన దనన్యజుఁడైనను కామమతిని. 125

గీ. పోయినధనంబు మరలనుబొందినటుల
గాంచెరుక్మిణి ప్రద్యుమ్న కలననెంచి
భూరిలాభంబుగా నామె ముదమునెంచి
చెలులును స్వలాభముగ సంతసించిరపుడు. 126

శ్రీకృష్ణుడు లోకాపవాదనివృత్తికొఱకు శమంతకమణినిదెచ్చుట.

వ. తరువాత మఱియొకప్పుడు సత్రాజిత్తను నతండు దినమణి ప్రసాదంబువలన పొందబడిన శమంతకనామంబుగల దివ్యమణిని ధరించి రెండవసూర్యునిభాతిం దేజరిల్లుచు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చి నిజభవనంబునొందెను. 127

వ. అపుడు చూడశక్యంబుగాని మణి కిరణంబులచేత మసృణిత శరీరుండగునతనింజూచి యాకర్మసాక్షియగు సూర్యుండు నిన్నుజూచుటకై ప్రత్యక్షంబుగావచ్చెనని శ్రీకృష్ణునితో నాగరికజనులు దెలుపుచుండునపుడతండు మందహాసంబుజేయుచు లోకంబు మోఘదృష్టి గలదని భావించి సత్రాజిత్తుని మందిరంబునకేగి తనకామణినిమ్మని ప్రార్థింపగా నతండా ప్రార్థనంబును వ్యర్థంబుగావించెను. 128

వ. మరియొకప్పుడు సత్రాజిత్తునకు సోదరుండగు ప్రసేనుండను వాడమ్మణి నలంకరించుకొని మృగయా వ్యాపారంబుచేత నయ్యరణ్యమార్గంబున దిరుగుచు మణిలోభంబుగల్గు నొక సింహంబుచే జంపబడియెను. 129

వ. అటులాసింహంబు శ్యమంతకమణిని గ్రహించి కందరాంతరంబుజొచ్చుచుండ దానిని వధించి జాంబవంతుండా మణినిగైకొని నిజతనయాక్రీడనంబుకొరకై యుపయోగించియుండు నవసరంబున సోదరవిరహావిహ్వలుండగు సత్రాజిత్తుచేత నిశ్చయంబుగాఁ జక్రపాణి మణిలోభంబుచే నతనివధించి మణినపహరించెనని యారోపింపబడిన ప్రవాదవాక్యంబును విని సహింపజాలక హరియపు డరణ్యమార్గంబున కేగి యచ్చట జచ్చియున్న ప్రసేను నాలోకించి పరిచరజనంబుల వెలుపలనుంచియే జాంబవతీకన్యకచే నధిష్ఠితంబగు గిరిగహ్వరంబునుఁబ్రవేశించెను. 130

వ. అచ్చట మణిని గ్రహించుటకు బాలికామణిసమీపంబునకు శౌరిఁ జేరియున్నతరుణంబున జాంబవంతుండతిరోషణుండై సత్వరంబుగాఁబ్రవేశించి గర్వించి హరితోముష్టాముష్టినవష్టంభంబుజూపి సంపిండితాఖిలావయవంబులు గలవాడగుటచే క్షీణబలుండై క్షితితలంబునంబడి యప్పుడు సంజాత ప్రత్యభిజ్ఞుండై హరియని గుర్తెరింగి యయ్యరవిందలోచనుని మిగుల వినుతించి మణితోగూడ నాత్మజయగుజాంబవతియను రమణీమణి నతనికి సమర్పించెను. 131

వ. ఆహరియునుతదీయరమణీయరమణీమణులం గైకొని కందరాంతరంబునుండి వెడలివచ్చి యనుచరసమేతుండై పురంబుజొచ్చి సత్రాజిత్తునింబిలిచి మణ్యాహరణప్రకారంబు నంతయుం దెలిపి యామణినతనికొసంగెను. 132

వ. సత్రాజిత్తుండును లజ్జాక్రాంత చిత్తుండై యానందనందను నానందింపజేయుట కుపాయంబెద్దియని యోచించి పిమ్మట నమ్మణితోఁగూడ సత్యభామయనుపేరుగల తనతనయంగూడ శౌరికి సమర్పించెను. 133

క. హరి, రమణీమణిఁ మాత్రమె
గరిమఁగొని రత్నమేల! గైకొనుమనుచుఁ
సరసమృదుసూక్తితోఁ గ్ర
మ్మర సత్రాజిత్తునకును మణినొసగెదగన్. 134

గీ. ఎలమికురువులఁగనహరి యేగుసమయ
మరసి యక్రూరకృతవర్మ లాప్తులుగను
గూడి శతధన్వుడనువాడు క్రూరతమణి
గొనగ సత్రాజితునిజంపె కోపమునను. 135

క. జనకునిమృతికిని దుఃఖముఁ
గొనిచని యాసత్యభామ కురువులదరిశౌ
రినిపురిఁ జేర్పగనతడున్
గొని శతధన్వునివధింపగోరెను మదిలోఁ. 136

క. మణినకూ్రిరునియెడనిడి
ఘనభయమున బర్వులిడుచు బారెడునతనిన్
గనిశతయోజనములు హరి
వెనువెంటఁ దరిమివాని విమునకజంపెఁ. 137

క. అతని దరి మణినిగానక
నతిఖేదమునొంది యడిగెనకూ్రిరుని దా
నతడిడగమణినిగొని తన
సతికిచ్చెను మరలశౌరి సంతోషముతోఁ. 138

—• శ్రీకృష్ణుడు ఇంద్రప్రస్థమునకరుగుట, •—

గీ. ఏగెనర్జునుఁ గనుగొన నెలమిశౌరి
యాహరి ప్రస్థపురమున కతిముదమున
పార్థుడు జనార్ధనుని యాయపార్థఖేద
సాదరునిగని పరభాగసక్తుడయ్యె. 139

క. అలకృష్ణార్జును లిర్వురు
గులుకుచు నవగూహనంబు గొనిరక్తులుగా
నలరిరి చిత్రముగాదది
బలుమిత్రిత వారియెడల భాసిల్లుటచేఁ. 140

వ. తరువాత మరియొకప్పుడు కృష్ణార్జును లిర్వురును దూరీకృత దురితులయ్యును పాపర్థికాంతులయి విగతమోహులయ్యును గహనావగాహనంబొనర్చి వృషైకగవేషణానురక్తులయ్యును నానామృగాన్వేషణ పరులై తరువాత పరి

తృప్తులయ్యును తృష్ణాపరీతులయి యమునానదీ సమీపంబున కువెళ్లి విపీతపరజీవనులయ్యును స్వాదూదకంబును పానంబు గావించి యామార్గంబున సంచరించుచున్నవారలయి యొక కమలలోచన నచ్చట నవలోకించిరి—శౌరియాజ్ఞచే నర్జునుం డామెతోనిట్లుపలికెను. 141

వ. ఓకళ్యాణీ నీవొక్కదానవె వనదేవతవలె నీకాననంబున నేమికోరికచే సంచరించుచుంటివి అని యడిగెను. 142

వ. ఆమెయును సవ్యాజంబుగానిట్లు నదుత్తరంబిచ్చెను నీచేత యుక్తముగనే పలుకబడినది సూర్యతనయనగునేనీ వనదేవతనేయగుదు నీక్షేత్రింబునకు మనోహర తరుణాతిలోభనీయంబును నాసన్నపుష్పోద్గమయును నగు మాధవుసమాగమంబును గోరుచున్నదాననై యీవనమధ్యంబునం దిరుగుచున్నదానను. 143

—◆ శ్రీకృష్ణుడు కాళింది మున్నగువారల బెండ్లాడుట. ◆—

క. అనవిని హరికోరకైతగఁ
గనుచుండిన సూర్యపుత్రి కాళిందిగ, నా
మెను నిశ్చయించి హరికిఁ
గొనబుగ విజయుండు దెల్పెకూర్మిమదలిర్పన్. 144

క. హరి తనరథమున నామెను
సొరదిగనెక్కించి కుంతి సుతులకనుజ్ఞం
దొరనిడి ద్వారకకుంజని
నరుదుగఁబెండ్లాడెనప్పుడామెను విధిగాన్. 145

క. హరి, పితృకులవీర్యంబున
సురుచిరవిందానువింద సోదరియగుచుఁ
బరగునలమిత్రవిందను
హరియించి విధిని వివాహమయ్యెనపుడుదాఁ. 146

వ. అటుపిమ్మట కోసలదేశాధీశ్వరుండగు నగ్నజిత్తు డాత్మజయగు సత్యయను నామెను వృషభసప్తకవిజయలబ్ధను గానెఱింగి పరిణయంబునొందు కోరికతో నాశౌరి కోసలపతి పురంబునొందెను వృషభంబుల జయించెను. ఆమెను పరిణయంబుగూడ నొందెను.

గీ. శౌరి భద్రాత్మగోపతి, సతనువృషుడు
గానెఱింగియు వృషసప్తకంబునెట్టు
లీతడు జయించెనంచును నెల్లవార
లాత్మలోనబ్బురమునొంది రపుడుమిగుల. 148

క. శ్రుతకీర్తి సుతనుభద్రను
ధృతిమాద్రిని లక్షణను బరిణయమొందెన్
ధృతలక్షణుడీవిధుడీ
క్షితివికలంకుండు నగుట చిత్రముగాదే. 149

నరకాసురవధ—శ్రీకృష్ణుడు దేవలోకంబునుండి పారిజాతంబు దెచ్చుట.

క. తరువాత నరకనిశిచరు
బరిమార్చి మురారితాను బడసెనలనిశా
చరవరుడార్జించిన యా
నెఱవగు పదియారువేలనృపకన్యకలఁ. 150

క. ప్రేమను కన్యారాశియు
భౌమునితో భోగనిరతి బడయనిదయ్యెన్
ధీమతిని విధుడు స్వగృహము
గామదిగని యనుభవించెకడు చిత్రముగాన్. 151

క. ధరకుసుతుని జీవనమున
జరుగు ననర్థంబటంచు జంపెనతని త
త్తరుణులభోగించెనుహరి
కరమబ్రంబైన నరకకధలేదయ్యెన్. 152

వ. అపుడు ప్రేయసీప్రేరణంబున నందనవనజాతంబగు పారిజాతంబును బెల్లగించియుపగతసమరులనందఱం జయించి శౌరి, సత్యభామాగృహారామంబునొందించెను.

క. అందమగు పారిజాతము
నందముసతికెసఁగ నందనందనుడెలమిఁ
నందనమునుండి తెచ్చియు
నందనమొందించె ప్రియకు నయమలరారన్. 154

గీ. కలిత దివ్యశిలీముఖగణముపారి
జాతహారుహరివెన్నాడి చనుచునాప్త
గంధమై సుమనస్తతికడఁ జనెమఱి
భాసిలుటయెట్లు మధుహరాప్రాప్తినద్ది, 155

గీ. అరయ జగదాదృతసపల్లవాప్తిముదము
తనరు హరిచేత పారిజాతమునసైన
నువిదచే జగపతియు నియుక్తుడయ్యె
సరసతత్సుమనః పరీక్షణముకొఱకు 156

ఉ. శ్రీగిరిజాకృపారస ఝురీశుభసౌరభ వత్కటాక్ష శో
భాగురువీక్షణంబు లలభాసుర కల్పలతానుమావళుల్
గాగొని సత్కవీంద్రుడనగాదగు శ్రీనవకాళిదాసుబల్
బాగుగ దారచించెనటఁ బండితమానస పద్విలాసమా
భాగవతాఖ్యచంపువునఁ బ్రౌఢిచతుర్థవిలాసమొప్పెడున్. 157

చ. శివగిరిజాదయారసవిశేష ఫరీతకటాక్షవీక్షణో
ద్భవతతసాహితీసుకవితారస భాసుర సుందరాఖ్యస
త్కవికృతమా ససౌరభ సుధారసధారలుమీరునాంధ్రభా
గవతపు చంపునన్ వినుతిగాంచుచతుర్థవిలాసమొప్పెడున్.

గద్య

ఇది

శ్రీమన్మహారాజ రాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్ష వీక్షాలహరీ ఫరీత
సంగీత సాహిత్య సరసకవితాచాతురీధురీణ లౌకికవిద్యా
విశేష ప్రవీణ సత్కవులు కులకలశ జలధి కువలయమిత్ర
భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కవివంశ పవిత్ర సోమరాజా
మాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర
రామాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల
సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ
దాంధ్ర చంపూభాగవతమునందు
చతుర్థవిలాసము
సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.　　శ్రీరస్తు.　　అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ శాంకరీదేవ్యై నమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూభాగవతము.

పంచమవిలాసము.

శ్రీకృష్ణుడు కేళీగృహంబున రుక్మిణితో విరసోక్తులాడుట

క. హారికారమణులతోఁ దగె
నరయఁగ సురతాపవర్గహారి విహారం
బరిదిగనిటు వనమాలి ద
నరమోదంబు సుమనోగణంబపుడొందెన్. 1

వ. తరువాత మఱియొకప్పుడు సకల మహోత్సవమహనీయంబునం, గగనంబునుం బోలె చంద్రకాంతాలంకృతంబును రజనీకర హృదయంబుభాతి బుధ్య రాగాశ్రితంబును సత్యలోకంబు చందంబున ముక్తౌఘ సంకులంబును క్షమలాకరంబుకరణి పద్మరాగ శోభితంబును కేసరామోదితంబును పాకశాసనునికైవడి వజ్రరమణీయంబును వాసంతిక వనంబువగిది

ప్రవాళసమృద్ధంబైనదియు శరత్కాలగగనంబుమాడ్కి సితాభ్రభాసురంబును హంసమండితంబును నందనవనంబు చందంబున నాసన్నపారిజాతంబును హరి చందనామోద వాసితంబును గోష్ఠంబులీల భద్రరసాస్పదంబును గోపాలవాసయోగ్యంబును స్వర్గంబురీతి సుమనస్సంకీర్ణంబును సురతాధిగమయోగ్యంబును కైలాసంబుభాతి సదాశివైక నిలయంబును నీలలోహిత స్పృహణీయ రత్నాస్పదంబైనదియు శరత్కాలపులినంబువడువున హిమవాలుకాలంకృతంబును శార్దూలంబును బోలె మృగమదామోదహారిణియును మయూర మేచకంబుపరికారంబున నుపబర్హభాసురంబును చంద్రమండలంబుకైవడి నాదర్శలేఖానువృత్తంబైనదియు భాగవతంబులీల శుకాలాపరమణీయంబును బౌద్ధదర్శనంబుపోల్కె సాధుదూష్యంబైనదియు పాండుసంతతిపగిది పాంచాలికారమణీయంబును కల్పపాదపంబు తెఱంగున రమణీయచిత్రఫలకంబును మేరుశృంగంబుభంగి కళ్యాణనిలయంబును సురతసమయంబుచాడ్పున కపోతకూజిత రుచిరంబైనదియు పుష్పకంబు భాతి విష్ణుపదసంచారయోగ్యంబును బలిభవనంబునిభంబున ననంతభోగాస్పదంబును మేరుకందరంబు చందంబున భల్లూకశాలాలంకృతంబును హరిశ్చంద్ర చరితంబు వడువున సత్యానపాయిని యైనదియు రామచరితంబునట్లు లక్ష్మణానపేతంబును మహారాజకులంబుగతి భద్రాసనయోగ్యంబును గంగాప్రవా

హారంబు చందంబున కాళిందీమిశ్రితంబైనదియు న్యాయదర్శనంబుభాతి జాతిమాలాసమేతంబును చైత్రరథంబు విధంబున మనుష్యధర్మాశ్రిత లోకపాలవిహారయోగ్యంబును ప్రాగ్జ్యోతిషంబు పగిది నిష్టగంధసంపన్నంబైనదియు సత్కావ్యంబు చందంబునసుత్తమశ్లోకగర్భంబును స్వయంవరస్థలంబువలె జగత్పతిసమాశ్రితభూరిమంచాంచితంబును సుగ్రీవసైన్యంబుకైవడి కుముదామోదితంబును హిమగిరి కందరంబువిధంబునపుండరీకమాలాలంకృతంబైనదియు నిందిరామందిరంబుచందంబునసదాళిగీతాదృత కమలానుషక్తంబైనదియు నగు నొక దివ్యభవనంబున, పర్యంకంబు నధిష్ఠించియున్నట్టియు, సత్ప్రబంధంబు విధంబునవిదర్భసుదృక్ఛాతిరీతిబద్ధాదరుండును సారసంబుతీరున లక్ష్మణాలాపలోలుండును ధర్మాత్మజునికైవడి సత్యోల్లంఘనభీరుండును. భార్గవుని వడువున రవితనయానురాగియు ఋక్షరాజసుతానురాగియు సిద్ధరసంబుకైవడి ప్రద్యుమ్నజనకుండును నారామంబుపోల్కె భద్రాగమసంవర్ధితామోదంబు గలవాడును బ్రహ్మలోకంబువలె ప్రసన్నమానసుండును దుర్యోధనుని తెఱంగున మిత్రవిందానురక్తుండును మందహాసముఖారవిందంబుగలవాడును నగు ముకుందునారాధించుటకు సంతోషాంతరంగయై భగవతియగు భీష్మకతనయ సన్నిధికివచ్చి నిలచెను.

ఉ. అంతటిలోన భీష్మతనయాంచిమా ననురాగసంపదన్
వింతగ నాత్మలోననిడి వేపరిహాసకథాప్రధానుడై
సంతతజీవితేశుని దిశావశయై తగునట్టిభీరువున్
చెంతను నుగ్రశబ్దములశ్రీహరికంపమునొందఁజేసెదాన్. ౩

వ. అటులనేకదా! ఓబాలామణీ! విదర్భరాజపుత్రీ!
నీవెట్టుగా నాసన్నజీవితేశపదంబునొంది పుణ్యజనాగ్రగణ్యత
వహించి యతి మృదుహృదయుండగుటచే భీరుజనానురక్తుండై
ఖద్యోతాతిశాయితేజస్కుండై సంపదయందు కిన్నరేశుండై
శాంతనవకీర్తిగలిగి నీసహజప్రేమ పాత్రుండై గురుస్పృహా
విషయతగలిగి మదుపసర్పణావసరంబున మిగుల నభీకవగునీచే
నవలోకింపబడినవాఁడను గనుకనే, యనుసదృశుండను నసం
గైక తులనీయరూపుండనునై యసుకుమార ప్రభావతగల
మాచేతనుగూడ ననాక్రమణీయుండై నాపైని నిశ్చితాసు
హృద్భావంబుగలిగి యంతర్గతధనుర్వేదనిపుణత్వంబు వహించి
పరాశుపీడనప్రవీణుండై తనకు నిరపాయత్రాణంబుకొఱకా
శ్రయింపబడిన భూభృదంతరంబుగలవాఁడై విశేషంబుగా మా
గధభావానువర్తియై యర్జునగుణంబునకుంగూడ మాలిన్యసం
పాదికయగు సన్యకీర్తినార్జించుచు నాశ్రయాశతేజస్కుండై
నిజప్రతాపంబున బాకశాసనునందుగూడ నశక్తిని వ్యక్తీక
రించుచు నిగీర్ణపరపక్షరాజమండలత్వంబుచేత దర్శానుకారి
యై బలాత్కారంబుగా ధాత్రినాక్రమించి యుపభోగించుచు

పురుషర్షభుండై యుండునట్టి శిశుపాలుని విడనాడి, దోషాకర కులసంభవుండవై యసత్ప్రకృతికాశ్రయుండవై యెవ్వేడలను బరాక్రమావిషయుండవై బలివిరోధంబున సంకుచితాత్మ పరిభావంబుగలవాడవై భూతలంబున వరోత్కర్షంబుగాంచి యిపుడు విశేషంబుగా క్షమనాశ్రయించి యక్షమవిషయంబున శాసనకామంబుగలవాడవై యభద్రాసనయోగ్యుండవై యనతిదుర్లభరూపంబుగలిగి పరాసక్తహృదయవైనను దైవాధీనవగు నీచేతంబొందబడినవాడవై యత్యున్నతబలానువర్తనంబున కాలంబుగడుపుచు భుజంగభోగంబులందాసక్తుండవై సర్వదార్జునవాహినీశు, ననువర్తించుచు నగణితరిపుభయంబువలననిపుడు పరవాహినీశు శరణంబుగోరినవాడవై యజాతరూపసంపన్నుండవై హరిపూజానివారణంబుచేతను గోత్రోత్పాటనంబుచేతను గువలయాపీడనాశంబుచేతను సధేనుశకటంబువలన గలుగు స్వలాభంబుచేతను పరసుదృగ్భోగ్యతచేతను నతిరిక్తకీర్తిగలవాడవై యనంగలేశుండవై యదూరదర్శనుండవైయుండు నన్ను బెండ్లియాడితివిగదా. 4

గీ. రాజపుత్రిక! నీవనురక్తిమెరయ
నిష్టవరలాభమొందుమీవిపుడు పెండ్లి
నందుచేనీకు పరలోకహాని లేదు
విమలమతిదీనికైమది వెరువవలదు. 5

వ. ఇవ్విధంబున నెన్నండును గని, విని, యెరుంగని, విప్రియాభాసభాషణంబులు వాసుదేవుండు బల్కుచున్నసమయంబుననామె యశనిహతయగు లతగతి దవదహనపరీతయగు హారిణి కరణి దశవదనకరగతయగు సీతభాతి దృష్టాపరాధగౌతమకాతరయగు నహల్యాసుందరి చందంబున దూర్వాసక్రోధ విషయీకృత యగు శకుంతలవలె సంజ్ఞావిరహితయై పుడమిపయింబడియెను. 6

గీ. గణనసేయనసామాన్య గుణయునట్టి
గతియదృచ్ఛానుశబ్దసంతతిదలంప
నటసుదృగ్మణికపుడు క్రియకునుసంజ్ఞ
గొఱకుఁగాదయ్యె నాశ్చర్యసరణికయ్యె. 7

చ. సతికటు విప్రియంబానరసల్పుటఁ దాపముశౌరిబొందగా
నతివకు జూడశక్తు సకలావయవంబులస్వేదమొప్పెనం
చితదయితాపరాధమున చిత్తముశౌరికి వక్రమైనచో
నతిహృదినస్రధారలు వెసంబ్రవహించెను చిత్రరీతిగాన్ 8

—• రుక్మిణి శ్రీకృష్ణలాలితయై యతనిస్తుతించుట. •—

వ. పిమ్మట నబ్భగవంతుండును శతవిధంబుల శకలితహృదయుండై శయ్యనుండిడిగి పరిహాసకౌశలంబునెరుంగని యాప్రాణప్రియను దొడపై నిడుకొని యమృతమధురంబులగుమాటలచే నూరడించి మరల మరల గౌఁగలించుచు గండస్థలంబులందు ముద్దుగొని యిట్లనివచించెను. 9

ఉ. కనుగొననాదుప్రాణములకన్నగడున్ప్రియురాలవై తపం
బుననయినన్ లభింపకసుమూర్తినిబూనుపతివ్రతాత్మమా
నినునలకించురాయివలెనే కడుగుందగఁజేయు పాపినా
ననుఁగుచశైల పాతనమునన్ దగుశిక్షవిధింపుబాలికా. 10

క. వడినిటులాశ్వాసింపం
బడిమరలఁ బ్రసన్నవదనపంకజయై యు
వ్వుడు శ్లిష్టవచనతత్వము
గడకనుగ్రహించి భీష్మకన్యకబలికెన్. 11

గీ. నెరతనంబునఁజక్రివాసి నిగూఢ
పదసువిన్యాసమియ్యెడ బ్రౌఢిమీరఁ
గానజింవ్యాగతినిగొను నేనెరుంగ
దగుటయెట్లగునిది విచిత్రంబుగాదె. 12

క. పురుషాధమతనఁ జైద్యుని
దరినటుసర్వాతిశాయితనునీయెడలన్
బరగునలనీదువాక్యుల
బరతత్వంబెరిగి సుఖముఁబడసితినేనున్. 13

గీ. తనపరప్రేమ కనపాయమొనరజేయ
దగువరాసక్తినెరుపగాదగునటంచు
ప్రాంతమందునఁ బల్కితివటులదాని
నిపుడునే గోరుచుంటినిహితవుమీఱ 14

వ. ఈలీల ప్రాణవల్లభయగు రుక్మిణి పల్కుచున్న యెడల. 15

క. వెలయగవిదర్భభూవరు
వలదిష్టాయోగశంకఁబడ మాధవుకున్
గలితతదయోగభయమున
నలరకుశంకామమార్గయుఁనగఁజేసెన్. 15

—♦ అనిరుద్ధవివాహాదికము. ♦—

క. తరువాత నల్లసతులకు
నరయఁగ ప్రత్యేకదశ దశాత్మజులలరన్
ధరవారి పుత్రపౌత్రులు
వరసంఖ్యావంతులైరి బహుజనులయ్యున్. 16

క. ఆరయ బ్రద్యుమ్నుఁడు చా
వారకరుక్మిసుత రుక్మవతికరముగొనెన్
భూరితరకాంతి నగునత
డూరకయు మనోజుభ్రాంతినొందడుదానన్. 17

క. అనిరుద్ధుఁడామె కందున
జనియించె సదానిరుద్ధచణవిక్రముఁడై
ఘనరోచనయగు రోచన
జనియించెను రుక్మిపౌత్రిసంతసమొసఁగన్. 18

వ. పిమ్మట ననిరుద్ధ వివాహమహోత్సవలోకనంబు

కొరకు బలరామకృష్ణులిర్వురును రుక్మిణీదేవితోఁగూడ రుక్మి నగరంబగు భోజకటకంబునకుం జనిరి.

వ. అచట కరగ్రహణమహోత్సవంబు సమాప్తిఁ బొంది యున్న సమయంబున. 19

గీ. ఘనుడు జయరాముఁడితఁడ నక్షజ్ఞుఁడనుచు
రమ్యకాళింగుఁడతని బ్రేరణ మొనర్ప
నక్షములతోఁడనాడె భీష్మాత్మజుండు
నతనిదగు ప్రాణములతోఁడనాడెయముఁడు. 20

క. మునురామదాసుఁడగుకపి
కినినక్షజయంబుగలిగె కీర్తింపగరా
మునకే యీరామెడనహహా!
కనఁ దదపజయంబుగలిగెఁ గడునబ్రముగాఁ. 21

వ. పిమ్మట మరలనధిగత విజయుం డయ్యును గతవిజయుండగు బలదేవునింగాంచి కాళింగునితోఁగూడ నికగోపాలకుల కక్షకౌశలంబెక్కడదని రుక్మి బరిహాసింప బలరాముఁడు రోషంబున బయలుదేరి పరిఘుదాల్చి కాళింగునింబట్టి పండ్లూడగొట్టి రుక్మిని, శమనభవనంబునొందించెను. 22

క. ఘనుడగు ననిరుద్ధుని రో
చనునిన్ రథమందునిల్పి శౌరియపుడు దా
ననుచరులగూడి వెడలెను
దనపురికిన్ దగుమనోరథంబలరారన్. 23

వ. పూర్వకాలంబునం దాండవంబుచే నారాధింపబడిన ఖండపరశునిచే నొసంగబడిన బాహుసహస్రంబులుగలబలితనయుండగు బాణాసురుండు స్వసంరంభలక్ష్మీ భూతుండగు ప్రతిపక్షునింగానక ప్రమథనాథునిట్లు ప్రార్థించెను.

వ. ఓ భగవంతుండగు పరమేశ్వరా! యప్రతిహతుండనగు నాకీభుజసహస్రంబు భారంబున కేయగుచున్నది! గాన నేనీతోడంగూడ పోరొనరింప గోరుచున్నాడను. 25

వ. కర్ణకఠోరంబులగునట్టి మాటలువిని మిగులగోపించి యావృషభకేతనుండగు నీశ్వరుండు, నీకేతనభంగసమయంబున నాతో సదృశుండగు నొక్కరుండు నిన్నునిగ్రహించుటకుద్భవించునని చెలిపి యంతర్ధానంబునొందెను. పిమ్మటను.

గీ. స్వప్నమున బాణసుత యుషానతిరమించె
క్రియననుభూతపూర్వమైన యనిరుద్ధు
జాత్మసుఖలాభమగుటచే నట్టిస్వప్న
మామెకానందమయకోశమయ్యెనపుడు. 27

క. ననువిడిచినాథ! యెచటికి
జనెదనుచును దెల్విగాని విచారమునన్ దె
ల్విని సుఖముగునని యలశ్రితు
లననీమెకు దుఃఖమునకెయగు తెల్వియహా!

వ. అప్పుడిట్లు స్వప్నంబునుండి మేలుకాంచినయామెను జూచి బాణాసురుని మంత్రియైన కుభాండకుని పుత్రికయగు

చిత్రలేఖ యనునది సమీపంబున శయనించియున్నదిగావున
నదివిని లేచి నీకు వల్లభుండెవండు యెవనినిట్లు వెతుకుచుంటి
వని యడిగెను. అమె యిటులమారుపలికెను. 29

చ. ఘనయమునెట్టివాని వినునంతనె మోహముగాంతురానుదృ
గ్జనులన జూచితీరవలెగాని వచింప దరంబె యాతనిన్
ననుసుఖవార్ధిముంచుచుగనంబడె చేతికిచిక్కినట్టు లా
వెనుక గురుప్రభావుడయివింతగమాయమునొందెసుందరీ.

వ. అట్లయిననుం జెప్పెదవినుము.

క. ఘనపీతవాసుడును గుణ
గణవాసుడు శ్యాములుండు కంబూత్కుండున్
తన మధురాధరమును వే
ట్కను గ్రోలగనిచ్చి యంతగనబడకేగెన్. 31

వ. అదివిని చిత్రలేఖనకుశలయగు నాచిత్రలేఖ నర
సురాసుర గంధర్వ కిన్నర విద్యాధరలందు సౌందర్యముచేబెం
పొందు పురుషుల నెల్లర చిత్రపటంబున లిఖించి నీకండెవ్వడ
భిమతుండని యడుగునెడల నామెయును గడుసంతసించి యీ
తండే యగునని యాపటంబునందలి ప్రద్యుమ్న కుమారుం
డగు ననిరుద్ధుంజూపించెను. 32

క. వరచిత్రలేఖ! నీచే
దరయగ నన్వర్థమయ్యెసని మోదముతో
బరగెయు ముగ్ధమగలపతి
చరణము వ్రాయుటను నీర్వ చాలగగానిమొనే. 33

క. గురుకృత్యయామె యటువే
సరి ద్వారవతీపురంబు జనియునునిశనా
తరి రక్తుని ననిరుద్ధుని
మురియుచు శోణితపురంబు బొందించెదగన్. 34

క. అలచిత్రరేఖ దెచ్చిన
వలపిడుననిరుద్ధుగూడి ప్రాణసమునిగా
దలచి యుషాకన్యక క్రి
డలు సలిపెను నరులకగపడనిచోటులలోన్. 35

వ. పిమ్మట మరికొన్ని దినంబుల కంతఃపురజనంబుచేత దత్సంకేతస్థానంబెట్టకేలకు దెలియబడినదై యుండునపుడు. 36

గీ. కన్యలు శుభగ్రహోద్ధ్యమై గానబడిన
వారలప్పుడసత్క్రియాపాత్రతగని
యపు డగల్గిన్న దుస్సమయంబు దెల్ప
దవిలిగోపించె దోషజ్ఞతను ప్రభుండు. 37

క. తనకన్యాకాముని దై
దనరు కరగ్రహముకొరకు తద్దయురతుడై
తనకింకరులననేకుల
బనిచెనుపయమమున కజ్జ బాణుండంతన్. 38

వ. తనచే బంపబడిన భృత్యజనంబులెల్ల నిహతులై యుండ నంత నితాంతరోషణుండై, బాణుండు కన్యకాంతః

పురగతుండగు నయ్యనిరుద్ధునింబట్టి భుజంగ పాశంబులంగట్టి హాహాయని మిగుల విలపించెడు నుషాకన్యనుగూడ గణింపక యొక కారాగారంబునంబడవైచెను. 39

—• బాణాసురనియుద్ధము •—

వ. పిమ్మట నారదవచనంబువలన యావద్వృత్తాంతంబు నెరింగి ప్రద్యుమ్న సాంబపురస్సరులై యాదవులందరునుబలరామ కేశవులం దోడ్కొని సేనాపరికరసమేతంబుగా యుద్ధసన్నద్ధులై బాణనగరంబగు శోణితపురంబు ప్రాకారంబునరికట్టిరి.

వ. అటులనే భగవంతుండగువృషకేతనుండును కింకరకరుణాపరవశుండై సానందంబుగా నందివాహనంబు నధిష్టించి షణ్ముఖునితోడను పరిపంధి ప్రమథనులగు ప్రమథులతోడ నుగూడి తత్ప్రదేశంబునకేగెను. 41

ఉ. ఆరయనచ్చుటన్ దగుమురారి పురారి భోగాళికమ్యోగం
భీరరణంబు భారతియు భీతిలి దానిని దెల్పజాలదా
సూరుడు నాత్మఘాత భయశోషితుడై చువిలీనుడయ్యెదా
వారక ఛాయయన్నిమను భాసురనందక మందుశోణితా
పూరితమాట నానగరపున్వరనామము సార్థతన్ దగెన్ 42

సీ. అలపాండుకీర్త్యావహావిజయగరిమమి
ర్వ్యరకుస్వాధీనమై వరలుచుండ
నహాసీయ గజదైత్య మర్దనరసముని
ర్వ్యరకు సామాన్యమై బరగుచుండ

ఘనసత్కలాపినాకగ్రహంబెన్నని
ర్వ్యారకు తుల్యంబుగా మెరయుచుండ
కూరతరఖలాంత కారి చరిత్ర మి
ర్వ్యారకుసాదృశ్యమై గెరలుచుండ
గీ. పశుపతిత్వము సమమౌచు బరగుచుండ
మిగులదుర్ధర్షతనుగాంచు మేనకాత్మ
జానిశపాత్రునింగాంచి సంతతంబు
నందిలంఘించె రణమున హరియతండు. 43

మ. అరయన్ స్కంధుని యందుశక్తిదగెబ్రత్యక్షంబుగానట్టిద
త్తరిపద్యుమ్నునియందులేదతడాగిన్ దాల్చెన్ మహాసేనతన్
ధరనీతండు బలాల్పతగానియెనాతండొందెపృష్టంబునన్
దరి మీరంగను నీలకంఠధృతి యీతండన్యఖేలద్బలో
త్కరుడున్ గొండటులైన షణ్ముఖుని నీతండేజయించెన్ భళీ

మ. కరమన్యోన్యన దృష్టలక్ష్యమున వేట్కన్ యుద్ధసంబద్ధులై
యురుబాహుద్వయజాతకండువుచునెట్లో వీడిరయ్యిర్వురున్
గరిమన్ శదర్గణ వక్రనాకలనచేకావ్యాప్తతో త్పాదియా
గురువిద్వత్తతి నాల్కపై దురదబోకుండెన్ గదానేటికిన్ 45

వ. ఈవిధంబున గదాధరునకు పశుపతితోడను హరికి
శోరమున కజాత్మజునితోడను మునలికికుభాండకుని తోడను
కృతవర్మకు బాణునితోడను గొప్పయుద్ధంబు గలిగియుండకృ
ష్ణునకు విజయశ్రీయయిత వ్యక్తమైయుండునపుడు బాణునితల్లి

యా కోటర, యనునామె తనయరక్షణకొరకు గేశవునిశరణు నొంది బాణుని మరణంబునుండి విడిపింప నతండు నిజనగరంబు నొందుసమయంబున. 46

క. వరమాహేశ్వరు జ్వరమును
బరిమార్పగ శౌరిఁబనిచె వైష్ణవుజ్వరమున్
గురుతరసమరంబయ్యెను
బరువడి యారెంటికపుడు పటుగతి వెలయన్. 47

వ. తరువాత వైష్ణవజ్వరంబువలనం దిరస్కరింపబడి మాహేశ్వరజ్వరంబు మధురిపుని శరణునొంది యిట్లు సన్నుతించెను. 48

—♦ శివుండు బాణుని రక్షింప శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. ♦—

సీ. నీకిష్టతమయాము నెగడు ప్రకృతినైజ
గుణములచేతబల్ గ్రూరయాము
బాధించి జనులను బాధించునీవును
వారిభనంబులవారిగాను
గుణబంధమునుబాపి గూఢమానస్వ్రతాఖ్య
దుర్గమంబగుచోట దోరిచినైతు
భళిర నీదగుకృపాపారంబునెంతయు
నరయంగమాకిష్టు తరముగాదు

గీ. మీరలిర్వురు నొకరీతి మెలగుచున్న
నరయ సంతయు నీవాయు ననతియనుచు

నిన్ను సద్గురునిగ బుధులెన్నుచుందు
రార జగమున నిదియెంతో యబ్బురంబు. 49

సీ. అరయంగ నొకపురియందె నిచ్చలు భక్త
కాంక్షనై దినకరు గాంచుచుండ
స్వేచ్ఛమీర జుగుప్స జెందకయే స్వాదు
గా భుజించును వీడుగరిమనాత్మ
విదుడుగాడని చాల మదిలోననెంతయు
తదపరాధంబునుదాల్చి పిదప
శిక్షకుడీతండని జెన్నుగా గ్రహియించి
వరమతిదరిజేరు పాపరహితు

గీ. డైన జీవునిగైకొని వానికైన
నామమును రూపమునుగూడ నాశనముగ
జేయుచుండువు గదనీవు జెన్నుమీర
నట్టినీయెడ దయయెట్లుగలిగెభళిర. 50

సీ. అనుపొందనించుకైనను గానరాని ద
నుత్తమంబయి యొప్పుచుండునట్టి
సూర్యచంద్రాగ్నులు జొరరాని మత్పద
మందు బొందగదగునదియులేదు
కనుగొన నిహసౌఖ్యకాములకని తెల్పి
యరయనీవొకడవె యాసుఖంబు
ననుభవించుచునుంటి వనిశంబు నీరహ
స్యంబునుగన్న పుణ్యాత్మునెంచి

—• కృష్ణుడు పౌండ్రకవాసుదేవుని సంహరించుట. •—

వ. తరువాత మరియొకప్పుడు పౌండ్రకనామధేయుం డగు కరూశాధిపతి తనయాత్మను పరమాత్మునిగా నెంచుకొను చున్నవాఁడై యొకసందేశహారుని హరిదరికంపించెను. 58

వ. ఆసందేశహారకుండును హరిసన్నిధిఁబొంది సందేశం బు నిట్లు విన్నవించెను. 59

గీ. పుడమిరక్షింప వాసుదేవుండ నాచు
నేఁ జనింపగ నసముండవీవెవండ
వవని! శరణొందు లేనిచోఁ ననికిరమ్ము
మాయవేషంబు గొనననీకుమంచిగాదు. 60

వ. ఈవిధంబులగు కర్కశపరుషంబులగు మాటలువిని శతాంగరథంబునధిష్ఠించి యదునందనుండు సపరివారంబుగాఁ గాశీనగరంబున కేఁగి పార్ష్ణిగ్రాహుని కాశీరాజుతోఁ గూడ పౌం డ్రకునిం గృతాంతనిశాంతంబున కతిథినిగావించి పంచి మరల నిజభవనంబునకు వచ్చెను. 61

వ. తరువాత కాశీరాజతనూజుండగు సుదక్షిణుండను వాఁడు తనతండ్రి కుత్తుకత్రెంచి యాదికంబులుగావించి పితృవధచే తనైన వైరప్రత్యంబుసాధించుటకై పురోహితునిగూడముందు గానాకిది యహితంబని సత్వరంబుగా మధుసూదనుంగూర్చి యభిచారహోమంబు గావించెను. అపుడయ్యభిచారికానలం బు భయంకరంబగు పురుషవేషంబుతోఁ శీఘ్రంబుగా ద్వార

కానగరంబునొంది యచ్చట వాసుదేవ ప్రచోదితంబగు సుద
ర్శనంబుచే,బీడింపబడి మరలివచ్చి యాజకునయ్యజ మానుండ
గు సుదక్షిణుంగూడ భక్షించివైచెను. 62

గీ. అపుడలసుదక్షిణేష్టిజమైన వహ్ని
చక్రభయవారణమున కెనంగదయ్యె
హరివిముఖుఁడౌచు నున్నచోనట్టి యష్టి
శ్రుతివిధినొనర్చినను నెట్లు సఫలయగును. 63

గీ. వరవృషాకపివైరియై వరలునట్టి
దక్షయజమానుఁడొనరించు తరినియష్టి
నష్టగుణయౌట నెంతయు నయశుభహిత
ములనిడునె సర్వమంగళామోదమగుచు. 64

గీ. పరగుచుండు గుణాల్పతబడయుసప్త
తంతుజాలంబుచేతను దవిలిహరిని
బద్ధునిగసేయబూనిన బాలిశుండు
త్వరగనసుదక్షిణుండౌచు దనరెనహహా. 65

వ. తరువాత సుగ్రీవమిత్రుండును మైందసోదరుం
డునునగు ద్వివిదుండను వానరుండుఁ గృతపాతకివలె నరకపరి
ణయియు చక్రవాకంబుపగిది మిత్రవిపత్తిపరితప్తుండును నై
మిత్రునిఋణంబుదీర్చుకొనుటకు నత్యంతంబు నానర్తవిషయా
కదనంబు నాపాదించుచు నొకప్పుడు మదిరాస్వాదనంబున
మేదురీకృతమదుండగు బలదేవుని లలితగీతంబు నాలకించి
రైవతకునిం బొందెను. 66

గీ. ధన్యనీలాంబరుని, చలత్తారకలగు
రామలవృతు, నమందకరప్రచారు
సాధుతరగీతు రేవతీనాథుగాంచి
బాలహరి యాక్రమింపగాఁబర్వులెత్తె. 67

క. కిలకిలరావంబులతో
బలువికృతులనిర్మలముగ బరపుచుఁగపియా
లలిశృంగారరసాంచిత
జలజాక్షుల బరిహసించె చంచలవృత్తిన్. 68

వ. అట్టి వానరుండు సకలాగమాగ్ర లక్ష్యత్వంబుచే తను హరిపరాభిధేయత్వంబుచేతను పూర్వకాలంబునందగు సుగ్రీవమైత్రికి బాత్రతగలుగుటచేతను వనవాస రసికత్వంబుచేతను రామసామ్యంబుగలిగియున్నను దా నచ్యుతాగ్రజుండగుటచేత శత్రువులనుగూర్చి యసహాయశూరత్వంబు గలిగి బర్వులిడుచు నచ్యుతాగ్రజుండగు నీబలదేవునితనకన్నతక్కువవానిగా దలంచుచున్నవానివలె నిశ్శంకగా ఘాతసేయుటకు నతనియెదుట కుపసర్పించెను. 69

వ. ఆబలరాముండును నవ్వానరుని బూర్వంబున ప్రియానయన సాహాయ్యకారియు నిపుడుగూడ ప్రియానయనాను కూలవ్యాపారంబులచేత నుపకారియునైనను వారుణీమదంబువలనలక్ష్యంబుసేయకయే వివిధామోధనంబుగావించి వానిని శమనభవనంబునొందించెను—అటుతరువాత 70

క. ఘనధర్మరాజసుత ల
క్ష్మణయను కన్యకను బలిమిమెయి జాంబవతీ
తనయుడు సాంబుండొక్కడె
దనరు స్వయంవరము నందదగహరియించెన్. 71

వ. అపుడా కౌరవులందరును సుతాపహారియగువానిచే వృద్ధినొందింపబడిన పరితాపంబు గలవారలయి యాతనింగ్ర హించుటకు నిచ్ఛగలవారలగుటచే వెళ్లియును నచ్చట గ్రోధ యుక్తులగు కృపణులవలె మార్గణవ్యథితులై యతికష్టంబుగా విరథుండగు నతనింగట్టి స్వనగరంబునొందించిరి. 72

వ. పిమ్మట నారదవచనంబుచే విదితోదంతంబుగల వారలును నమర్షప్రకర్షంబుచే రూషితులగువారును నగు సమస్త వార్ష్ణేయుల నుపలాలించుచు బలదేవుండు స్వయంబుగా హాస్తినాపురంబునకేగి, దన్నెదుర్కొనిన సుయోధనాదుల ననామయప్రశ్నపూర్వకంబుగా నిట్లుపలికెను. 73

చ. మహితనృపాలమౌళిమణిమండితపాదసరోరుహుండుదా
రహితగొను నుగ్రసేనుడు గరంబిటులన్ వచియించె నెట్లనన్
స్వప్రహావబలావశత్వమును జెందినయాహరి సత్కిశోరు,దు
స్సహసముచేత భర్జనము సల్పుటకెంతయు సార్వభౌమన
న్నిహితమదాభివృద్ధిగొనునీకిదియుక్తమెయంచునెంతయున్ 74

వ. కర్ణపరుషంబులగునట్టి మాటలువిని యాయంధక వృష్ణినాయకుని శాసనం బతిక్రమింపదగనిదా, విశేషించియ

తంపు వృద్ధుండుగదా! యని పరివాదజల్పితంబులతో సమం బుగ నమర్షజ్వలితహృదయులై బలదేవుని బురస్కరించుకొ కయే యాకురువీరులందరును మరలిపోవునవసరంబున. 7

చ. వేడుకమీరగా భువనభుత్కృతి సచ్చపలాంతరంగుడై
వీడక గర్జజేసి పృథివిం దగనిర్గత ధార్తరాష్ట్రుగా
పాడొనరింపనెంచె బహుభంగుల నయ్యెడ సీరపాణిబల్
పోడిమిసేయు క్షోభమున భూమిజలించె జడాశయాళికిన్
జూడక హాని గల్గుననుచున్మదినూహయొనర్పగాదగెన్.

— బలరాముడు హస్తినాపురంబును గంగలోద్రోయబూనుట. —

వ. తరువాత నభ్రగంగాప్రవాహమార్గానుసారంబు గా నిజభవనీభూతంబగు రసాతలంబు నొందించుటకుం బో విలాసమాత్రంబుగా లాంగలాగ్రంబుచేత హస్తినాపురంబు నున్మూలించుచు రెండవకాలాగ్ని రుద్రునివలె నున్న బలభ ద్రుని సుబోధన పురస్సరులై కురువీరులు ససంభ్రమంబుగా పమీపించి సలక్ష్మణుండగు సాంబునిగానుకగా సమర్పించ చున్నవారలై యనేకవిధంబులగు బ్రస్తుతస్తుతులొనర్చి యతి కష్టంబుగా బలభద్రు నుపశాంతునిగావించిరి. 7

గీ. విధుడు లక్ష్మణయుక్తుడై వెలయుచుండ
విధుసుతుడు దానులక్ష్మణాన్వితుడుగాడె
యతడు మును గలుషుండు దదాస్తివలన
విమలుడైయుండె నిత దెంతొ విస్మయంబు. 7

గీ. అప్పుడు మిత్రులచేత దాననుమతిగాని
కొమరుసలకోపలనుగాని కుతుకమలర
ద్వారకకు జేరి సుభబలభద్రుడరయ
పూర్ణమైనమనోరథమును గ్రహించి. 79

పదాఱువేల గోపికలతో విహరించు శ్రీకృష్ణుని మహిమ

వ. అంత నిమ్మహాసురిదియొకప్పుడు నారదుండు వేడుకగా నొక్క కేశవుండిట్టుల ననేక ప్రేయసీజనులనేక కాలంబున సముచిత క్రీడల రంజిల్లజేయుచుండునని యవలోకించుటకు గోర్కెగలవాడై రమణీయరూపంబగు ద్వారకాపురంబు జేరి యచ్చట విశ్వకర్మదగు శిల్పికౌశలంబు మూర్తీభవించినలీల నలరుచు నవలతాప్రాకారమండితంబును పీతామృతంబుగలదాని చందంబున ప్రకటితసౌధరుచివిశేషంబు గలదియు చంద్రమండలంబుకైవడిని సుధాధవళితంబును సేవితదివ్యాయుధంబు గలదాని తెరంగున ముక్తామయంబును షోడశసహస్రాంతఃపురగర్భంబునగు యదునందనుని సదనంబునొంది యచ్చట నొకయామె యంతఃపురంబున సువర్ణభిత్తి బహుళంబైన దయ్యును మనోజ్ఞభిత్తికలితంబునగు నొకదివ్యభవనంబున ప్రియురాలితోడంగూడ పర్యంకంబునధివసించి యున్నట్టియు గల్పతరువు తెరంగున సుపర్వలోభనీయుండును వసంతునిపోల్కె శ్రీవత్సానపాయియు కామధేనువుపగిది వృషానురక్తుండును భద్రాశ్రిను

రాగియును చింతామణివలె భువనైకయోనియు సకలరుచివిష యుండును సిద్ధరసంబునుంబోలె రుక్మిపరిభవానుకూలుండును సుకృతి సంచయంబుభాతి నరకధ్వంసియు విద్యుత్పుంజంబుభంగి ఘనాగమలభ్యుండును జ్వలనునిచందంబున సమిత్ప్రచండుడును సుధాకరుని కరణి రోహిణీయానురాగియు సుకుమారభావంబువలన సహింపదరముగాని కుశేశయభావంబును విడిచి విదర్భభూవిశదంబగు పీతాంబరావృతకోమలోత్సంగంబు నాశ్రయించిన కమలయుగళంబువలె వెలయునదియు, నిరవధికరుచి సంపాదనంబుకొరకు మరలమరల కమలారాధితంబైనదియు కమలాకరనిరతసేవ్యత్వంబుచేత నర్ధసిద్ధంబగు కమలంబుచే సేవ్యమానంబైనదియు సారస ప్రతిమల్లతచేత లక్ష్మణాశయ సంస్పర్శంబునొందినదియు పునర్భవరుచిప్రకాశంబువలన సకల జగన్మోహంబైనదయ్యును సంసారభేషజంబగు పదయుగళంబుచేత లోభనీయుండును సకలోరుసేవ్యతగలదిగావున ప్రకటితనిరుపమ భావంబుగలదియు హారిప్రతీతభావంబుచేత పొందబడిన ప్రసిద్ధిగలదాటచేత హారిభీరుకవేదండ శుండాదండంబును గణనసేయనట్టి యూరుయుగళంబుతో నుపశోభితుండగువాడును సర్గోపసంహారంబులకు చతుర్దశభువన నిర్గమద్వారంబువలె వెలయు నాభీకుహరంబుతో బ్రకాశించుచున్నవాడును ననేక పౌరుషకృత్యంబులొనరించుటవలన గలిగిన యశోమండల మాలికలవలె నలరు ముక్తాహారంబులచేత నాలింగి

తంబైనట్టియు నీరస భద్రాశ్లిష్టమైనదయ్యును సరసభద్రాలింగితంబైనట్టియు శ్రీనికేతనంబయ్యును విశాలంబై నట్టిదియు నగు వక్షస్థలంబుతోరంజిల్లుచున్నవాఁడును నిరంతర పలాశాక్రాంతిచే గలుగు ఖేదంబుదొలంగించు కొనుటకుపలాశశంకకనాస్పదుండగువాఁడును సకలాగమశిరోమణియని తలంచి యాశ్రయించిన కల్పతరుశాఖాయుగళంబువలె నలరు బాహాయుగళంబుతో దేజరిల్లుచున్నవాఁడును సకలోత్తరత్వంబు గలదగుటచేత పరిణయ సమయంబున నిందిరాకరాధరీ కరణంబును సహింపనిదానివలె తత్క్షణంబున తత్పీడనాభి నివేశంబుగలకరయుగళంబుతో విరాజమానుండును ద్విజరాజలంఘన జంఘాలంబును ననధరపరిభాశ్రితంబును నతిశుచియును నగు మందస్మితంబుతో స్పృహణీయుండైనవాఁడును తాను సదాదర్శపరిభావియగుటచేత స్సదా దర్శాభిభూతుండగు కుముద బంధురుని దృణంబుగా దలచుచున్నట్టి వదనారవిందంబుచేత లోభనీయుండును వాస్తవంబువలన కమలౌజ్జ్వల్యంబును నిరంతరంబును గ్రహించుచున్నదగుటచేత సమారోపిత కమలకాంతిస్తేయంబువలన నిఖిలసుందర పురుషనయన యుగళ మాత్రంబుకన్నఁ నుత్కృష్టంబగు నేత్రయుగళంబుతో దీవ్యమానుండును నుదాసితకర్ణతన్ బ్రసిద్ధుండగు వానికింగూడ నిరవధికరుచిసంపాదనంబొనరించుటంజూచి సముపజాతానందంబు గల సహజరుచిశాలియైన. నయనయుగళంబుచేత నాలింగితంబగు

కర్ణయుగళంబును భరించుచున్న వాఁడును బూర్వ జన్మంబునం దంతటను దన్నావరించిన హిమకరకరంబులచేనగునట్టి పరిభవంబునఁగల్గు రోషంబుచేత నిపుడానన రూపంబు నొందియున్న చంద్రునంతటను నాక్రమించిన కళంకంబుచేతంబోలె శ్మశ్రుమండలంబుచేత నలంకరింపబడిన వాఁడును సకలసుమనో విలక్షణంబగు మధుహార, విరోధితచేత జేయఁబడిన యపయశంబును దొలగించుకొనెడు ధ్యానంబుచే దపోబలంబువలన సకల సుమనోభి మతంబుగల మధుహారముఖ చుంబనంబున కనుకూలంబగు చంపక కలిక వలె నలరు నాసికతోడ విరాజమానుండైన వాఁడును నవచనీయ వర్ణశ్రీయత్వంబుచేత వచనీయ వర్ణశ్రీయంబైన లలాటమాత్రంబువలన నుత్కృష్టంబగు ఫాలఫలకంబుతోడ విలసిల్లుచున్న వాఁడును భగవంతుండునునగు సమ్మునికుందుని మూర్తీభవించిననిజతపః ఫలంబునుంబోలె విలోకించెను. 80

క. హరి త్వరగ లేచి యమ్ముని
నురుతరసింహాసనమున నునిచి యొలమిడ
చ్చరణములు గడిగి తజ్జల
మిరువుగ శిరమున ధరించెనెంతయుభక్తిన్. 81

గీ. శాంత కాముడ వగునట్టి సంయమీంద్ర
యెటుల లభియింతువైననీ వెలమినాడు
మందిరము జెందుటది యెన్న మానుకీన
కులజులొసరించు [illegible]తపః ఫలముగాదె.

గీ. నిహతదుష్కాముడగు భవానీదృగాప్తు
డెటుల లభియించు నైనదానెంతొ వేట్క
నెనసి గృహాసక్తి గొనుటదియెంచిచూడ
గోత్రజైకతపఃఫల గురుతగాదె. 82

వ. మహాత్మా! మీకిష్టమగు విధేయ విషయంబులం
దు నన్ననుగ్రహించి నియోగింపుమని సుధాసారసరసంబగు
వాక్యంబును బలుకుచున్న భగవంతుండగు శౌరితోడ నార
దుండిట్లు పలికెను. 83

క. నినువిడిచి మరివిధేయము
లనుగనుగొన నిపుడు నిన్ను లక్షించుటచే
తనె సుకృతార్థుడనైతిని
గన నద్భుతమైననీదు ఘనలాభముచేన్. 84

వ. ఇట్లు బలికి మరియొక రమణీగృహంబును నార
దుండు పొందియున్న సమయంబున. 85

గీ. అవునె! పద్మిని! ప్రియయిది యెట్టిదగునొ
హరికి ప్రణయానుబంధ సంసరణమిట్లు
పాదతాడనముల గోపభరముగొనక
యిదియె ప్రియదయయనిమదినెన్ను నతడు. 86

గీ. కేళికలహమునందు దాగినియు కాంత
నొప్పుగానిట్లు దరిజేరి యూరడించు
చునె యటకు వచ్చునారదుజూచి మరల
స్వాగతమొసర్చి బ్రశ్నించె శౌరి యపుడు 87

వ. నారదుండూరకయే మరలనొక సుందరీ మందిరం జేరు నవసరంబున.

ఉ. తాలిమి బాలునిన్ బిలిచి తాతవు తల్లివి నీవె యాదు
మేలగుపండు బాలకులు మెండుగ నెవ్వరు జూడకుండ నీ
వేళను నీకొసంగితిని వేగమె గైకొను మన్యుడైన యే
బాలుడు గానకుండునటు బాగుగ బెల్లముగూర్చి ధానము
జాలగ నీకొసంగెదను సమ్మతిమై జనిరమ్ము బాలకా.

గీ. బాలునీలీల నెంతయు లాలనంబు
సేయుచును మాయమాటలు సెప్పుచున్న
హరిని గనుగొని నారదుడప్పుడు మరల
నన్యతరుణీ గృహంబునకరిగె త్వరగ.

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిగృహంబునందును విలక్షణవ
హారానుషంగంబు నొందుచుండిను నదృష్టపూర్వునింబొ
స్వాగత కుశలాను యోగాదుల నభినందించుచున్న వెన
నింగని కడపటి యంతఃపురంబునం బ్రవేశించి నారదుం
నవ్వుచు నిట్లనియెను.

గీ. జనులనెంతయు విశ్వేంద్ర జాలములను
మోహపెట్టుట నీకు నద్భుతముగాదు
వింతయిదె మాయయనియెడు పింఛమిచట
నర్ధచంద్రావిషయమందునందు మెపుడు.

క. నారదుడిటు పలికి యపుడు
శౌరివలన ముదమునొంది సరసతదీయం
బౌరుచిరయోగమాయా
భారముగని విస్మయంబు బడయుచునేగెన్. 93

—• శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజు రాజసూయంబుజూడ నేగుట. •—

వ. మరియొకప్పుడు నారదవచనంబువలన నజాతశత్రుం డగుధర్మరాజు యజ్ఞంబుగావింప దలంచియుండెనని విని మధుసూదనుం డవరోధవధూజనసమేతుండై కొన్ని దినంబులలో నింద్రప్రస్థంబునుగూర్చి సమీపించి సంతసంబుతోనుండెను. 94

వ. అపుడు పాండవులును, తన సతులతోగూడ వచ్చి, యున్నట్టియుఁ దమ కౌరవపాశంబువలె వెలయుచున్నట్టియు నక్షయంబగు తమకుల ధనంబైనట్టియు నంగ దేవతాసహితంబగు చేయుబూనిన యాగ ప్రధాన దేవతవలె నలరుచున్నట్టియు నణిమాద్యష్ట విభూతులతో గూడుకొనిన ధనదునివలె నున్నట్టియు పృథివ్యాద్యష్టమూర్తి పరివేష్టితుండగు శశిశేఖరునివలె నున్నట్టియు లోకపాలమాత్రాష్టక, వలయితంబగు రాజస్య తేజః పుంజంబు చందంబున నున్నట్టియు నలయష్టమహాసిద్ధిపరివృతంబగు సిద్ధ మంత్రాధి దేవతలవలెనున్నట్టియు పద్మాద్యష్ట విధసౌందర్యనిధి సహితంబగునట్టియు నవకుందలావణ్య నిధియగునట్టియు నవరత్నమాలికయందుమధ్యస్థంబగు నింద్రనీల మాణిక్యంబుకైవడి నున్నట్టియు నామా

ధవున కెదురుగా జని పరిరంభకుశలానుయోగాదులచే నభి
దించి వానితోఁగూడ తమ భవనంబునొందిరి.

క. అలకుంతియుఁదన తనయుల
గలసియు నేతెంచునట్టిఘను మేనల్లున్
గులుకుచు తగునుపచారం
బులచే సుఖముగను స్వగృహముననుంచెదగన్.

క. అతులితమయ మాయాని
ర్మితమగు సభనుండి ధర్మనృపవరుడంతన్
నతుడై హరితోనిట్టుల
హితవుగ బ్రార్థించి పలికె నెలమిదలిర్పన్.

గీ. శుభదనవరాజమగు రాజసూయమనెడు
మఖమొనర్చెద నినుగూర్చి మాధవ! యిక
దీనికర్హుండనై యుంటి నేని నన్ను
గూరిమి ననుగ్రహింపగా గోరుచుంటి.

వ. ఇటుల బలుకుచున్న యజాతశత్రుం గాంచి భగ
వంతుండగు వాసుదేవుండిట్లు పలికెను.

ఉ. వీరుడవైతి వుచ్ఛపదవిన్దగి యుంటివి సుస్థిరుండవై
మీరు బుధుండవౌట నిక మించితి సోమరసాతిపాత్రతన్
నేరనిమంశుమున్ చలుపు నీచపదాధి నివాసుడై సదా
క్రూరతరాగ్రహోగ్రమ ఖలుండగునన్యుడునీకుసాటియే.

గీ. గొప్పదగు నీసమాజతేజ మొప్పమీఱి
జగతి నాక్రమ మొనర్ప జాలియుండ

నమితకళ్యాణలాభంబు నగుచునుండు
నగుటనది యిష్టసాధన మనితలంతు. 100

ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుని యనుమతిని భీమార్జునాదుల
దిగ్విజయంబునకు బంపుట.

వ. తరువాత యుధిష్ఠిరుండును చతురులగు చతుస్స
హోదరులను మధుసూదను నాజ్ఞగొని నలుదిశలకుంబం
పించెను. 101

వ వారును కొలదికాలంబునకు యోగులవలె వశీకృ
తాశులై యపుడధ్యయనంబువిడిచిన వారలవలె గురువుకొరకు
గనకోచ్ఛయంబును సమర్పించి ప్రమదాశ్రితులై యొప్పు
చుండిరి. 102

గీ. పాండవులచే పరాభూతి బడయడయ్యె
మాగధుండని చింతించి మాధవుండు
వాని ప్రాణమె హరియింపబూని మదిని
జెన్నుమీఱదలంచెను చిత్రముగను. 103

గీ. బాడబాకృతి వహియించి భాసురముగ
నపుడు భీమార్జునులును జనార్దనుడును
ననిశపరవాహినుల గ్రుంగునట్టివాని
గ్రసనమొనరింప నేగి రాగ్రహముతోడ. 104

వ. అపుడు జరాసంధుని జెంది యశనోద్యుక్తతంగొను
నతిథులవలె యాచించిరి. 105

గీ. అలజరాసంఘటితమూర్తివగుట నిన్ను
దుర్గతంబగు మార్గణవర్గముగను
బొందితిమి మేము నిర్వృతి నొందగలము
జీవనగ్రహణప్రాప్తిచేతనైన. 105

వ. ఇవ్విధంబున, గపటంబుగా బలుకుచున్న వీరలను గలహాలంపటులనుగా నెరింగి మాగధుండిట్లు మారువలికెను.

మ. పరగన్ రావణబిక్షుగార్జునగతిన్ వామార్థులైముగ్ధభూ
సురభావంబు వహించు మీరలెవరో చూడంగనాత్మప్రకా
శ్యరుచిర్దత్పరపూరుషాద్భుయ నెడవామాచారమున్ బూనియు
త్కరతన్ మీరెదుమీరలియ్యెడగనంగాభీరువుల్ గారొకో.

వ. ఈవిధంబుగా నశనిపాతసదృశంబగు ననల్పపరీవాదజల్పితంబును విని మిగుల, గోపించి భగవంతుండగు శౌరి యిట్లనియెను. 108

గీ. భువనగారణుడను నేను బొలుచునతడు
భీముడు ధనంజయుండన వెలయునితడు
దమిని త్రేతాగ్ని తేజస్కులమగు మేము
బుట్టితిమి తృణతాప్తులఁబొరిదహింప. 109

వ. అదివిని కరాస్ఫాలనంబు గావించి నవ్వుచు జరాసంధు డిట్లనియెను.

ఉ. బాలురుషీర లిర్వురును వైరివిమర్దనమే యెరుంగరే
లీలనో యుందుగ్రాక రిపులీలలడంచు సుకీర్తివీవునున్

గాలికినేస్తకాడ వనగాదగునా సమరంబునందహో
హేలబలంబునుండి పనునెన్మిదిమారులు బారిపోవవే?
చాలువిశాలిలంఘనసుజాంఘికతన్ బరుడొందశక్తుడే! 110

వ. ఈరీతిగా వ్యాజస్తుతి భంగినంగీకరించుచున్న వాని తో భగవంతుడగు మురారి దానిట్లనియెను. 111

గీ. సకలరాజస్తుతివచో విషయుడవౌచు
తనరు మాగధుడవు పూర్ణగుణుడవౌట
నీదువాగ్విభవము వచనీయమగును
గానిచోనిట్టి స్తవరీతి గలుగుటెట్లు. 112

వ. మాగధుండీప్రశంసా భాసంబుచేత దూయమాన మానసుండై మరల నిట్లనియెను. 113

గీ. బాధకృన్మార్గణా పాతభయమునొందు
వారిసన్నుతిం మాగధసూరిచేయ
తనరురసికైకవేద్యమై తదరిహాస్య
వేత్త గోపాలుఁడాటది వింతదోచె. 114

వ. ఈప్రకారంబున నుత్తరోత్తరశుభదయగు చతురోక్తి ప్రత్యుక్తికలనచే కొంచెముకాలము సంభాషించి మేము కలహాలోలురమని తమయంతరంగంబును వెల్లడించి తెలిపిన వారలనుద్దేశించి మగధాధిపుడిట్లనియెను. 115

గీ. నిరతమును భీతిఁ బల్వాఱునీకుసిగ్గు
లేని మామకదుర్బాధ లేదుగాత

బాలుఁడు ధనంజయుండటు బరఁగుఁగాఁత
భీముఁతో మాకు కలహంబు వెలయుఁగాఁత. 116

—• శ్రీకృష్ణభీమార్జునులు జరాసంధుని సంహరించుట •—

వ. ఈరీతింబలికి వృకోదరునకొక గదయొసంగి తాను గూడ నొకగదంజేకొనినవాఁడై కుసుమాహాలంబులతోనిదినిమ్నోన్నతస్థలంబని యెంచి నగరపరిసర ప్రదేశంబును సమంజసముచితంబగు భూమిగాఁదలంచి జరాసంధుండు కృష్ణభీమార్జునులతోఁగూడి నగరంబునుండి బయలువెడలెను. 117

వ. అచట భీమజరాసంధులిద్దరును నామయంబులు గలవారలవలె గదా పాతకదర్థితశరీరులై పిశునులవలె రంధ్రాన్వేషణతత్పరులై శివాభేదభాజులవలె శ్వేళానుబద్ధకంఠులై సుభద్రాంగదాశయులవలె బరస్పరవిజయకాంక్షగలవారలై చతుర్ముఖభుజస్తంభంబులవగిది నలరుచు సురసుందరీలోభనీయంబగు నొక యపూర్వవిగ్రహంబునొందిరి. 118

క. అడరెడు మగధునడంచియె
కడువృద్ధిని భీముఁడొందెఁ గనయుక్తముగన్
కడిమితదుస్మోమనివతి
నొడఁగూడఁడె తద్వృకోదరోత్కృష్టధరణ. 119

క. ఇలను జరాసంధాత్యయ
మలరఁగ పరతేజ మప్పుడణఁగఁగ దగు ను

జ్వలవాత జాతదోషా
త్కలన నివారింప నెవఁడు గనుశక్తుండా. 120

వ॥ పిమ్మట యదునందనుండర్జునునితో గూడ భీము నింగౌగలించుకొని జరాసంధుని తనయుండగు సహదేవునకు రాజ్యపట్టాభిషేకంబొసర్చి తద్బందీకృతులగు నఖిలరాజన్యులను కారాగారంబునుండి విడిపించి వారివారిసింహాసనంబులం దెప్పటిరీతి నిల్పి పరిపూర్ణ మనోరథంబున హరిప్రస్థంబు నొందెను. 121

క. తరువాత ధర్మసుతునిం
హరిభీమార్జునులు జూచి యటువందనముల్
నెరపుచు మాగధవధ దె
ల్పిరి తగనాద్యంతమెల్ల వేడుకతోడన్. 122

వ. అజాతశత్రుండగు ధర్మనందనుండును తద్వదనచంద్రాలోకంబున వృద్ధినొందింపబడిన దగుటచేత శరీరమధ్యంబును బరిగణింపక నయనమార్గంబునం బారుచుండు సంతోషసాగర స్రోతస్సుచేతంబోలె బాష్పధారావళిచే వినమ్రులగువారల నభిషేకించి తత్సంసిక్తతచేత ద్విగుణితానందంబుగల మధుసూదనుంగని మధురంబుగానిట్లుపలికెను. 123

క. అలకృష్ణ పక్షపాతము
వలనను నహీంభయము దొలగ వరమఖకాంక్షన్

వెలయసుమనోగణమునకు
బలపడవే! జూడసోమపానోత్సవముల్. 124

గీ. చెలగెడు ననంతగుణసమంచితుండవైన
నీదు సేవకులము నృపనిగ్రహమున
శక్తిగలిగిన మాకిక సప్తతంతు
సంభవముగల్గుటబ్రిమే గుంభితము. 125

—• శిశుపాలవధ—ధర్మరాజు రాజసూయయాగము సేయుట •—

వ. ఇట్లుత్తమశ్లోకుండగు హరిని వినుతించి యాతనియ నుజ్ఞచే నధ్వరసంభారంబుల నొడగూర్చికొని ధర్మరాజు రాజ సూయ యాగంబు సేయ సమకట్టెను. 126

మ. వనరాకేవల యాగభూములు దనర్చెన్ స్వాహారవైకాశ్రితా
యనునట్లాటయె కాదు సంతతహవిర్వ్యాప్త దానత్రానాదరో
న్మను లిందాద్రిదులుగూడ ప్రసిష్యసమానుంగ్రంబునే కాదుసా
ధ్యనరాధీశులయందునుగ్రగియుల్ బ్రాయశ్చిత్తప్రకల్యము
య్యనగాదట్లు దరిద్రులందు దగునాహాచిత్రమా నింతయున్ 127

వ. అటుతరువాత నజాతశత్రునకగ్రజనులతో గూడ నిష్టపరిపూర్తి యగుచుండ కీర్తితో గూడ నముంగణంబులు పరిపూరితాశలు గలవారలై యుండ పరిచర్యారాధనంబు కొరకు సంపాదింపబడిన సంభారంబులు గలవాడై యుధిష్ఠిరుండ పుతగ్రిపూజగావించుట కర్హులెవ్వరని సంశయించుచున్న

సమయంబున సహదేవుండు సకలసభాజన భాజనంబగు వచ
నంబు నిట్లుపలికెను. 128

గీ. కరితురగఖగాధిపతి గర్వితాగనుచుమున్నె
యెవనిగోత్రోద్ధతిని శరణైనసెమదము
వీడిపురుషోత్తముడతని విడచిపరుడు
భువిగరిమవాసనర్హ్యు మనకు సంపూజ్యుడెవడు. 129

వ. ఇవ్విధంబున నుపపత్తిపూర్వకంబును నమృతధా
రామధురంబును నగు సహదేవవాక్యంబును విని సకలసభాస
దులును ముదముగదుర గుదురుగానందరు నొక్కమారిక్క
రణి వక్కాణించిరి. 130

గీ. బాగు, వర్ధిల్లు! సహదేవ! బాగుబాగు
బాలుడవె? బుద్ధిశాలుల వరగురుడవు
సిదునాసత్యతత్త్వము భువినెగడెనిపుడు
సత్యవాక్కుల దుర్వచఃశాలులకును. 131

క. తరువాత దానియర్థము
పరమార్థముగాదలంచి వరగుణుఁడుయుధి
ష్ఠిరుఁడు హరింబూజించెను
గురుగంధాభరణచేల కుసుమాదులచేన్. 132

వ. పిమ్మట శిశుపాలుండు కల్పాంతాగ్నింబోలె నీతి
మాలి, వనమాలిపరిధమ సపర్యకు, పర్యాకులిత హృద
యుండై క్రోధయుక్తుండై లేచి యిట్లనియెను. 133

గీ. అహహా! రాజసూయంబైన పుణ్యమఖము
పరిధమపూజార్హుఁ డగుచు గోపాలకుండు
ఖలున కేయది యపచితిగాదుపూజ
గణి, తిరస్కృతిచే దురాగ్రహారి నగు. 134

వ. ఇట్టుల కర్ణకఠోరంబుగాఁ బ్రేలుచుండు శిశుపాలు నింగని గోపాలుండగు పురుషోత్తముండతిరోషంబున శీఘ్రం బుగా సుదర్శనంబుచే విలాసమానంబుగాఁ దాని మస్తకం బును దునిమివైచెను. 135

గీ. అలసుదర్శనమున నెన్నైగలసుజంపు
స్వాయముగఁ గైవాలంబినయై బరగుచుండు
విగ్రహంబునవైరిని విగతుఁజేయు
నిట్టి మాయాధిపతిఁ గెల్వ నెవ్వఁడోపు. 136

వ. పిమ్మట నవభృథస్నానంబొనర్చి నజాతశత్రుం డగు ధర్మరాజును పురంబునంబ్రవేశపెట్టి యాతని ముదంబు గొలుపఁ గొన్నిదినంబులు నిజసఖులతోఁ గూడ జనార్దనుండా హారిప్రస్థనగరంబున నుండెను. 137

ఉ. శ్రీగిరిజా కృపారసఝరీ భరసార భవత్కటాక్షతో
భాగురువీక్షణంబు లలభాసురకల్పలతానుమావళుల్
గాఁగొని సత్కవీంద్రుఁడనగా దగుశ్రీనవకాళిదాసుమ్ముఁ
బాగుగ దారచించెనిదె పండితమానస సద్విలాసమై
భాగవతాఖ్య స్సన పంచమమైన విలాసముప్పెనుఁ. 138

చ॥ శివగిరిజా కృపారసవిశేషపరీత కటాక్షవీక్షణో
ద్భవసత సాహితీసు కవితారసభాసురసుందరాఖ్యస
త్కవికృతమా ససారభసుధారస ధారలమీరునాంధ్రభా
గవతపు చంపునన్ వినుతిగాంచెనుపంచమమావిలాసమున్ 139

గద్య.

ఇది

శ్రీమన్మహారాజ రాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్షవీక్షాలహరీ పరీత
సంస్కృత సాహిత్య సరసకవితాచాతురీధురీణ లౌకిక విద్యా
విశేషప్రవీణ సత్యవ్రోలు కులకలశజలధి కువలయమిత్ర
భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కవివంశపవిత్ర సోమరాజా
మాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర
రామాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల
సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ
దాంధ్రచంపూభాగవతమునందు
పంచమవిలాసము

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.　　శ్రీరస్తు.　　అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ శాంకరీదేవ్యై నమః

శ్రీమదాంధ్ర చంపూ భాగవతము.

షష్ఠ విలాసము

— శ్రీకృష్ణుడు సాళ్వాదిశత్రుల జయించుట —

మ. అనిశారాధితుఁడైన శంకరుని యాజ్ఞన్ మయుం డాత్మమా
యను నిర్మించిన దై సురాసురల కత్యంతంబభేద్యంబునై
గగనస్థావరమైన సౌభపురమున్ గర్వంబుతో నెక్కి య
య్యన సాళ్వుండట శౌరిలేనితరి నాహా నందిదేయంచు దా
ఘనమౌ ద్వారవతిన్ నిరోధమొనయంగా ముట్టడించెన్ దగన్

వ. అట్టి, విమానంబువలె, గగనసంచారశీలంబును కాముక మనంబువలె సకలాశా జంఘాలంబును నౌ సౌధం బును నధివసించి జలధరంబువలె శిలావర్షంబును గురియు చు, మాయవలె తమంబుచేతను, రజంబుచేతను సకలజనంబు లనంధులగా జేయుచు కృపణునివలె మార్గణగణంబును నిరసిం చుచున్నట్టి సాళ్వుని బొంది మిగుల కోపంబు గలవాఁడై

ప్రద్యుమ్నుఁడు శీఘ్రంబుగా సాంబాదులతోఁగూడ గుహాము
ఖంబునుండి కేసరివలె నగరంబునుండి బయలువెడలెను. 2

క. పాలుపొందెనపుడు యుద్ధము
తొలఁగెను ప్రద్యుమ్నసాళ్వసేనలకటు న
ట్టులయ్యెను భయభటులును
నలరిరిగడు తత్కసంఖ్యలైచిత్రముగాన్. 3

మ. విలయఁగ సాళ్వపురస్కృతంబయిఘలాప్తిన్ గొన్నతన్మార్గ
ణావళినిన్ దారిని దున్మిభూరితరలాభంబందెముందట్టిదా
నలప్రద్యుమ్న శరంబహో యిచటనన్యప్రాణదానంబు నీ
కలరిఁ సద్గురు వంశమందియు మహోఘంబున్దగన్ జేసితం
చలరఁ లజనుబూని ముగ్నె శరధిన్న్యాయానుగుణ్యంబుగా

వ. తరువాత నిట్టివృత్తాంతంబును విని హరిప్రస్థంబు
నుండి వచ్చియున్నహరినిం జూచి సమరంబున కెదుర్కొని
సాళ్వుడిట్లని పలికెను. 5

వ ఓరా! యదుకుల కలంకుండవును కలహకాతరు
డవునగు నీయునాత్మ వేదితయేమిదీ. 6

చ. రణమున పారిపోవునవురా! యితడెన్నగమాగధుండొకో
గనుగొననాడుయుద్ధమునగల్గెడుసాళ్వగురుత్వమొప్పెడున్
ఘనకృపణాత్వమూని గడకఁ శరణంబును జెందునట్టి యా
జనుఁడ గొనన్ సమర్థుఁడగు సన్యసనంబు నికన్ బరుండు నా
జనుఁడ గొనం సమర్థుడనుసన్యసనంబును జిత్రమైతగన్. 7

వ. ఇట్లు బలుకుచున్న సాళ్వునింజూచి వాసుదేవుండి
ట్లనియెను ఓరిమూర్ఖా! యిదివినుము. 8

క. అరయభవాదృశులకు దు
ర్భరచపలోన్మేష మదిస్వభావముచే న
శ్వరమగు సమూలవిలయము
బరగున్ బ్రిబలాశుగముల పటుఘాతములన్.

వ. ఇవ్విధంబున పరస్పరపరివాదంబు సేయుచున్న
వీరల కిరువురకును గొప్పదగు సమరంబు జరుగుచున్న సమ
యంబున సాళ్వమాయావినిర్మితుండగు కొండొక సందేశ
హారకుం డరుదెంచి నేను దేవకీదేవిచే నంపింపఁబడినవాఁడ
నని పలికి, మురహారికి నమస్కరించి యిట్లనియెను. 9

గీ. కెరలు దీనత హా! కృష్ణ! కృష్ణ! యనుచు
దివిరి మీతండ్రియగు వసుదేవుఁ డిపుడు
ప్రబలసాళ్వునిచేతను బద్ధుఁడగుచు
నపహృతుండయ్యె పశులీల నద్భుతముగ. 10

వ. ఈరీతి నాదూత బల్కఁగా విని యా యదుపతి
మిగుల దూనమానసుండై స్వగతంబుగా దనయాత్మలో
నిట్లనుకొనియెను. 11

గీ. దరిని బలరాముఁడుండిన తాతకిట్టి
యాపద పొసంగునెట్లగు నరసిచూడ
నతఁడు దూరస్థుఁడై యున్నకతన నపుడు
జానకికలంఘ్యమగుపీడ జాతమయ్యె. 12

వ. అనుకొని పరిహాసంబుగా నిట్లనియెను ఓయి త్రిజ గత్పరాక్రమ! నయనాభిరామరామా! యెట్లుగా నివ్విధం బగు పరిమోదంబు నొందితివి? 13

గీ. మునుపు పితృవాక్యపాలనమునను రాముఁ
డంచె ముల్లోకముల సురలందసట్టి
ప్రతిభ రాముఁడు పితృవాక్యానుపాలనంబు
చేయఁ దివిరెను నపకీర్తి చింతయేమి? 14

వ. ఇట్టుల వాసుదేవుండు బల్కుచున్న తరుణంబున పార్వతీసు వసుదేవు నెదుటను గనుపరచి మస్తకంబును వనిమి సౌఖ్యంబు నొందెను. 15

సీ. హరి యప్పుడట్టి యనార్యకార్యము జూచి
యెట్టిచో దుర్దశ నెనసె నట్టి
దగు సీతదశ ప్రాప్తమగుట లేదన్నడు
సన్నుతమగు పూర్వజన్మమందు
మాయసీతను దెచ్చి కోయుచుండగ నది
గాంచుచుండుతరి జనించునదియు
సౌమిత్రి గాఢమూర్ఛను జెంది పడియుండ
గాంచినతరిని జనించినదియు

గీ. నెలకొలుపునట్టి దైన కనిష్ఠ భేద
మరయఁగానది యనుభూత మయ్యె మున్నె
హరికి నిర్యోగ కలిగిన గురువిపత్తి
సాటిలేనిదిగ్గెను గా నెనంగుచుండె. 16

చ. కరముననుండి శార్ఙ్గము గస్థవసుండియునశ్రుజాల మ
త్తరిని మనంబునుండి పటుధైర్యము నొక్కడజారెనట్టి దు
ష్కరమగు దుర్దశంగని యసత్యముగాఁ దలంచువారికే
భరమగుచుండెఁ జోభ మురవైరికి నట్టిదియౌనొ నూడఁగన్.

వ. తరువాత యోగదృష్టిబలంబుచే నదియంతయు నసత్యంబుగా దెలిసికొని వృషావరజుండు విషాదంబు విడనాడి రోషభీషణుండై విద్వేషికదనంబుకొరకు సుదర్శనంబును బ్రయోగించెను. 18

శా. జ్వాలామాలలచేతఁజుట్టుకొని యాచక్రంబు చక్రింబుగా
లీలన్ సౌభమునాక్రమించి గను బాళిన్ ... భ మొందించియా
వేళన్ బంధురసింధురంగమునదుర్వార శౌర్య తాపంబులన్
జాలన్ దూలినవాని నల్పమగుశస్త్రంబున్ బ్రయోగించి ని
ర్మూలించెన్ గుణిశౌరిచే దగినశత్రుశ్రీ సంఖ్యకున్నత్తు శే. 19

వ. అటుతరువాత క్రవానికిందోడుగావచ్చిన దంతవక్త్ర విదూరధులనెడువారల నిర్వురంగూడ సాళ్వుని మార్గంబు నొందించి దివిజులు హర్షంబుతోఁ బుష్పవర్షంబు గురియుచుండ సురసుందరీమణు లందంబుగా నృత్యంబు గావించుచుండ సంభావించుచు ముకుందుండు సానందంబుగా నిజమందిరంబు నొందెను. 20

—• కుచేలోపాఖ్యానము. •—

గీ. హరికి మిత్త్రుఁడు దగుసహాధ్యాయియగుట
వేదపారగుఁడు స్వరూప విపులలాభ
ముదితుఁడును గడుదారిద్ర్యమునను సార్థ
నామధేయుఁడు గుచేలుండనంగ నలరు. 21

వ. అంత నొకప్పుడట్టి కుచేలుని సహధర్మచారిణి, దారిద్ర్యంబుచేత నితాంతతాంత హృదయయై తన దయితు నితో నిట్లు సవినయంబుగా విన్నవించెను. 22

వ. భగవంతుండవగు నో మనోహరా! దారిద్ర్య సముద్రనిదాఘిత సకల విషయాభిలాష. నేనెద్దియో యొకటి విజ్ఞాపనం బొనర్చుటకు గోరుచున్నదానను. నన్ను పరిదీన దశానిగ్ధగా దలంచి యుపేక్షింప వలదు. 23

గీ. శ్రీవిభుఁడు నీకు మిత్త్రుఁడై చెలఁగుచున్న
నిట్టి కృశదశ శాంతింప నెందువలన
బొల్పు జగదీశు సామీప్య ముక్తి నెట్టు
లగును శ్రీలక్ష్మి సుహృదులకైన నాథ. 24

గీ. మిత్త్రశోభార్త నెనయక మెలఁగునెడల
పొలుపుమీరఁగ ద్విజరాజ పుష్టియగునె
యిపియు సిద్ధాంత వాక్యములై యెసఁగుచుండ
నిచట సఖ్యసలాభత పరిచరఁగాదె! 25

వ. కావున నవశ్యంబుగా దారిద్ర్య విదారణంబు కొరకు, దామోదరుండగు రమావల్లభుండు దర్శనీయుండని ప్రాణప్రియ యిట్లు పల్కుచున్న సమయంబున. 26

గీ. తనదు యాచ్ఞా పరాఙ్ముఖతయును బ్రాణ
హితవచన మాన్యతయు గలహింపుచుండ
నెంచి మధ్యస్థమై హరిగాంచు నీసు
సతి ద్వితీయయె యనె తదాశయగ నగుచు. 27

వ. తరువాత నకుంఠవైకుంఠ దర్శనోత్కంఠ చేతం బ్రియురాలిచేఁ బ్రేరేపింపబడినవాఁడై కుచేలుండు చేలాంచలంబున భగవదుపహారంబుకొరకు నాలుగు పిడికెళ్ళ నటుకులను మూటగట్టుకొని వనమాలిని విలోకింపుటకు గుతూహలంబు గలవాడై ద్వారకానగరంబు నొందెను. 28

వ. అపుడు నగరంబును బ్రవేశించి తనమనంబున నిట్లు చింతించెను—ఆహా! యమరావతింగూడ నతిశయించుచుండెడు నీ ద్వారవ యెక్కడ! హరి గర్భంబునంగలదగుటచేత సార్వభౌమ ప్రవేశంబునకుంగూడ వీలుగాని దీ యంతఃపురం బెక్కడ? చను గ్రాసనమునుం గూడ నర్ధచంద్రదానం బొసంగి శాంతదర్శనునిగా జేయు నీద్వారపాలురెక్కడ? త్రిజగన్నాయకుండగు యదునాయకుని దగు నీ విజృంభమాణంబగు ప్రాజ్యసామ్రాజ్యవైభవం బెక్కడ! అచ్ఛాదిత కచ్చరపటచ్చరుండను, బ్రబలంబ మానకార్శ్యుండను

దరిద్రశ్రోత్రియుండను నగు నేనెక్కడ! యొకవేళ నతికష్టం బుగా బ్రవేశించితినేని నన్నాలక్ష్మీవిలాస పరవశసర్వేంద్రియ గ్రామంబుగల దామోదరుం డెట్లు గుర్తించును గావున సర్వ ప్రకారంబులను వ్యర్థమనోరథుండ నని తలంచెను. 29

గీ. ఇటుల జింతించుచునె యామహీసురుండు
వారితుడు గాకయే హరిభవన మొందె
వింతగా దిది హరికృపావిషయమునను
సుగతివారణ కృతఖేదమగుట దెట్లు. 30

వ. అయ్యెడను భగవంతుడగు శౌరి రుక్మిణీసదనమం దున్నవాడయ్యును మిత్రావలోకనంబుచే వికసించిన ముఖ పుండరీకంబుగలవాడై ప్రాణప్రియతోడం గూడ సత్వరం బుగా బర్యంకంబునుండి డిగి కుచేలునిం గౌగలించుకొని నిజ శయనంబు నొందించెను. 31

మ. అలసీతా పరిరంభ భంగవిరసుండై కౌగిలిం గోరు యో
గులముం జాజననంబునందనుచుబల్కుం డెల్పిమాన్పించె ని
మ్ములల నిట్లాతడె రుక్మిణీ కుచభరంబున్ వీడివేఁ బ్రేమఁ గౌ
గిలిఁ జేర్చెన్ గృతియా కుచేలు ఘనతన్ గీర్తింప గాశక్యమే!

కం. కృశుడగు ద్విజరాజును గని
వశుడై కౌగిటను జేర్చి బహు రుచిరత్వం
బౌనగిన యాహరిమిత్రత
యసదృశమై యెసగుగాదె యద్భుతలీలన్. 33

చ. హరి సముదశ్రుపూరమున నాప్లుతినొందినవానికయ్యెడన్
జిరధృత పంకమంతయు నశించెను చిత్రముగాఁగ వానికిన్
మరియిఁక పంకలేప మొకమారును గల్గదటన్న యుక్తమా
నుగుతరలీలనై కుపదయోగకథాప్తియులేదు వానికిన్. 34

గీ. అరయ మును విధిఁగడిగిన యడుగుదమ్మ్ము
లెనయునట్టి త్రివిక్రము డెలమిమీర
బరగఁ దనగృహాగతుడగు బ్రహ్మనైన
వీని పదములు గడిగెను విధియటంచు. 35

క. నతశిరమున తజ్జల సం
గతిగొని మూర్ధాభిషిక్తతను గాంచెను శ్రీ
పతియైన యౌగికముగా
నతనికి నది రూఢమగుచు నలరుచునుండెన్. 36

వ. అటుతరువాతను

గీ. అతని తనువున చందనంబలఁది శౌరి
యందుచేతను బహుమోద మలరుచుండె
నరయ నది యుక్తమగుగాని యబ్బురముగ
దక్షిణమెయయ్యె తద్వాసనాత్మయంబు. 37

వ. పిమ్మట వివిధోపచారంబులం బూజించి మధు
సూదనుండు శ్రమ నివారణంబుకొరకు, వ్యజనవీజనం బొన
ర్చుటకు భీష్మతనయను నియోగించెను. 38

దానును సప్రశ్రయంబుగా గుశలప్రశ్నంబు గావించెను.

గీ. అటు వీచుచు రుక్మిణి యట్టి ద్విజుని
గడకపూజించె సహజానుకంపచేత
అటులనెటులగునన విస్మయంబుగలుగ
దతడు ద్విజరాజు సదయయా నామెలత్కె. 39

గీ. గురుకులమునుండి వచ్చినతరి సమాన
యగుసతింగని పరిణయంబైతివె! సఖ!
భర్తిమను తగని సతినిముందె పరిణయమయి
పిదవ తమిగాంతురి కొందరు పెక్కుసతుల. 40

వ. ఇవ్విధంబున నన్యాపదేశంబుగా శౌరి పరిహాస
వాక్యంబులు బలుకుచున్నతరిని—గుచేలుంజూచి రుక్మిణి
దానిట్లనియెను. 41

వ. ఓ ద్విజరాజ! యత్యంతంబనురూప ఘటనా
ధురంధరుడగు సెవ్విధిహాతకుని స్వభావంబును బాగుగా
నెరింగిన యార్యపుత్రునిచేత యుక్తంబుగనే యడుగబడినది
గదా! అది యుక్తమేయైయున్నది! 42

ఉ. ముందుగనేనె నేననుచు బొందిన వేడుకగల్గు భూమిభృ
ద్బృందము లొందగోరు నృపభీష్మకనందన నెంచిచూడహా!
పొందొనగూర్చు తోరతనుబూనిన గోపకుతోడ దైవమే
మందుల్రబతీవమాగతినయా రెరెయొ కానొకమారుభూసురా

వ. ఇట్లు నలుపుచున్న ప్రియురాలింగూర్చి దామో
దరుండు మరల నసపటంబుగా నిట్లనియెను. 44

వ. ఓ తపస్విశిఖామణీ! యిట్టి లోకస్వభావంబును దెలిసికొందువుగాక. 45

గీ. రూపవతిగాని సతినైన రుక్మముఖులు
బందులని లోభమున కొందరందు నందు
దనరు ప్రద్యుమ్నలాభంబు దక్క వేఱ
ఘనసుఖమెఱుంగ మీఱె సాంగత్యమునను. 46

వ. వాసుదేవుండిట్లు బలుకుచున్నతఱిని భాగవతియగు రుక్మిణి మరల దానిట్లనియెను. ఓ తపోధనసార్వభౌమా! యిది కేవలమును బురుషులకే గాదు కాంతాజనంబులకును నిదియే స్వభావంబుగదా! 47

గీ. నతిజగద్విభుఁడనునాశ సతులుబొంద
రాశి వరియింత్రు వస్తుపిరూపపురుషు
గనగవిషయోప భోగ సౌఖ్య మింతలేదు
దొరకె సద్భక్తమూర్తి సంతుష్టఫలము. 48

వ. పిమ్మట యదునందనుండు మరల వస్తుగతి నుపపాదించుచున్నవానివలె రుక్మిణీ వదనంబు జూచి సకపటంబుగా నిట్లనియెను. 49

గీ. నయత, నేబాల, బాలిశానన్యజన్మ
వృద్ధినొందింపజాలక విలయమందె
సొరది నామెను గోరిన సొగసుగాని
భోగలౌల్యమలీకమై పుడమినగును. 50

వ. ప్రాణవల్లభుండిట్లు పలుకుచుండ రుక్మిణి సవ్యాజంబుగా నిట్లు మారుపలికెను. 51

వ. ఆర్యపుత్రా! నీచేత యుక్తముగనే పలుకబడినది గదా! కేవలంబుగ కమనీయ పురుషునకు మాత్రమే విషమ యోషిత్సంభవ విషాదంబుగాదు! రూపవతులగు కామినులకుం గూడ ననురూపవల్లభలాభంబుచేత గలిగెడు ననుతాపం బును నట్టిదేయగును. 52

గీ. దృక్కుచే శాంతినొందియుఁ దిరిగి కామ
గరిమయుదయించు నెవతిచే గనగ నట్టి
తన్వి గలిగిన వృషవివర్తతను వెలయు
వానికెట్టిది జన్మసాఫల్యకలన. 53

క. పరగ పరస్పర పరిహా
సరుచింగాని సస్మేరవదన జలజుల నయ్యు
ర్వరలీలను సుశ్రీయుః
శరనిధి యతడపుడు గనియె సంతసమెనగన్. 54

వ. ఇట్లయ్యరవిందలోచనుండు కొంతకాలంబు ప్రేయసీ పరిహాస సుఖంబు ననుభవించి కుచేలుని మరల నిట్లనియెను.

చ. పినగాని వాకిటన్ నెమరువేయుచునుండెడు లేడిపిల్లలన్
గనుగొని మేమొరుంగనిదె కమ్మనిభక్ష్యమ దెద్దియంబరో
దినునివి యంచుబాలకులు దీనతమూకును బెట్టుమంచనన్
వినియటవారి ముద్దుగాని వేట్కసుఖించితివేద్విజోత్తమా

వ. తలంచుకొనియెదవా! సుచేలా! గురుకులంబున నున్నవారమై మనమచ్చటి యామునీయపులినంబులందు ముష్టాముష్టి బెనంగులీల నొనర్చితిమి గదా! మరియును నిదియును నీవుమరచితివా! 57

గీ. ఫలములను గొనునిచ్ఛతో బయలువెడలి
మనముచూతము దరిజేరి మనలుతరిని
పరభృతముగాంచి రాముఁడు బలికెనిట్టుల
మేము నీవంటివారలమే యటంచు. 58

గీ. ఇదియు దలచితివే నీవు నెలమిమీర
గమానమున మనమావుల గాచినాము 59

వ. అంత మందహాసంబు సేయు రుక్మిణిం గాంచి శంకించుచు

గీ. గురుల శుశ్రూష సలిపెడు నరుల కెన్న
దురితకార్యమొనర్చినన్ దూషణంబె. 60

వ. ఇవ్విధంబున వాసుదేవుండు బలుకుచున్నంత, లోకమర్యాదం దెలుపుదానింబోలె రుక్మిణి సకపటంబుగా నీలీల బలికెను. 61

క. గురుధేనుల తమధేనుల
నరయుచుఁ గాసినను దూషణాస్పదమదిగా
దిరవుగ పరధేనులగొని
పరిపాలన సేయు టార్యవర లక్షణమే. 62

వ. భగవంతుండగు శౌరి, ప్రేయసీ వచనంబులను వినసట్లూరకొని మారువలుకకయే వయస్యా! కుచేలా! సఖుండనగు నాకొరకెద్దియైన నుపహారంబు దెచ్చితివే! యని వలుకుచునే జీర్ణచేలాంచలంబున గట్టబడియున్న ముష్టి పరిమితంబగునటుల నటుకులను గ్రహించి భక్షించెను. 63

గీ. అట్టి పృథుకంబులందల యమృతరసము
కన్నమధురత శౌరికి గల్గెనెన్న
నతని సేవకుఁడునుగూడ నమృతమొందు
పృథుకతతి దుర్లభంబయ్యె ప్రియకునైన. 64

గీ. మరల గ్రహియింపగోరెడు మాధవునట
వారణమొనర్చి రుక్మిణి బలికెనిటుల
సర్వసంసద యీవిప్ర సత్తమునకె
యిచ్చునెడ నుగ్రసఖునకేమిచ్చెదికను. 65

వ. అపుడు కుచేలుండు పురందర మందిరంబునందుం బోలె నమ్ముకుందుని గృహంబునందు నిఖిలసుఖంబు లను భవించి యారాత్రి నచట గడిపి మరునాడరుణోదయంబుననే, మిత్రధనంబు నించుకేనియుం బడయకుండినను హరిసమాగమంబునే భూరిలాభంబుగా దలంచుచున్నవాడై తదనుజ్ఞ వడసి నిజనికేతనాభిముఖంబుగా బయలువెడలెను—మరియును దన మనంబున నిట్లు చింతించెను. 66

చ. పరగనదీనుడైన్న మదభాక్తితడంచు దలంచియేమొ య
బ్బురమగునట్టి జీవనము భూరిదుగాపమొనర్చె. గానిచో
గరిమను మీరుసద్గతిని గాంచుటడెట్లగు నల్లయాసురీ
పరిగతసంపదుత్కరము వాయుటడెట్లగు నెంచిచూడగాన్

వ. ఇవ్విధంబున జింతించుచునే, నిజసదన ప్రవేశంబు నొంది అచ్చట నిదేమి, యీభవన మెవ్వరిది దేండవపురం దరుని మందిరంబువలె నున్నదే! యనుచు యదార్థంబును దెలియజాలక కుచేలుండు పరిభ్రమించుచుండ చెలికత్తియ లతో నెదురుగావచ్చినట్టియు కరుణతో గూడుకొన్నదియు హరిచే నొసంగబడినట్టి సంపద మూర్తీభవించినదో, యను నట్లలరుచున్నదియు నగు ప్రియురాలిచే నతడు నిజగృహంబు నొందింపబడినవాడై, తనమందిరంబునందానంద బంధురుండై బంధుజనంబుతో గూడ సకలసుఖంబు లనుభవించుచు సుఖం బుగా నివసించియుండెను. 68

—• రాధామాధవ వివాహాభిధ గ్రహణము. •—

గీ. వత్సములదాచు నపరాధ భరముదొలగ
రాధయను రమణీమణి రహినొనర్చి
బాలికను బడయగగోరి పరగు సింహా
ళాధిపతికిచ్చె వరముగా నజుడుమెచ్చి. 69

వ. తగువాత నట్టి సింహాళాఖ్యద్వీపాధిపతియగు విజ యవర్మ యనునతండు యౌవనంబుగలిగి వెలయుచున్న తన

తనయ కనురూపవల్లభుంగానక దూయమాన మానసుండై యుండుటెఱింగి కమలాసనుండతనికి స్వప్నదశయం దీరీతిగా నుపదేశించెను. 70

గీ. రాధికను మురవైరికారాధికగను
జేసినాఁడగు నిర్మాణ కౌశలంబు
సఫలమగునట్టిదానిగా సలిపి పిదప
ధన్యుఁడవుగమ్ము నృపచంద్ర! ధారుణీంద్ర! 71

వ. అటుతరువాత నట్టి విజయవర్మయును నదియే సర్వసంపదలకు నిదానంబైన దానిగా దలంచుచున్నవాఁడై దామోదరుంబిలచి మహోత్సవంబు గావించి యారాధ నతని కర్పించెను. 72

వ. తరువాత భగవంతుండగు శౌరియును సాపరాధుం డగు విధిచేత పూర్ణపాత్రీభూతంబుగాఁ గాన్కగావింపబడి నట్టియు సౌందర్యంబున కధిదేవతవలె వెలయుచున్నదియు, నిందుకళరీతి వృషాకపిశిరఃశ్లాఘన యోగ్యయగునట్టిదియు స్వరుచి ప్రతిబంధకత్వంబుచేత కమలానభిమతయును దేవ సేనఁబగిది సుకుమారలోభనీయయు నగునట్టి రాధికను విశ్వ కర్మనిర్మితంబై కైలాస విలాసంబును నవ్వుచుండుదానివలె నలరు నొక యంతఃపురంబునఁ బ్రవేశపెట్టి యామెతోడ క్రీడించుచుండెను. 73

ఉ. ఓరిమినొక్క శోభన ముహూర్తమునన్ జెలులెల్ల వేడుకన్
మారకలాస్వతంత్రుడగు మాధవు కేళిగృహంబు కూర్చియా
ద్వారము జేర్చిరా నవవధూమణి రాధిక నెట్లొ వంచనా
ధీరగభీరవాక్యములు దెల్పుచు నేర్పున మీఱు భామినుల్.

గీ. మేలుగా విశ్వకర్మ నిర్మించె నీదు
రమ్యలీలాగృహంబిదె రాధ! గనవె
రమ్మ గనుగొంద మిష్టవరప్రదాత
యైనమనసిజదేవుండు నచట గలఁడు. 75

గీ. అచట కేళీగృహంబున నాడుకొంద
మందు హరిలేమి శంక నీవొందవలదు
ఘనతరాపూర్వసుఖమును గాంచియపుడు
నన్ను హితకారిణిగ మదినెన్నుకొనెదు. 76

గీ దీనిసౌరభ్యమేమని దెల్పుదిట్టి
హరినివాసంబు త్రిదివంబటంచు దలఁతు
సురతనిరతికి నిష్టంబు నెరపునట్టి
వరసుదృగ్జనమునకె లభ్యమగునిదియు. 77

వ. ఇవ్విధంబగు వచన వంచనావశంబున నెట్టకేలకు రాధిక కేళీమందిరాళిందంబు నొందింపబడినెడల. 78

మ. చెలిచేవంచితయైనదో! రాధ, గనునోచిత్తంబునన్ వంచనా
కల, నట్లైనను నమ్మకంబెపుడు గల్గంబోదు తాజాణయో!
చెలి, యారాధికముగ్ధయో! విధివియత్నాచేష్టల్ బలిష్టంబులం

చలరంబుట్టిన శంకలెల్ల నణగెన్ హా శౌరికిన్ రత్నమం
జులమంజీరకశింజిత ధ్వనులచే శోభిల్లగా నయ్యెడన్. 79

సీ. నంతలోన బుధుండగు నాత్మభవుని
పాండితియు దా విజృంభించి పరిబలుచుండె
నొనర సర్వజ్ఞుడును పురుషోత్తముడగు
నిజగురునికైన మోహంబు నెరపుకతన. 80

అటులనేయగును.

—• శ్రీకృష్ణుని కేళీవినోదము. •—

గీ. స్తంభమున పూర్వమే హరి సంభవించె
నట్టిహరియందు స్తంభంబునయ్యెనిపుడు
బరగునరహరి బోడము స్తంభమునకిదియె
యగువిలక్షణ మానరహరియతండె. 81

గీ. ఎవనియాజ్ఞను ప్రళయమా నట్టిహరిని
సారదియాకస్మికంబయి క్షోభపెట్టె
నదియొయుక్తము హరి కలంఘ్యముగ నగుట
లలితమదనప్రపంచ ప్రళయము వేరు. 82

గీ. హరిశిమతిమీరె ప్రీతిలోమహర్షమపుడు
చిత్రిమిగాదు జూడగా జెలువుమీఱు
నంగనాజన సంగమ మందొకపుడు
నట్టి హర్షమ ననుభూతమగుటవింత. 83

గీ. శౌరికలస్వేదపూరంబు జారె మేన
నడ్డులేకయె యద్దిగాదబ్బురంబు
సార్ద్రిడీ విధుడప్పుడవ్యవధిగాగ
గోరెరాధాపరీరంభ గుంభమరిది. 84

గీ. కెరలెడు సమగ్ర వేదియౌ కృష్ణునందు
గూడబోడమె వివర్ణత జూడనప్పుడు
వసుధ నలగాత్రమ్ము ధర్మపత్రిపణు డైవంగు
రహీనను త్తముడును వివర్ణతను గొనడె. 85

గీ. అచలసంస్థితి గదలింప నర్హుడైనగు
దేను హరికిక యశమది యెట్లులగును
అనుచు మదనుండు త్రిజగంబులాక్రమించు
నట్టి జగతీధరుని గంపమందజేసె. 86

గీ. హరికి గన్నులవలన ననర్గళముగ
నశ్రుధారలు జనియించె నప్పుడుగాన
నతనుశరముల రక్తత నంతరంగ
మొందెనోయని సందేహ మొందనయ్యె ! 87

గీ. హరికి వైస్వర్య మయ్యెడ నయ్యెనదియె
యొప్పునెవ్వాడు కనివినియుండ మెచట
బాల్యమున పరపృష్టతన్ బర గనితడు
సరసరాధాగమావాప్త సమయమిదియె. 88

వ. ఇవ్విధంబున మురారి సరిభూతంబుగా సముద్భూ
తంబగు సాత్విక వి.. ంబుల నొందియున్న తరుణంబున

సర్వాంకషంబగు విషమసాయకకీర్తింబోలె వెలయుచు విరహా
తాపనివర్తికయగు నమృతవర్తికవలె నలరుచున్న యారాధిక
నాళీజనంబులు కేళిసదనంబునందు ముందుగాఁ బ్రవేశపెట్టి
పిదప స్వయముగా నటు దాము ప్రవేశింపకయే కవాటం
బును బంధించి సత్వరంబుగా దొలగి చనిరి. 89

చ. స్మరగురుఁడా మురారినటసయ్యనముంగిటజూచి మోమటుల్
బర్వపి కవాటపాటనము బల్మిని సేయ వృథాప్రయత్నమై
వరలుచు రాధయెట్టిటో నిబంధముఁబూనెము రారికాశయ
ట్లరయువిశృంఖలంబగు ననంగుని ప్రక్రియచిత్రమౌఁగదా.

గీ. తలుపుగడియనువైచియు తరుణిపాణి
గనిబలాత్కారముగను చేకొనియు శౌరి
యామెలాభము మదినమ్మడయ్యె సంగ
సముదితాకరెప సంపద్విశాలుడగుచు. 91

మ. అలకేళీభవనంబు సాదరముగాఁ నాళీజనప్రార్థనన్
కలయంజేరి యతర్కితంబుగను నాకంసారినింజూచి ని
ర్మల సమ్మోహితమైనయానవవధూ రాధాసతిన్ బ్రేమచే
కళితాంకంబును జేర్చినాత్మమగుసాంగత్యంబుననన్ మంజువా
క్కులసానందగ జేయునాహరిమమున్ గూర్మిన్ సదా బ్రోవుతన్.

అది యుక్తమేయగును.

క. బాలిక లోలాలకనీ
వాళీవిరహామున ముదమునందకయే యుం

దేల భవద్దాసుడనా
జ్ఞాలోలుడ నీదుపనులు జరుపగలేనే. 93

మ. సతిరో చేడెలతోడఁగూడుకొని యతుకీ్రడఁగావింప గో
రతివేనిన్ మరియొక్కగుహ్యాతమహారీతిన్ త్రిలోకాది స
న్నుతమౌ దూ్యతమునాలకింపుమతనుండున్నాతఁ డష్టాక్షముల్
తతినాడంగనుసాధనంబులగుసోత్కంఠత్వమున్ శ్లాఘ్యతో
న్నతిరమా్యబలపాళికొప్పుబరమానందాస్పదంబౌనిదే. 94

మ. పొలతీతప్తకుచంబులన్ విధుకరంబున్ గూర్తునా లేక శీ
తలసంస్పర్శము నెల్లదేహమున నొందంజేతునా యాగ్రహా
కలితంబై తగు నంబరంబిచట నాకర్షింతునా యావిధున్
బలితోరుద్యుతిచుంబిబట్టినిగులన్ భవ్యాగ్నిగా సేయుమా
పలుకంగావలెనీకుగావలయు సేవల్ వీనిలో నెద్దియో. 95

ఉ. ఇంపుగ గుహ్యమేనుప్రకటించెదనీవు సుఖార్థనియ్యెడన్
సొంపుగనుండె కాముడిట శోభనభద్రవతి సార్వభౌముడై
పెంపునుగాంచుధీరుడును భీరువశంవదుడైను నాతియున్
బెంపుగఁబూరుషాయతిని ధీరత నొందునువానిపూజచేన్.

వ. అడియునుండగాక నీ వసాధారణంబగు నతని యఘ
టిత ఘటనాకౌశలంబును దెలిసికొందువుగాక! 97

వ. ఈమీాన కేతనుండు త్రిదశుడయ్యును పరిశాశిత
దశవిధదశుండును, ననంగుడయ్యును సుగనులోభనీయుండును,
భవవిరోధియయ్యును సంసారసారంబును, పరిత్యక్తత్రే తుప్రిం

డయ్యును సరతియును, స్థాణువిరోధియయ్యును తరుణోపాస్య మనదగువాడును, మధుప్రియుయయ్యును, కృతసురావర్జనుండును, వసంతమిత్రుండయ్యును, బుష్పసమయంబున శరప్రహారంబొనర్చువాఁడును ననన్యజుండయ్యును, మనోభవుండును, రతిభావ్యుండయ్యును, విరతిభావ్యుండును, కుసుమైకసాయకుండయ్యును, బల్లవపతీపాతియును, సుమనోబాణుండయ్యును, సురతావిరోధిబాణుండును, శంబరవిరుద్ధుండయ్యును, దానవారిచే బ్రసిదుండును, నష్టమూర్తియయ్యును, ననష్టమూర్తిప్రణయుండును, నిర్వాణకారణీభూతంబగు యోగాభిలాషకు జనకుండయ్యును, మోక్షపరిపంథియును, నపవర్గంబువలె భవవిరోధియును, హంసంబువలె మానసావాసియును, శిల్పకునింబోలె శూర్పకారిత్వంబుచే ప్రసిద్ధుండును, వైనతేయునింబోలె సుమనోదుర్లభంబగు నమృతంబును సంగ్రహించువాఁడును, కృతాంతుని పగిది యోగావలంబిజనయాతనోత్సుకుండును, మాంత్రికునిచందంబున కామినీగ్రహావ్యాకులిత పురుషోపాస్యుండును, దివాకరునికరణి నతిరక్తరుచి విషయుండును, హరుని తెరంగున నున్మత్తప్రియుండును, జీవన్ముక్తునిక్రీవడిని నిరంతర ప్రమదాశ్రియుండును, పవనుని భంగి భోగివనాషధంబునునై, కృపణునికింబోలె చంద్రునికింగూడ గురుస్పృహను బుట్టించువాఁడును, యాతుధానునికింబోలె పురందరునికింగూడ తాపసక్షేత్రి దూషణబుద్ధి నొదవించువాఁడును, భగవంతుండును నగునట్టి మకరధ్వజు నుపాసించి సంపన్నప్రియాప్తి గలవారలై సకలభోగంబులనుభవించుచుందురు.

వ. అటులనే యగును. తదీయమంత్రంబునకు మాంగళికంబగు నిట్టి సుముహూర్తంబున నీకుపదేశింపగోరుచున్న నావచనంబును నీవు నమ్ముదువుగాక! 99

క. తెలిపెద మంత్రమునియ్యెడ
నలవామాచారగిన్య మదినగ్నతయున్
లలినిప్రియోచ్ఛిష్టమధూ
జ్జ్వలపానము లిచటయంత్ర సాధనములగున్. 100

చ. అలమధురంపుచాటువచనావళిచేత తదర్థమెంతయున్
దెలిసి స్మితాననాబ్జయగు ధీరతినాప్రియురాలి గాంచియే
లలదధరామృతంబుగొనలాలసుడయ్యెను రారి మోహియై
బొలుపుగనీతడాయమృతమున్మునుమెండుగ గ్రోలకుండెనో

క. హరిముద్దుగొనెప్రియాముఖ
మరయ సుధాకిరణబింబమగునదినిజమే
కరకంపము మందంబుగ
నెరప మహోజ్జ్వలరసంబు నీటుగనగుటన్. 102

వ. పిమ్మట యదుపతియును ప్రియసతీ బింబాధరపానలాలసుండై కమనీయంబగు చాటువచననిచయంబును వచించెను. అటులనే యగును. 103

క. అరయగ ప్రియ! నీయధరము
పరిభూతామృతరసమని పలుకనివారె
వ్వరు ద్విజరాజతిరస్కృతి
బరపెడు నదియమృతవృద్ధి బడయకయున్నె. 104

గీ. అబ్ధిమథనంబునందగునచ్ఛసుధను
నజుఁడు భవదోష్ఠమున నిల్పెనగుటఖ్యాత
మయ్యె నధరామృతంబిదియ! తగుకలుష
భాగమునుగోరిరిరమరులు బహుకృతాశ! 105

గీ. సఖియ! శశిరూపమై నీదుసర్వముఖము
దగ, నధరరేఖయె మరింత మిగులమృదుల
మయ్యె, నేమను, నాశంకయణఁగెనిపుడు
చంద్రరేఖనెసొగసొందుసొంబుదలచి. 106

గీ. అరయఁగ సుపర్వపూతాప్తికైనదదియు
వసుధదుర్లభకళ్యాణ పాత్రలబ్ధి
కైనదిదియును సఖియ యయ్యమృతమునకు
న్వదధరముస్కును నగు తారతమ్యమెంత! 107

గీ. రమ్యతరనేత్రి! నీయధరంబు గనఁగ
మధురమధుకోశమే యగుమరియుసిద్ధి
చిరము తిర్యగ్విహీనమయ్యె జెలిమినెటులొ
దరుచు పరనరపేయమై బరగుచుంట. 108

క. శతపత్రిముఖశశిచ! నీ
హితమగు మోవిద్విజవాస మే! యగునిజమే
యతిసితమయ్యెను సతతా
మృత సేకమువలన రాగ మొనయుటచేతన్. 109

క. ముదిత! భవదధరము ద్విజ
చ్ఛదమేనిశ్చయము తద్ద్విజముగరుడుం
డదియటు హరియే హరియిం
ప, దగునవామృతము గప్పిపట్టుటచేతన్. 110

క. హరినీలసులోచన! త్వద
ధరమెన్నగ పనసఫలమెదగునది దినునా
నరునకు దొలుతనుకంటక
భరమును మృదులతనుపిదప బ్రకటించుటచేన్. 111

క. నీదైనమోవిదాక్షయె
గాదగునాసత్యవచన గతుడనగ దుడన్
నాదగు తాపమెడలనా
స్వాదనసాదరుడనగుచు వలచుమనుంటన్. 112

గీ. వసుధ ద్విజనింద్యమగుబింబఫలముదెట్టు
మగువ! నీమోవితోడ సమానమగును
సతత శుచితను గొనుసద్ద్విజపరిధాన
తతి, స్వరుచి మోవిస్థైనించి తనరుచుంట. 113

గీ. ధరయెచటలేదో యదియ యధరమటంచు
నలరెడు సువృత్తి నధర శబ్దార్థమయ్యె
నచట నవఖండసార రసాశ్రియుత్వ
మిదియెటులగానబడుచుండె నిట్టులబల! 114

గీ. తగునజర్ఘము దా విరోధముకు నగుట
త్వదధరమగు ఘనాఘనేంద్రవరుడిదియె

సరిగవిశ్వంభ రాహ్లాద ఝురులుగాఁగ
నమృతధారలు వర్షించు ననిశమబల! 115

గీ. మానినీ! మోము దమ్మిపూదేనికప్పుఁ
బలువెలుగు కేసరములచే బరివృతమును
నై చెలంగును నీదు బింబాధరంబు
కృష్ణ మధుహారిగ్రోలఁగాఁ తృష్ణనుంట. 116

గీ. సరసముగ బాల యలసురసాలసాల
కలితపల్లవమగు నీదు కావిమోవి
గానిచో పరపుష్టతస్ గ్రోలు నీత
పేలని [illegible] రసాలసాంగి! 117

గీ. పరికట పరిశుద్ధమా ద్విజవాసమగుచు
గ్రోలు నీయధరోష్టంబు గాననిచట
నమృతమదిగోరు నిర్వాణ మగునటంచు
నువిద! సుకృతేష్టియగు పురుషోత్తముండు. 118

గీ. అమృతమును [illegible]గలవిధు డతడుగూడ
గోరునీయధరమునది గొప్పగాదె
యట్టిసత్ప్రతి సామనస్యపరిదునకు
మోదమిడు సురతాసక్తి బొదలియున్న. 119

గీ. మోహితులకగు, నధరంబు స్నేహపాత్ర
మచట భరిమమాత్రిమూలమే యగుమధురిమ
యనిమగువ కావిమోవి దియ్యందనంబు
గ్రోలజాలని బాలిశుల్ చేరిలుచుందురి. 120

గీ. అలరెడు సుధాంధువగు భవదధరమెలమి
నిపుడు గ్రోలుదు నదినీకు హితమె యబల!
నిరతముసతృష్ణులు గ్రహింప మెరయుచున్న
రసమె మధురతగాను నన్యరసము గానదు. 121

గీ. అధరమిది దంతవాసంబె యగుటనాదు
రదముపద మొందుటది యపరాధమగునె!
తనపదముగాని కుచమున దవిలియుంట
నఖము వారింపదగినదే సఖియ! వినుము. 122

గీ. ఇటుల పలుమరు నుతియించి యింతమాత్ర
మునను నీకగు హానియేమనుచుఁబలికి
ప్రకటముగ నటువంచనావచనరచయ
చతురుడగు హరి చుంబించె సఖియమోవి. 123

అధరవర్ణనము సంపూర్ణము.

—• కుచవర్ణనము •—

గీ. ప్రియతమాకుచకోక సంప్రీతికరుడు
నధికృతామితరుచి కమలాస్తనములను
జలజబాంధవ కరమును చాలనంబు
జేసినపుడు సముద్గతి జెందెనదియు. 124

గీ. బాల! యెరుగవు స్మరదంతి పదములఁగతి
రమయుఁదొడలందుఁ గరమునురమునఁ గుంభ

యుగమునిడి వరున నసద్ఘ్యముగత్వ్వదంగ
మాఁగ్రిమించును శరణొందు హరినినన్ను. 125

గీ. దానిచేనిష్ట పరవశతను భజింతు
వగుటశుభమగులీల నీహారినఖంబు
చేగ కుంభయుగంబును జీల్చునపుడె
యెంచెదవునీవు నామాట హితముగాదు. 126

సీ. అతివనీదు రవికముడి యనెడుమిషను
తీరుగా మారుడనియెడు ధీవరుండు
దండమునగట్టి నలకుచద్వయము పేటి
కాయుగముమున్న మీనతగాంచునేను
నచటబద్ధుడనై తాల్మ్య మందితహహ. 127

గీ. వనిత ! నిర్వాణహేతువ వలననీదు
తనువున రతీశదేవుని దగబ్రతిష్ఠ
జేసి యీ ప్రయుగ్గనుమిష జెలువుమీర !
కాంరిసౌవర్ణ పరిపూర్ణకుంభయుగము
నుంచినాగమువేది విరించి యచట. 128

గీ. అరయ హ్లాదయేశయుండగు నట్టిమరుని
రాజకాంత పురంబగు రతినిగాంచు
కంచుకులె నీదు కుచములు గాన నాదు
భావములు కంచుకములుగాగ బరగుదండ
రహితగుణట్లగు కంచుకి రమణి వినుము. 129

గీ. నగముతోఁ డను నీకుచయుగమున కెటు
సాటిజెప్పెదరో మూఢజనులు వజ్రి
మచట నిజభూషణంబయి యలరుగాన
నగభరిభవంబు గలుగుట కగునె శంఖ! 130

గీ. కుచములనియెడు మిషమున కోకయుగము
హృదయభూషగ విధిరచియించెగాన
మహితపద్మాప్తునికరాభి మర్శమొంది
యదిశుభంబును గొనుచుండు నబల! వినుము. 131

గీ. సఖియ నీతను లావణ్యఝరిగ్రహింప
కుచయుగంబను మిషవిధి కుంభయుగము
కరయుగళిచేత ముంచెను గాన నేను
హస్తయుగమున వారింపనైతినేని
యబలయని నిను వంచించి యతఁడుగొనును. 132

గీ. పూర్వకంచుక మెడలించి వాల్చుక్రొత్త
క్రొత్త కంచుకములుదాల్చి కొమరుమిగులు
నీదుకుచభోగులకు నెట్లు నిర్వృతియగు
స్పర్శనప్రాప్తిగలుగక సఖియవినుము. 133

గీ. మహితలావణ్యసాగరమందు మగ్న
మైన మైనాఖగిరిశిఖరాకృతులయి
యలరు నీదగు కుచముల నతివ! యుభయ
ముగ నతనిఁ దలనుంచెద మోదకరము
నాదుకరమును హరినాట నయముమీర! 134

గీ. నాకలోకమునకు చక్రినామ మలరు
నదియె తమస్స్వామిభావంబు నలరఁ దెల్పు
జన్నులను మిషచేనున్న చక్రియుగము
చేకొనఁగ నను వారించు చిత్రముగను. 135

గీ. ముగ్ధరో! దుర్గమొనరింప మొనసినీదు
కుచగిరులఁ గోరి మరుఁడిట గుల్కుచుండె
నిసనికథ యంబుకోరకు నేనిప్పుడునీదు
కుచశిరంబుల నఖమున గూర్తు నర్ధ
చంద్రము గిరీశభావంబెసంగునటుల. 136

గీ. సఖియ! నీహృదయమున రసాలసత్వ
మరసి దీనిఫలమ్ములే యనుచు మరుఁడు
నీదుకుచములు గ్రహియించు నిజమునాఁడు
వెలయుకరమ్ముల కంటకవేష్టితములు
గాఁగ నొనరింపవలయును కంబుకంఠి. 137

గీ. ఉష్ణతరహృదయేశయోగమదియె
నీకు సంతాపహేతువై నెగడుచుండె
నలరఁ జల్లని హృదయేశయాప్తినికుదు
నీకు నిర్వృతియగుఁ దాన నిశ్చయముగ. 138

గీ. ఇంచుకైన నను మరియునికేమిగోర
కొలదిగ స్పృశింతు శైలాఖ్యకుచయుగంబు
దానసాధింపదగునది తరుణి! వినుము

గిరియొకటి బూననెంతో సత్పురుషుకలిగె
ద్వయమును వహింపనిక నెంతవగునో కలికి. 139

గీ. ఇట్టుల మురహారి సవిసయననసల్పి
కడిమి నెన్నిరొచాటువాక్యములు వరికి
కుచయుగము ముట్టి మరిమరిగొనలుమీర
చుంబితిదలిర్ప చుంబించెనుదటిమోవి. 140

గీ. కడుననల్పశిశిరకరకల్పతల్ప
మునను బ్రాణసమానరాధనిక సేవి
మోహమునరించుటకు మాయిమోహదాయి
హారి, మతంగజముఖపూజనపుణ్యపర్చి. 141

ఉ. అంబుజనేత్ర! తెల్లనగునంబరమున్ విడుమిప్పుడెల్ల పీ
తాంబరసక్తిబల్ సుఖము నందగగోరెను వేని తద్గుణా
ఘంబువచింతునో ప్రియమున గాత్రి లెస్సుగాత్రికిగు చారుచాగుమూ
లంబులనిష్టనేత్రి సఫలత్వము బల్ సుకుమారతాప్తి సౌ
ఖ్యంబురుచిప్రకర్షమును పాయిగ క్షౌమము లెన్నిరోదగున్.

క. వనితా! త్వదీయమకుటలం
బున నే నామనముడాగపొసగి దినవచున్
గనక నది యిమ్ములేను
న్నను బట్టనువిప్పి మాపు నమ్మగదనరన్. 143

గీ. అతివ! యాచాఘనమునస్తు నాశుచిన
త్వని ... విడువుమంబరమునీవు

ముగ్ధరో! దిగంబరత్వంబు బూని శివుడు
ఘనజగత్పూజ్యతనుగాంచె వినవె! యెపుడు. 144

గీ. కలితరంభాప్రకాండంబుకన్న గజము
తొండముకన్న సిరిమించు తొడలునీకు
వానిని దిరస్కరించు నీవలువగొనుట
శోభగాంచునె యిచ్చట సుదతివినుము. 145

గీ. వెన్నదొంగబల్కి నీవిని విప్రబూను
నఘుఁడు కరములవారించె నల్లరాధ
యగునవర్థాతిశయమున కాశ్రయముగ
దగెనరసునకు సూక్ష్మరంధ్రింబుపగిది. 146

గీ. వాసుదేవుఁడు నిశ్శంకవలువలాగు
తరిని యీముగ్ధయెవ్వాని శరణునొందు
నాశ్రయముగ్గొన్న నేనిపుడాపకుంట
తగదనుచునామె కడియముధ్వనియొనర్చె. 147

గీ. గట్టిగ కటాక్షశరములఁ గొట్టినదిగ
హృదినల విరోధభరమువహించునదిగ
నైన, విడుచునె మాయిసర్వాంతరంగ
వృత్తిసాక్షి యతండలభీతురీతి. 148

గీ. మున్ను బలినిగ్రహంబున బొల్చునంబ
రంబుగొని యాక్రమించు నాకంబుజాక్షి
యబలయని నేనుచేకొన నబలుడనొకొ
యనుచు తదంబరంబుదానసనయించె. 149

గీ. మఱల వలువను చేకొన మగువదాప
మాయబలమున నతఁడద్ది మాయఁ జేసె
యోగమాయ యన వరిసిద్ధి నొందునితని
యోగమున కపటంబు దురూహానుమ్యో ! 150

గీ. అయ్యెడ ననంబరాలంబిమైన యాస్మి
గురునితంబముస్పృశియించె హారియుగము
నట్టిభూభృద్విపినితంబమరసిసీల
లసదమృతదాయి ముట్టఁడే లౌల్యమునను. 151

క. మరిబలుకనశక్యంబగు
సురతక్రియమలరెనపుడు మాచునతండ్రే
దరినివసించి యసంగత
బరగెడుసుమశరుడెదాని వటుమతినరుగుణ్. 152

చ. చిరమటువారలిర్వురును జల్వగఁ గేళివిలాసలోలురై
యరుదుగనిద్రనొందిరి శ్రమాలసుతోట సుఖంబుమీఱఁగన్
మరుడును గూడజూడగ శ్రీమన్ గొనుటన్ దనవింటినుండి సు
స్థిరమగు నారినిన్ సడలఁజేసియు వాసిగ విశ్రమించెదాన్.

ఉ. ఊరక శౌరినిద్రగొనుచుండగ గుక్కుట తారనాదముల్
ధీరతనాలకించి సుదతీమణి తాపకమేలుకొంచు న త
ద్భ్ఫారినుతుల్ రచించు మను బోధకరవ్రతముల్ రయంబుగా
ద్వారముజేరి శౌరినిముదంబుగ మేలుకొనంగ జేయగాన్.

వ. వచ్చి వైతాళిక నికరంబిట్లు తారతరంబుగా బలికెను.

చ. త్వరగానిలెమ్ము లోకపరిపాలక! కీలితతృష్ణ! కృష్ణ శ్రీ
కర సుఖనిద్రవీడుము జగంబుల నేలుము రాధకిష్టుడై
తిరిగెడు నివ్విధుండితరదిక్కున, దా రుచివీడెనంచు ని
ట్లరుదుగ క్షోభమొందికమలాశయభేదమొనర్పయత్నమి
త్తరిని రచించుచుండెనుగదా ప్రమదాళికులంబడెంతయున్

వ. భగవంతుండగు శౌరియును నర్థాంతరాభి వ్యంజ
నంబగు వైతాళికవచనంబు నాలకించుచునె సత్వరంబుగ మే
లుకాంచి రుక్మిణీరోష సంభావనచే విదారిత హృదయుండై
కేళీనికేతనంబునుండి బయలువెడలెను. 157

క. రాధావశీకృతునిగా
మాధవునిం దెలియబలికి మఱిరుక్మిణికిన్
బోధరొనసద్చుచు సఖియలు
గాధించిరి కలుషగాగ బరుషయుగాగన్. 158

అంతలనే యగును.

— • శ్రీకృష్ణుడు అంగనలతోను సుఖంబుగ నుండుట • —

సీ. [illegible] బూర్వపుభార్య లేమ్వరున్ స్వవశలై
సర్వసౌఖ్యంబులొనంగుచుండ

మరికొందఱన్యలు మాన్యలై రహిగాంచి
తనకు భోగినులౌచు దనరుచుండ
పదియారువేల గోపాల భామలు మేన
నాలింగనమొనర్చి యలరుచుండ
నందఱిలోనఁ బ్రేమాస్పదవై నీవు
ముదమొప్ప నెదనెప్డు గదిసియుండ

గీ. నందఱికి నేకరీతి నానందమొసగి
సరసదాక్షిణ్యశాలియౌ శౌరికిపుడు
రక్తి నారాధికయగు నారాధిక యట
నీకు బాధికయయ్యెనో నీరజాక్షి! 159

గీ. ముగ్ధరో! విధేయుడై హరి పొగడుచున్న
మానము వహింపుమాతని మహితచాటు
వచన రచనల వంచింపబడకు, లలిత
ముఖసరోజంబు దిప్పు నైపుణ్యముగను. 160

వ. ఈ విధంబులగు సఖీజనభాషితంబులచేత రుక్మిణి ఖేదంబు నొందింపబడి నిర్వ్యాజహృదయ యయ్యును కుంకుమాంగరాగాదివిరాగతంబూని తాంబూలరసవిరసయై కుసుమమాల్యలౌల్యంబును విడనాడి కనుల నంజనరంజనంబు గావింపక విముక్తముక్తాహారయు ముక్తాహారయునై, కేవలంబుగ నవనితలంబునందే శయనించుచు మానంబునను జేసెను.

గీ. మానము సహించి మానసంబు బూని యటుల
నూనమానసమ్మున యద్దాని ననున
యుంప యదుపతి రుక్మిణి యిల్లు జేరి
దారం గృశాం గని వివశుడై మిగుల నపుడు. 162

వ. అప్పుడు దరికిఁ జేరి ప్రాణప్రియురాలిం గౌగిలించి యిట్లు పలికెను. 163

సీ. వనిత! జంభారికుంభికుంభద్వయమున
నరయ త్వత్కుచకుంభసామ్యమని కోప
గించితివా దాని బొడిచి లభించు ముత్య
ముల నరము కుచములనుంతు మోదమిడుము. 164

గీ. ఏట్టివస్తువు గోరద వీవు దేని
నొందకయు చిత్తకలుషత జెందితి సఖి!
బాలికలను నిఖిలకేళిలోలవైతి
వేని నీసఖనఖ్యుం గావింతు నతని. 165

గీ. సత్యభామకు నిడు పారిజాతము గని
కలత నొందితివే! నాకు గల్గదనుచు
నిపుడె కల్పద్రుమంబు నీయిల్లు జేర్తు
మృదులకరకమలపల్లవ మదిరొ యగును. 166

గీ. ప్రాణములకన్న ప్రియధర్మపత్నివైన
నినువిడి ప్రమోదమున సత్యవనితపైని
ననరు నాకగునేని వినిర్జితాంక

వదన, సద్విజరాజ శుభప్రసాద
మది విడిచి పాపరహితుడ నగుట యెట్లు? 167

చ. ఋతుమతివై తివంచు మదినెంచినమార్గమ మొందగా నన
ర్హతగల మూడురోజులు సమంచిత చారువిలాసజాల సం
గతిగాని ఖేద మొందుచును గన్గొననీకు విధేయయౌనురో
క్కతెయగు కాంతతో మదిని గ్రీలు వినోదముమాత్ర
మొందితిన్. 168

చ. అనువగు రత్ననూపురసమంచితమంజులరమ్యశింజినీ
ఘనరవరంజితంబగుచు గ్రాలెడు నీదు పదాంబుజంబు మ
న్ననఁ దలదాల్తు లేతచిరునవ్వువెన్నెలజెన్ను మీఱ మో
హనవదనేందుబింబమును హాయిగజూపుము ప్రాణనాయకీ!

వ. ఈప్రకారంబుగా కపటసహితంబులగు శపథపర
పరలచేతఁ బ్రశంసించుచును వినయాభినయంబుల జూపుచు
జేరియసి ననునయించి పైకి లేవనెత్తి తొడపై నిడుకొని
ధూళిం దులుపుచు శిరోరుహంబులం జక్కబరచుచు కంఠం
బునం గౌగిలించుకొనుచు కపోలంబుల ముద్దుగొనుచు నమం
దానందంబు నొందించి యదునందనుండు వాగగోచరంబగు
నొకానొక హర్షంబు నొందెను. 170

గీ. అట్టి జగదంబ రుక్మిణి కట్టి లోక
జనకుడై తగు గోపాలకునకు మిగుల

చిరము కళ్యాణజాలంబు బరగునటుల
గోరెద మికంత కధికంబు గోరమెద్ది. 171

మ. సరణిన్ మానుషలీలచే నిటుల నీసర్వావనిం బావనిన్
గరిమన్ జేసి శుభాస్పదం బగుచు లోకానందకందంబునై
చిరకళ్యాణనికేతనంబగుచు లక్ష్మీచిత్తచోరుండునై
కరమద్దేవుఁడునై నవామృతరుఖరీకల్పంబు నాకల్పమై
ధర గోపాలుఁడునుం గృపాళుఁడును నా ధన్యున్ సదా
గాల్చెదన్. 172

మ. జగమం దేనొనరించు నిట్టియమృతాసారాప్తి సారస్యమై
సుగభీరంబగు దీని నేరసికుఁ డెంచున్ వేట్కతో నంచు నే
నె గఁడుఁ ఱంతను జెందనేల బరుడై నిర్మత్సరుండైవయా
భగవంతుండుగృపాళుఁడున్గురుడుసర్వజ్ఞుండు దానుండగాన్.

ఉ. శ్రీగిరిజాకృపారసఝరీశుభసార భవత్కటాక్ష శో
భాగురువీక్షణంబు లల భాసురకల్పలతాసుమావళుల్
గాగొని సత్కవీంద్రుడనగా దగు శ్రీనవకాళిదాసు బల్
బాగుగ దా రచించెనట బండితమానస సద్విలాసమా
భాగవతాఖ్య చంపువున బ్రాఢిమవస్తువిలాసమొప్పెడున్.

చ. శివగిరిజాదయారసవిశేషపరీతకటాక్షవీక్షణో
ద్భవఘనసాహితీసుకవితారసభాసుర సుందరాఖ్య స
త్కవికృతమా నసారభసుధారసధారలమీరు నాంధ్రభా
గవతపుచంపునన్ వినుతిగాంచెను వస్తువిలాసమున్ భువిన్.

గద్యము.

ఇది

శ్రీమన్మహారాజ రాజేశ్వరీ కరుణాకటాక్షవీక్షాలహరీ పరీత
సంగీత సాహిత్య సరసకవితాచాతురీధురీణ లౌకిక విద్యా
విశేషప్రవీణ సత్యవోలు కులకలశజలధి కువలయమిత్ర
భారద్వాజసగోత్ర భగవత్కవివంశపవిత్ర సోమరాజా
మాత్య పౌత్ర వెంకటరాయమంత్రి వరపుత్ర
రామాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలోదయ సకల
సుకవి విద్వజ్జనవిధేయ సోమసుందరకవి
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమ
దాంధ్రచంపూభాగవతమునందు
షష్ఠవిలాసము సర్వంబును

సంపూర్ణము.

సుజనరంజని ముద్రాశాల, కాకినాడ.